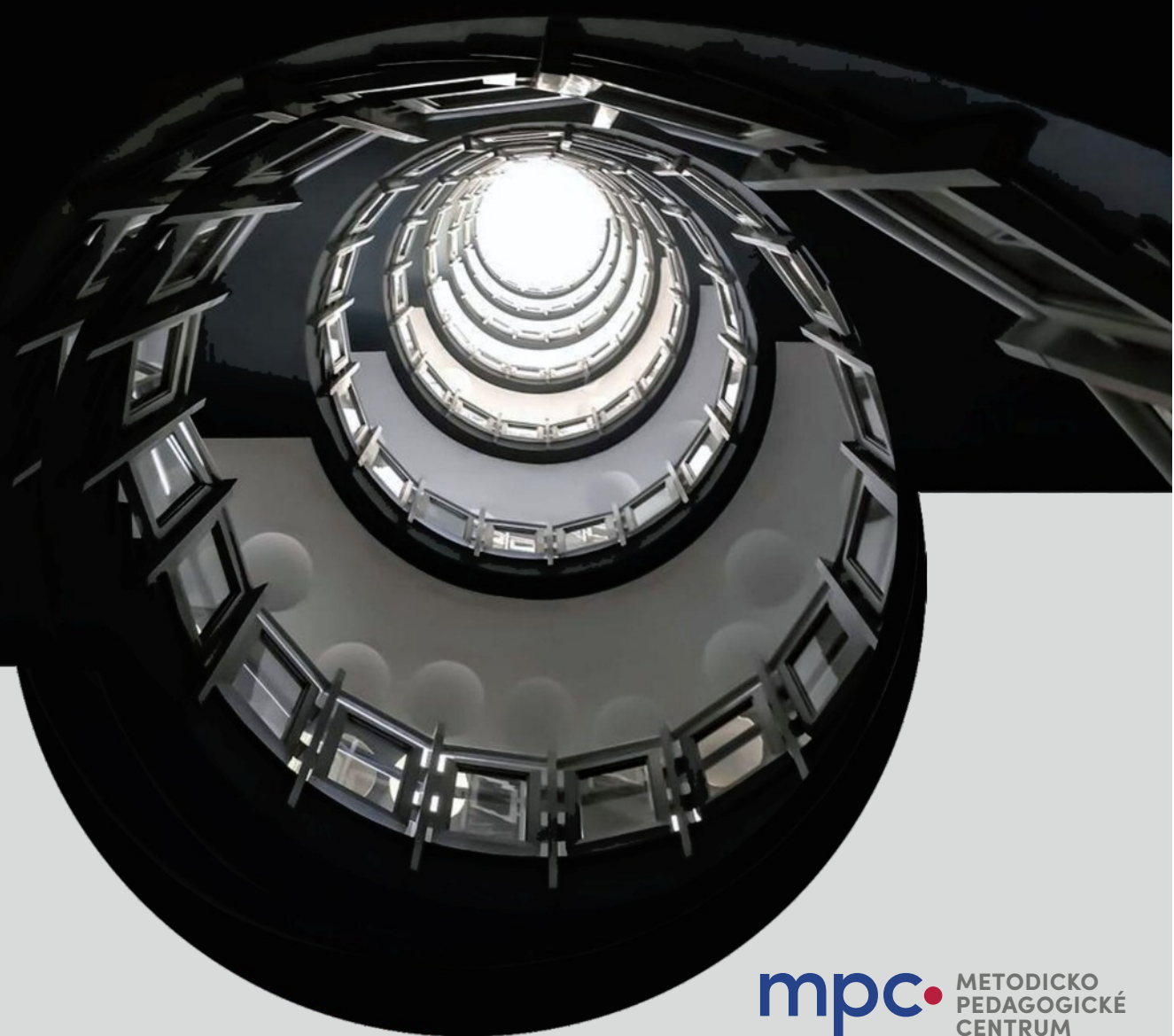

PEDAGOGICKÉ ROZHĹADY

ODBORNO-METODICKÝ ČASOPIS

6
2021

Obsah:
Z ČINNOSTI MPC

Mária Šnidlóvá ...3
Revízia a inovácia profesijných štandardov
Revision and innovation of professional standards

Beáta Ľubová, Mária Šnidlóvá ...7
Postavenie učiteľskej profesie v kontexte Európskeho systému kvalifikácií, požiadavky na kompetencie učiteľa z pohľadu súčasných potrieb a trendov, štandardizácia učiteľskej profesie
The position of the teaching profession in the context of the European Qualifications Framework, requirements for teacher competencies in terms of current needs and trends, standardization of the teaching profession

Jana Duchovičová ...8
Model inovovaného profesijného štandardu v kariérovom stupni začínajúci učiteľ – kontext akreditačných štandardov SAAVŠ, požiadavky na úroveň kompetencií absolventa pri vstupe do profesie
Model of an innovated professional standard in the career level of a beginning teacher – the context of SAAVŠ accreditation standards, requirements for the level of graduate competencies when entering the profession

Darina Tarcsiová, TeĽana Ustohalová, Jana Verešová ...11
Profesijný štandard školského špeciálneho pedagóga
Professional standard of a school special pedagogue

Dana Kollárová, Jana Verešová ...16
Profesijný štandard vychovávateľa – kontext špecifik pregraduálnej prípravy a potrieb prax
Professional standard of the educator – the context of the specifics of undergraduate training and the needs of practice

Eva Pupíková ...20
Námety na inováciu profesijného štandardu triedneho učiteľa
Suggestions for innovation of the professional standard for the class teacher

Monika Gregušová, TeĽana Ustohalová ...23
Skúsenosti s využívaním súčasných profesijných štandardov – pozitíva a slabé stránky, postrehy odbornej verejnosti získané na učiteľských fórach
Experience with the use of current professional standards – strengths and weaknesses, comments of the professional public gained in teacher forums

Miroslav Repovský ...28
Programy inovačného vzdelávania
Innovative educational programmes

Zdenka Kovalčíková ...30
Najlepšie pedagogické a odborné skúsenosti (NOPS) a konferencie
Best practices and conferences

Michal Adamček ...33
Učiteľské fóra / Teacher forums

Michal Adamček ...38
Prieskumy / Surveys

Miroslav Repovský ...41
Poradenstvo pedagogickým zamestnancom a odborným zamestnancom
Guidance for pedagogical and professional staff

Projektový tím ŠPÚ ...42
Komplexná podpora pre pedagogických a odborných zamestnancov počas krízovej a post-krízovej situácie, súvisiacej s prerušením vyučovania v školách
Complex support for pedagogical and professional staff during crisis and post-crisis situations related to the interruption of teaching in schools

Adriana Šišková ...47
Televízne vyučovanie počas pandémie pod názvom školský klub
Television teaching during a pandemic called a school club

Josef Facuna ...49
ŠPÚ pomáhal v čase pandémie pri zabezpečení dištančného vzdelávania pre žiakov z vylúčených rómskych lokalít
During the pandemic, the ŠPÚ helped to provide distance education for pupils from excluded Roma localities

Pedagogické rozhľady

Odborno-metodický časopis pre školy
a školské zariadenia

6/2021

Ročník 30

Editor:

Metodicko-pedagogické centrum Bratislava

Šéfredaktor: Marián Valent

Výkonná redaktorka: Viera Stankovičová

Redakčná rada:

Darina Bačová, Dagmar Čtvrtníčková, Maroš Dvorský,

Dagmar Koštrnová, Adriana Lančaričová,

Mária Pappová, István Szóköl, Mária Šnidlóvá

Obálka: Ján Husár

Preklad do angličtiny: Anna Pávová

Adresa redakcie:

Metodicko-pedagogické centrum

regionálne pracovisko Horná 97

975 46 Banská Bystrica

Tel.: 048/4722 938

e-mail: viera.stankovicova@mpc-edu.sk

www.mpc-edu.sk

Tlač: Rokus, s.r.o., www.rokus.sk

Vyšlo: 5. októbra 2021

Vychádza desaťkrát ročne

Evidenčné číslo: EV 3414/09

ISSN 1335-0404

Príspevky v časopise sú recenzované. Recenznú radu tvoria členovia redakčnej rady časopisu.

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor.

Redakcia sa nemusí vždy stotožniť s názormi autora.

Nevyžiadané rukopisy nevraciamy.

Vážené kolegyně a vážení kolegovia,

dostávate do rúk ďalšie číslo Vášho odborného-metodického periodika Pedagogické rozhľady, ktoré je tematicky venované národnému projektu TEACHERS. Projekt už druhý rok realizuje Metodicko-pedagogické centrum s podporou štrukturálnych fondov Európskej únie. Dozviete sa v ňom nielen o aktivitách, ktoré sme pre Vás pripravili v uplynulom období, ale aj o tých, ktoré plánujeme a tiež ďalšie inšpirácie pre pedagogickú činnosť.

Uvedomujeme si, aká náročná a zodpovedná je Vaša práca a ako naliehavo potrebujete v stále sa meniacich podmienkach a pri stále nových spoločenských požiadavkách kvalitnú podporu vo Vašom profesijnom rozvoji. MPC je rezortnou organizáciou, ktorej poslaním je byť Vám v profesijnom rozvoji oporou a využiť k tomu všetky odborné i finančné zdroje. MPC prechádza vnútornou transformáciou, ktorej výsledky sa prejavujú v najbližších mesiacoch v:

- zlepšení dostupnosti našej ponuky (personálnym posilnením Krajských pracovísk na celom území SR),
- rozšírení ponuky programov vzdelávania v profesijnom rozvoji, ktoré budú viac zodpovedať Vaším profesijným potrebám i potrebám pripravovaných kurikulárnych zmien v školách,
- sústrední sa na podporu Vašich didaktických kompetencií v otázkach súvisiacich s plánovanými zmenami kurikula základnej školy,
- skvalitnení manažovania procesov podpory profesijného rozvoja nielen na úrovni našej organizácie, ale aj jeho podpory priamo v podmienkach škôl a školských zariadení,
- overovaní efektívnosti nových metód podpory profesijného rozvoja pedagogických i odborných zamestnancov napríklad metódou poradenstva, tímového učenia sa a ďalších metód,
- poskytovaní podpory v pracovných a osobných situáciách, ktoré ohrozujú duševné zdravie pri výkone profesie (napr. anonymná bezplatná poradenská telefónna linka, tutoriály k prevencii duševného zdravia učiteľstva alebo pomoc celým pedagogickým zborom škôl pri realizácii tréningu zameraného na predchádzanie agresivity a na jeho zvládanie, na sebaopoznanie a riešenie konfliktov).

Všetky zmeny máme ambíciu realizovať prezenčne, ale v závislosti od pandemickej situácie aj v modernom digitálnom online prostredí. Chceme efektívne a v súlade s cieľmi projektu TEACHERS využiť jeho zdroje tak, aby Vám čo najviac pomohli uspokojiť Vaše vzdelávacie potreby pre Váš individuálny profesijný rozvoj i rozvoj Vašich škôl.

Želáme Vám všetkým veľa zdravia a síl vo Vašom osobnom i profesijnom rozvoji a tešíme sa na spoločné stretnutia v školskom roku 2021/22.

Ivan Pavlov, MPC

Začiatok nového školského roka v sebe vždy niesol veľké očakávania a pre mnohých žiakov to bol vzrušujúci moment. Pre učiteľky a učiteľov, riaditeľky a riaditeľov, najmä tých s dlhoročnou praxou, bol priebeh

školského roka celkom predvídateľný. Desať mesiacov, ktoré máme pred sebou, bude však opäť vo viacerých ohľadoch výnimočných.

Viac ako kedykoľvek predtým bude dôležité oživiť väzbu a vzťahy medzi spolužiakmi, ale aj v kolektíve zamestnancov škôl. Dlhé mesiace domácej izolácie a neustály pocit neistoty, ktorý dolieha na deti, mladých a aj na nás, dospelých, môže výrazne poznačiť atmosféru v triedach a v školách. Je preto potrebné žiacke kolektívy citlivo pripraviť na prechod k prezenčnej výuke, no aj na možné opatrenia, ktoré nám opäť prinesie pandémia. Je nesmierne pozitívne, že sa podarilo dosiahnuť dohodu o tom, že v tomto školskom roku zostanú školy otvorené aj pri zhoršení epidemickej situácie, no aj tak je potrebné pripraviť sa na možné dočasné obmedzenia, ktoré môžu nastať v dôsledku výskytu ochorenia COVID-19 a následnej nevyhnutnej karantény na úrovni jednotlivých tried.

Verím však, že dnes už je situácia prehľadnejšia a aj sme na ňu aj lepšie pripravení. Uplynulé obdobie nás naučilo ako byť viac proaktívni, flexibilní a kreatívni pri hľadaní riešení. Zamestnanci škôl sa postavili výzvam čelom a som rada, že Štátny pedagogický ústav stál po celý čas pri nich. Usilovali sme sa počas celého náročného pandemickeho obdobia reagovať pružne a v súlade s potrebami pedagogických a odborných zamestnancov.

Aj vďaka Národnému projektu Profesijný rozvoj učiteľov (TEACHERS) sme mohli prevádzkovať portál Učíme na diaľku ako jeden z nástrojov krízovej komunikácie počas pandémie. O tom, že si stránka medzi učiteľkami a učiteľmi našla svoje miesto, svedčia aj vysoké čísla jej návštevnosti, ktoré dosahujú okolo 40 tisíc používateľov mesačne. Okrem zverejňovania metodických odporúčaní a usmernení, týkajúcich sa rôznych oblastí obsahu a organizácie vzdelávania sme počas minulého školského roka zrealizovali 59 webinárov pre pedagogických a odborných zamestnancov škôl a 12 „online káv s riaditeľmi“, ktorých sa zúčastnilo viac ako 5 500 účastníkov a záznamy z nich dosiahli viac ako 80 000 vzhľadnutí. Počas celého roka sme poskytovali denné e-mailové poradenstvo, v rámci ktorého sme odpovedali na viac ako 6000 otázok. Som preto hrdá na tím ľudí, ktorý tento portál spravuje a pravidelne ho naplňa, pevne verím, užitočným obsahom.

Nasledujúci školský rok sa okrem metodickéj podpory pri prípadnom dištančnom vzdelávaní, ktoré by však malo byť iba krátke a obmedzené na čas nevyhnutnej karantény na úrovni konkrétnych tried, chceme zamerať na podporu v oblasti zmierňovania dopadov pandémie na vzdelávanie žiakov a žiačok. A to najmä tých skupín, ktoré sa nevedeli plnohodnotne zapájať do vzdelávania dištančnou formou s cieľom dosiahnuť, aby negatívne dôsledky tohto obdobia na ich budúcu vzdelávaciu dráhu boli čo najmenšie.

Teším sa, čo všetko sa nám spoločnými silami v rámci národného projektu TEACHERS podarí ešte dosiahnuť. Verím, že v júni 2022 si budeme môcť spoločne povedať, že sa nám podarilo zvládnuť mnohé náročné výzvy, ktoré nám priniesol školský rok 2021/2022.

Miroslava Hapalová, ŠPÚ

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

Národný projekt profesijný rozvoj učiteľov (TEACHERS)

Metodicko-pedagogické centrum, v spolupráci so **Štátnym pedagogickým ústavom**, realizuje národný projekt **Profesijný rozvoj učiteľov (TEACHERS)**.

Hlavným cieľom projektu je **podporiť profesijný rozvoj** pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov (ďalej PZ a OZ) **pri zavádzaní a realizácii zmien** v školách a školských zariadeniach **vrátane zvládania krízovej, postkrízovej situácie a dopadov** súvisiacich s prerušením vyučovania v školách a školských zariadeniach (ďalej len školách) v dôsledku **pandémie ochorenia COVID-19**. **Cieľovou skupinou** projektu sú PZ a OZ škôl a školských zariadení v zmysle Zákona č. 138/2019 Z. z.

Projekt má jednu hlavnú aktivitu, ktorá zahŕňa tri odborné podaktivity.

Podaktivita 1.1 Revízia a inovácia profesijných štandardov (realizuje MPC).

Prvá podaktivita je zameraná na revíziu, inováciu súčasných a tvorbu nových profesijných štandardov. Cieľom revízie a inovácie profesijných štandardov je zefektívniť proces profesijného rozvoja pedagogických a odborných zamestnancov, predovšetkým cez jednoznačné vymedzenie kompetencií v jednotlivých kariérových stupňoch, tvorbu a následné posudzovanie atestačných portfólií PZ a OZ. V projekte sa predpokladá revízia a inovácia 35 profesijných štandardov, z toho 5 profesijných štandardov bude novovytvorených.

Podaktivita 1.2 Podpora zavádzania a realizácie zmien v školách a školských zariadeniach na báze transferu inovácií a najlepších medzinárodných a domácich skúseností (realizuje MPC).

Druhá podaktivita zahŕňa viacero činností, napr. tvorbu najlepších pedagogických a odborných skúseností (ďalej NOPS) a ich prezentáciu na odborných konferenciách. Podpora sieťovania PZ a OZ prostredníctvom fór učiteľov zabezpečí, aby sa NOPS rozšírili do škôl. Transfer inovácií do výchovno-vzdelávacieho procesu zabezpečí tvorba

a realizácia nových programov vzdelávania zameraných na zavádzanie systémových zmien v riadení a podporu zmien vyučovacích stratégií a prístupov a hlavne poradenstvo na školách a školských zariadeniach. Prieskumy ukážu, aké sú skutočné požiadavky a návrhy PZ a OZ a získame možnosť pružne na ne reagovať.

Podaktivita 1.3 Komplexná podpora pre pedagogických a odborných zamestnancov počas krízovej a postkrízovej situácie, súvisiacej s prerušením vyučovania v školách (realizuje ŠPÚ).

Tretia podaktivita je zameraná na zabezpečenie adekvátnej reakcie vzdelávacieho systému na krízovú a post-krízovú situáciu, súvisiacu s prerušením vyučovania v školách v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19, prostredníctvom vytvorenia online platformy adresujúcej potreby všetkých aktérov v školstve (PZ, OZ, vedenie škôl).

Projekt sa začal realizovať na jeseň 2020 a potrvá do decembra 2022. Je financovaný z Operačného programu Ľudské zdroje, Prioritná os 1.

Plánované merateľné ukazovatele:

- 8 000 zapojených pedagogických a odborných zamestnancov
- 200 najlepších pedagogických a odborných skúseností
- 35 inovovaných a nových profesijných štandardov
- 26 programov inovačného vzdelávania
- 200 poradenských projektov
- 10 celoslovenských prieskumov
- 150 posúdených digitálnych vzdelávacích obsahov, zahrnutých v databáze
- 12 video tutoriálov pre pedagogických a odborných zamestnancov a manažment škôl
- 15 novovytvorených učebných zdrojov pre dištančné vzdelávanie

Kontakty na členov projektového tímu nájdete na:
<https://mpc-edu.sk/sk/project/teachers>

Danica Hullová, NP Teachers

Vážení kolegovia!

Metodicko-pedagogické centrum Bratislava
vydáva už 30. rok odborno-metodický časopis
PEDAGOGICKÉ ROZHĽADY.

Vytvárame v ňom priestor na tvorivé riešenie otázok čo a ako učiť, na výmenu pedagogických skúseností, ktoré v zovšeobecnenej podobe tvoria základ pre rozvoj kvalitnej teórie a praxe výchovy a vyučovania.

V súčasnosti je tiež veľmi aktuálne zverejňovanie tzv. príkladov dobrej praxe, príp. inšpirácií na riešenie situácie počas prerušeného vyučovania v školách (max. rozsah 9 normalizovaných strán).

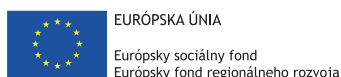
Touto cestou preto vyzývame kolegov a kolegyně zo škôl a školských zariadení, aby v danej oblasti publikovali svoje príspevky.

Očakávame prezentácie dobrých praxí, Vaše podnety, postrehy, názory, polemické úvahy, recenzie odbornej literatúry, najmä učebníc, rovnako aj online podporných nástrojov pre pedagogických zamestnancov. V časopise publikujeme príspevky zo všetkých regiónov Slovenska.

Sídlo redakcie:

Metodicko-pedagogické centrum, regionálne pracovisko, Horná 97, 975 46 Banská Bystrica.

e-mail: viera.stankovicova@mpc-edu.sk

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

REVÍZIA A INOVÁCIA PROFESIJNÝCH ŠTANDARDOV

Mária Šnidlóvá, Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava

Anotácia: Príspevok sa zameriava na pomenovanie východísk revízie aktuálne platných profesijných štandardov, vymedzuje ich silné stránky a nedostatky. Popisuje základné oblasti inovácie profesijných štandardov, ktoré v druhej časti ilustruje na ukážke modelu profesijného štandardu učiteľa.

Kľúčové slová: revízia profesijných štandardov, inovácia profesijných štandardov, model inovovaného profesijného štandardu učiteľa.

História vzniku slovenských profesijných štandardov siaha k začiatku tohto storočia. V súčasnosti zverejnené profesijné štandardy nadviazali na prvú verziu (2004 - 2008), ktoré vznikli na základe prijatého teoretického konceptu, ktorým je Interaktívny model edukácie (Kasáčová 2006). Ich vývoj pokračoval v rámci národného projektu Profesijný a kariérny rast pedagogických zamestnancov (2009 - 2015). V tomto období vzniklo 45 profesijných štandardov pre všetky kategórie a podkategórie pedagogických a odborných zamestnancov a všetky kariérové pozície v súlade so Zákom č. 317/2009 Z. z. Prvá oficiálna verzia profesijných štandardov bola zverejnená v roku 2017 ako Pokyn ministra č. 39/2017, ktorým sa vydávajú profesijné štandardy pre jednotlivé kategórie a podkategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení (ďalej len Pokyn ministra č. 39/2017). Meniaca sa legislatíva, vývoj spoločnosti a z toho vyplývajúce požiadavky na profesiu pedagóga, no najmä ohlasy odbornej verejnosti boli podnetom na prehodnotenie a aktualizáciu súčasných profesijných štandardov. Nemalú úlohu v týchto procesoch zohrala aj pandémia COVID 19 a náhly prechod na dištančnú formu vzdelávania. Potrebu zmeny zaznamenávajú aj profesijné štandardy odborných zamestnancov. V nasledujúcom texte sa však venujeme profesijným štandardom pedagogických zamestnancov.

Cieľom podaktivity je revidovať a inovovať profesijné štandardy v súlade s aktuálne platnou legislatívou, súčasným vedeckým poznáním, odbornými a spoločenskými požiadavkami na výkon pracovnej činnosti pedagogických a odborných zamestnancov. Výstupom podaktivity bude súbor inovovaných a nových profesijných štandardov, vrátane indikátorov ich preukazovania, určenej a odporúčanej bázy dôkazov, kritérií a nástrojov ich posúdenia a hodnotenia (Zámer národného projektu Teachers). V rámci poverenia revíziou a inováciou profesijných štandardov expertná skupina posúdila existujúce zverejnené profesijné štandardy a konštatovala:

Silné stránky:

- Profesijné štandardy (PŠ) sú zavedené do praxe od roku 2017 a využívajú sa najmä na prípravu vzdelávacích programov profesijného rozvoja pedagogických zamestnancov. Od účinnosti Zákona č. 138/2019 Z. z. sú základným referenčným rámcom na posudzovanie atestačných portfólií.
- Profesijné štandardy majú jednotnú štruktúru.

Nedostatky:

- **PŠ sú veľmi rozsiahle.** Tým, že každý profesijný štandard je spracovaný samostatne pre každý kvalifikačný predpoklad príslušnej kategórie a podkategórie PZ a každý kariérový stupeň, sú dôsledkom opakujúce sa rovnaké obsahy vo všetkých kompetenciách

(požadované vedomosti a požadované spôsobilosti). Vznikol neprehľadný dokument (napr. profesijný štandard učiteľa pre predprimárne vzdelávanie má 46 strán), v ktorom sa bežný užívateľ veľmi často neorientuje a len ťažko identifikuje rozdiely.

- **PŠ sú pre väčšinu užívateľov nezrozumiteľné.** Chýba zverejnená metodika, ako sa v nich orientovať, na čo majú (a nemajú) slúžiť a ako s nimi v praxi pracovať. Bez inštrukcie alebo vzdelávania nedokáže bežný pedagogický a odborný zamestnanec použiť profesijný štandard na účely svojho sebahodnotenia, sebarozvoja a atestácií.
- **Chýba jasné vymedzenie úrovne kompetencií** v jednotlivých kariérových stupňoch, t. j. základná charakteristika každého kariérneho stupňa. Z toho dôvodu bežný užívateľ nevidí rozdiely medzi úrovňou profesijných kompetencií vyjadrených v časti Preukázateľnosť kompetencie.
- **Nie je zabezpečená rovnosť šancí** pre všetkých pedagogických zamestnancov získať druhú atestáciu. Podľa aktuálnych profesijných štandardov má pedagogický zamestnanec s druhou atestáciou poskytovať pomoc a poradenstvo, navrhovať systémové riešenia na úrovni PK/MZ, predmetu alebo školy, školského zariadenia, čo mu však nemusí byť v praxi inštitucionálne umožnené alebo dostupné. Z toho dôvodu nemá ani možnosť úplne preukázať nadobudnutú úroveň profesijných kompetencií.
- **Istá neaktuálnosť obsahu profesijných štandardov.** Od vzniku súčasnej verzie (2011 - 2015) nastal vývoj nielen v spoločnosti, ale aj vo vnímaní požiadaviek na prípravu detí a žiakov, čo sa prejavuje aj v potrebe aktualizácie obsahu profesijného štandardu.
- **Zrozumiteľnosť použitých výrazových prostriedkov.** Súčasné profesijné štandardy boli vytvárané zástupcami akademickej obce, ale aj praxe. Boli posudzované renomovanými odborníkmi, zástupcami stavovských organizácií a priamo riadených inštitúcií MŠ. V roku 2013 prešli pilotným overovaním v školách a školských zariadeniach. Napriek uvedenému sa ukazuje nízka schopnosť značnej skupiny užívateľov pracovať s odbornou terminológiou, čo vyjadrujú ako „nezrozumiteľnosť“.

Zámerom **inovácie** profesijných štandardov je zohľadniť aktuálne požiadavky kladené na profesijný rozvoj pedagogických a odborných zamestnancov dané zákonom č. 138/2019 Z. z., zvýšiť úroveň ich spracovania a zjednodušiť ich použitie pri profesijnom rozvoji PZ. Súčasne budú vytvorené profesijné štandardy pre nové kategórie a podkategórie rozvoj pedagogických a odborných zamestnancov. Inovácia profesijných štandardov sa bude týkať najmä:

- **zjednodušenia štruktúry profesijného štandardu.**

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Profesijný štandard pre každú kategóriu a podkategóriu rozvoj pedagogických a odborných zamestnancov budú tvoriť dva dokumenty: (1) profesijný štandard pedagogického zamestnanca v kariérovom stupni začínajúci rozvoj pedagogický zamestnanec a (2) profesijný štandard pre kariérové stupne samostatný pedagogický zamestnanec, pedagogický zamestnanec s prvou atestáciou a pedagogický zamestnanec s druhou atestáciou. Dôvodom je rôzna funkcia týchto dokumentov. Profesijný štandard začínajúceho pedagogického zamestnanca popisuje očakávanú úroveň profesijných kompetencií *na vstupe do profesie* a zároveň je výstupom z pregraduálnej prípravy. Jeho užívateľmi sú prioritne poskytovatelia pregraduálnej prípravy. To ovplyvňuje jeho obsah i použité výrazové prostriedky (akademický jazyk). Profesijný štandard pre vyššie kariérové stupne *je orientovaný na prax*, čím sa menia aj výrazové prostriedky (odborný jazyk blízky praxi). Najväčším prínosom bude zmena v časti Preukazovanie kompetencie, ktorá bude spracovaná tak, aby boli *viditeľné rozdiely v preukazovaní kompetencií v rôznych kariérových stupňoch*;

- **spracovania metodického materiálu pre užívateľov**, ako nevyhnutnej súčasti systému profesijných štandardov. Tým sa odstránia potenciálne problémy s orientáciou v profesijných štandardoch a ich možnostiach využitia;
- **doplnenia a precíznejšieho vymedzenia úrovne kompetencií v jednotlivých kariérových stupňoch**. Zmena nastane najmä v charakteristike kariérového stupňa **pedagogický zamestnanec s prvou atestáciou** – upúšťa sa od preukazovania inovácií vo výchovno-vzdelávacom procese na základe výsledkov akčného výskumu. Inovácie plánuje a realizuje a hodnotí na základe vlastných skúseností a hlbšieho poznania. V teraz platných profesijných štandardoch je **pedagogický zamestnanec s druhou atestáciou** charakterizovaný ako „školský expert“, ktorý svoje kompetencie

preukazuje najmä mimo svojej triedy – na úrovni metodických orgánov, predmetu, študijného (umeleckého) odboru, prípadne školy, školského zariadenia. Prax ukazuje, že na takéto požiadavky nie sú školy pripravené. Zmenou charakteristiky pedagogického zamestnanca s druhou atestáciou z „experta na úrovni školy“ na „experta na úrovni triedy“ sa umožňuje každému uchádzačovi o druhú atestáciu preukazovať úroveň nadobudnutých kompetencií bez toho, aby to záviselo od ochoty kolegov, či vedenia školy, školského zariadenia. V inovovaných profesijných štandardoch sú kariérové stupne charakterizované (pre zjednodušenie budeme hovoriť o kategórii Učiteľ):

Samostatný učiteľ:

Samostatne používa overené postupy pri riešení bežných situácií a problémov pedagogickej praxe. Úroveň opísaných kompetencií dosahuje ukončením adaptačného procesu.

Učiteľ s prvou atestáciou:

Inovuje vlastné vyučovanie v triede na základe výsledkov pedagogického diagnostikovania, sebareflexie a reflexie edukačného prostredia. Inovácie overuje a platňuje vo svojom výchovno-vzdelávacom procese, sprostredkováva ich kolegom a odbornej verejnosti.

Učiteľ s druhou atestáciou:

Navrhuje inovácie výchovno-vzdelávacej činnosti s ohľadom na potreby detí/žiakov, školy a meniacich sa podmienok a trendov v edukácii. Zvyšuje kvalitu procesov výchovy a vzdelávania v škole, podieľa sa na tvorbe a realizácii rozvojových stratégií, programov a projektov školy.

- **aktualizácie obsahu profesijného štandardu**. Vývoj ukázal, že je potrebné inovovať kompetenčný profil (vymedzenie oblastí a názvy profesijných kompetencií) – tabuľka 1.

Pri porovnaní oboch kompetenčných profilov je zrej-

Tab. 1: Súčasne platný kompetenčný profil v kategórii učiteľ ZŠ

Súčasný profesijný štandard	
Súčasný PŠ	Inovovaný PŠ
Žiak	
Identifikovať vývinové a individuálne charakteristiky žiaka Identifikovať psychologické a sociálne faktory učenia sa žiaka Identifikovať sociokultúrny kontext vývinu žiaka	Identifikovať vývinové a individuálne charakteristiky žiaka Identifikovať vnútorné a vonkajšie podmienky učenia sa žiaka a jeho výchovno-vzdelávacie potreby Identifikovať sociokultúrne prostredie a jeho vplyv na vývin a edukáciu žiaka
Výchovno-vzdelávací proces	
Ovládať obsah a didaktiku vyučovacích predmetov Plánovať a projektovať vyučovanie Realizovať vyučovanie Hodnotiť priebeh a výsledky vyučovania a učenia sa žiaka	Plánovať výchovno-vzdelávací proces Realizovať výchovno-vzdelávací proces Hodnotiť priebeh a výsledky výchovno-vzdelávacieho procesu
Profesijný rozvoj	
Plánovať a realizovať svoj profesijný rast a sebarozvoj Stotožniť sa s profesijnou rolou a školou	Stotožniť sa s profesiou učiteľa Spolupracovať s aktérmi výchovy a vzdelávania Podieľať sa na rozvoji školy

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

mé, že zmien je viac:

Oblasť Žiak: zmena je v názvoch kompetencií 1.2 a 1.3 – v inovovanom profesijnom štandarde sa názvy kompetencií zjednodušili, spresnili a doplnili. Táto zmena je vyvolaná potrebou lepšej zrozumiteľnosti názvu a obsahu kompetencií.

Oblasť Výchovno-vzdelávací proces: zmena nastala nielen v počte kompetencií, ale aj v ich obsahu. Kompetencie v tejto oblasti predstavujú základné fázy výchovno-vzdelávacieho procesu: *plánovať – realizovať – hodnotiť*. Vypustila sa pôvodná kompetencia Ovládať obsah a didaktiku vyučovacích predmetov. Prax ukázala, že preukazovanie tejto kompetencie najmä v atestačnom konaní bolo veľmi problematické, v niektorých detailoch až nevykonateľné. Z toho dôvodu sa obsah tejto kompetencie (požadované vedomosti a požadované spôsobilosti) začlenil v potrebnej miere do ostatných kompetencií v tejto oblasti.

Kompetencia 2.1 Plánovať výchovno-vzdelávací proces (pôvodne Plánovať a projektovať výchovno-vzdelávací proces) obsahuje všetky aspekty plánovania a prípravy výchovno-vzdelávacieho procesu, t.j. plánovanie, prípravu vyučovacích jednotiek, tvorbu a prípravu učebných zdrojov a didaktických prostriedkov. Z názvu pôvodnej kompetencie sa vypustil pojem „projektovať“ – v praxi sa ukázalo, že väčšina užívateľov si tento pojem stotožňovala so žiackymi a školskými projektmi, či projektovým vyučovaním.

Kompetencia 2.2 Realizovať výchovno-vzdelávací proces bola rozšírená o hodnotenie a výsledky učenia sa žiaka (čo v súčasných profesijných štandardoch tvorí samostatnú kompetenciu 2.4). Súčasná kompetencia 2.4 Hodnotiť priebeh a výsledky vyučovania a učenia sa žiaka v sebe zahŕňa dva rôzne procesy – hodnotenie výsledkov učenia sa žiakov, čo je poslednou fázou realizácie výchovno-vzdelávacieho procesu (didaktického cyklu) a súčasne hodnotenie výsledkov vyučovania, čo sú evalvačné procesy. V praxi takéto spojenie dvoch odlišných procesov prinášalo problémy. Spravidla bola táto kompetencia stotožňovaná s hodnotením žiakov, pričom evalvácia procesov bola chápaná okrajovo. Preto v inovovanom profesijnom štandarde kompetencia 2.2 obsahuje aj procesy hodnotenia učenia sa a výsledkov žiakov. Kompetencia 2.3 je **evalvačná**, vyjadruje očakávania na odbornú sebareflexiu a hodnotenie vlastného vyučovania.

Oblasť Učiteľ: nastáva zmena v názve oblasti a rozšírení kompetencií. Zmena názvu z Profesijného rozvoja na názov kategórie PZ (napr. Učiteľ, Vychovávateľ) je zámerná. Názov oblasti Profesijný rozvoj bol zúžením chápania profesionality pedagóga. Nový názov oblasti je návratom k pôvodnému teoretickému modelu (interaktívny model edukácie) a súčasne lepšie vystihuje zamerania pedagogického zamestnanca na svoju profesionálnu identitu a rozvoj profesionality, ale aj očakávané pôsobenie v školskom kolektíve a jeho participáciu na rozvoji školy.

Názov kompetencie 3.1 Stotožniť sa s rolou učiteľa lepšie vystihuje zameranie pedagogického zamestnanca na seba ako profesionála, vrátane vlastného profesijného rozvoja. Do tejto oblasti bola pridaná nová kompeten-

cia 3.2 Spolupracovať s aktérmi výchovy a vzdelávania. V súčasných profesijných štandardoch je táto kompetencia prítomná implicitne, no ukazuje sa, že zapojenie do procesov výchovy a vzdelávania aj ďalších aktérov, najmä zákonných zástupcov žiakov, či iných odborníkov a inštitúcie je kľúčové pre optimálny rozvoj potenciálu a schopností, ako aj zohľadňovanie potrieb detí a žiakov. Kompetencia 3.3 Podieľať sa na rozvoji školy presnejšie vymedzuje očakávania na každého pedagogického zamestnanca ako súčasť kolektívu pedagogických a odborných zamestnancov.

• **predpokladaného zlúčenia niektorých súčasných profesijných štandardov.** Po zvážení rozsahu súčasných profesijných štandardov a porovnaní rozdielov navrhne expertná skupina

- (1) **Vytvoriť jeden profesijný štandard pre všetky vymedzené kvalifikačné predpoklady** v danej podkategórii a kategórii pedagogického zamestnanca. Bude sa to týkať najmä profesijných štandardov: učiteľ materskej školy, učiteľ základnej umeleckej školy, vychovávateľ, majster odbornej výchovy.
- (2) **Vytvoriť jeden profesijný štandard pre podkategórie učiteľ prvého stupňa základnej školy a učiteľ druhého stupňa základnej školy.** Porovnaním súčasných profesijných štandardov pre obe podkategórie sa zistilo, že rozdiely sú minimálne a líšia sa len v ojedinelých formuláciách.
- (3) **Vytvoriť jeden profesijný štandard pre vybrané kariérové pozície.** A to najmä pre kariérovú pozíciu vedúci pedagogický zamestnanec (zástupca riaditeľa, hlavný majster odbornej výchovy a vedúci vychovávateľ) a vedúci metodického združenia a vedúci predmetovej komisie.
- (4) **Vytvoriť nové profesijné štandardy** pre kategórie pedagogických a odborných zamestnancov vyplývajúce zo zákona č. 138/2019 Z. z., najmä školský špeciálny pedagóg, školský tréner, učiteľ profesijného rozvoja a pod.

Navrhované inovácie slúžia ako základné východisko pre tvorbu modelu profesijného štandardu. Ten bude následne modifikovaný v pracovných skupinách pre tvorbu jednotlivých profesijných štandardov.

Model inovovaného profesijného štandardu učiteľa (kariérové stupne samostatný učiteľ, učiteľ s prvou atestáciou, učiteľ s druhou atestáciou)

Inovovaný model profesijného štandardu učiteľa je postavený na štyroch metodologických zásadách, ktoré boli vymedzené v Metodike tvorby, inovácie a implementácie profesijných štandardov (2014) vytvorenej v rámci národného projektu Profesijný a kariérny rast pedagogických zamestnancov (PKR 2009 - 2015).

1. **Systémový prístup** – vychádza z cieľov výchovy a vzdelávania reflektujúcich systémové zmeny v našom školstve a zmeny kvality v naplňaní funkcií školy, aj s podporou poradenských a vzdelávacích inštitúcií. Uprednostňuje celostný a integrujúci prístup k profesionalizácii pedagogického zamestnanca, obsahujúci tri navzájom súvisiace a podmieňujúce sa základné oblasti kompetencií vychádzajúci z interakčného modelu edukácie. V daných oblastiach je možné charak-

terizovať profesijné činnosti (očakávania/požiadavky) a k nim priradiť požadované profesijné kompetencie, ktorých kvalita sa prejaví v profesijnom výkone pedagogického a odborného zamestnanca.

2. **Kontinuita** – uplatňuje sa pri tvorbe profesijných štandardov v ponímaní kariérového rozvoja pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov ako kontinuálny celoživotný proces gradácie profesijných kompetencií v jednotlivých stupňoch a kariérových pozíciách pedagogických a odborných zamestnancov od ukončenia pregraduálnej prípravy až po ukončenie profesijnej kariéry.
3. **Konvergencia** – ide o „zbíhanie“ profesijných štandardov a kompetencií pedagogických a odborných zamestnancov do zjednocujúceho konštruktú, ktorý je charakterizovaný jednotnou štruktúrou štandardov obsahujúcou: kategóriu, podkategóriu pedagogického/odborného zamestnanca, nevyhnutný kvalifikačný predpoklad, kariérový stupeň alebo kariérovú pozíciu, kompetenčný profil, indikátory úrovne kom-

i v hodnotení kompetencií pedagogických a odborných zamestnancov v atestačnom konaní a pod.

Model profesijného štandardu obsahuje:

- vymedzenie základných pojmov,
- opis štruktúry – kompetenčný profil, charakteristika oblastí kompetencií, obsah kompetencií (vedomosti, zručnosti), indikátory preukázateľnosti v jednotlivých kariérových stupňoch,
- princíp gradácie úrovne kompetencií v jednotlivých kariérových stupňoch,
- výstavbu indikátorov preukázateľnosti kompetencií,
- využitie profesijných štandardov v praxi.

V predchádzajúcom texte sme uviedli kompetenčný profil učiteľa. Ako príklad v tabuľke 2 uvádzame spracovanie kompetencie 1.3. Identifikovať sociokultúrne prostredie a jeho vplyv na vývin a edukáciu žiaka.

Takouto formou sú spracované všetky kompetencie.

Tab. 2: Príklad spracovanie kompetencie 1.3

Profesijná kompetencia 1.3 Identifikovať sociokultúrne prostredie a jeho vplyv na vývin a edukáciu žiaka		
<p>Učiteľ má vedomosti o:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ sociokultúrnem prostredí a jeho vplyve na osobnosť a edukáciu žiaka, ▪ metódach a nástrojoch identifikácie sociokultúrneho prostredia žiaka. <p>Učiteľ má zručnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ vo využívaní metód a nástrojov pedagogickej diagnostiky, ▪ v identifikovaní individuálnych charakteristík žiaka vyplývajúcich z jeho sociokultúrneho prostredia. 		
Indikátory – preukázateľnosť profesijnej kompetencie		
Samostatný učiteľ	Učiteľ s prvou atestáciou	Učiteľ s druhou atestáciou
<p><i>Používa overené/odporúčané metódy a nástroje na identifikovanie sociokultúrneho prostredia žiaka.</i></p> <p><i>Interpretuje výsledky diagnostiky sociokultúrneho prostredia žiaka a vyvodí závery pre realizáciu výchovno-vzdelávacieho procesu.</i></p>	<p><i>Vyberá vhodné metódy a modifikuje nástroje na posúdenie individuálnych charakteristík žiaka vyplývajúcich z jeho sociokultúrneho prostredia.</i></p> <p><i>Interpretuje výsledky diagnostiky individuálnych charakteristík žiaka vyplývajúcich z jeho sociokultúrneho prostredia a vyvodí závery pre inováciu výchovno-vzdelávacieho procesu.</i></p>	<p><i>V kontexte meniacich sa podmienok, potrieb a trendov:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • analyzuje zistenia v oblasti diagnostiky individuálnych charakteristík žiaka vyplývajúcich z jeho sociokultúrneho prostredia, • tvorí nástroje pedagogickej diagnostiky, • vyhodnocuje efektívnosť využitia diagnostických nástrojov, • navrhne zmeny v oblasti pedagogickej diagnostiky na úrovni inštitúcie.

petencií. Jednotlivé kategórie a podkategórie pedagogických alebo odborných zamestnancov sa odlišujú najmä v špecifikách a preferenciách niektorých kompetencií, čo je dané ich diferencovanými kvalifikáciami, rolami, prípadne odlišnosťami vyplývajúcimi z druhu inštitúcií, v ktorých títo zamestnanci pôsobia.

4. **Využitelnosť** – reflektuje požiadavky potencionálnych užívateľov profesijných štandardov v riadiacej a pedagogickej praxi, profesijnom rozvoji pedagogických a odborných zamestnancov, tzn. aby model tvorby profesijných štandardov bol zrozumiteľný pre všetky zainteresované subjekty v ich rozhodovacích procesoch. Predpokladá sa široké uplatnenie profesijných štandardov v riadení kariérového rozvoja, príprave a evalvácii vzdelávacích programov

Je zjavné, že požadované vedomosti a zručnosti sú rovnaké pre všetky kariérové stupne. Rozdiel je v očakávanej úrovni kompetencií v kariérových stupňoch. Kým napr. samostatný učiteľ **používa overené/odporúčané metódy a nástroje**, učiteľ s prvou atestáciou **vyberá vhodné metódy a modifikuje** existujúce nástroje a učiteľ s druhou atestáciou **tvorí** nástroje a pod. V indikátoroch je implicitne vyjadrená aj nevyhnutná potreba prehlbovania vedomostí a zručností učiteľa, ktoré podmieňujú kvalitatívne odlišné preukázanie kompetencie.

Okrem zjednodušenia a sprehľadnenia profesijného štandardu za najväčší prínos možno považovať spracovanie indikátorov, kde užívateľ jasne vidí gradáciu kompetencií v jednotlivých kariérových stupňoch. Uvedená štruktúra bude záväzná pre všetky profesijné štandardy.

Predstavený model inovovaného profesijného štandardu je východiskom pre prácu skupín, ktoré budú

vytvárať jednotlivé profesijné štandardy. Je to stále pracovný materiál, ktorý môže byť ešte upravený.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

KASÁČOVÁ, B. a kol. 2006. *Profesijný rozvoj učiteľa*. Prešov: ROKUS. ISBN 80-89055-69-9.

Pokyn ministra č. 39/2017, ktorým sa vydávajú profesijné štandardy pre jednotlivé kategórie a podkategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení [online]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/pokyn-ministra-c-392017-ktorým-sa-vydavaju-profesijne-standardy-pre-jednotlive-kategorie-a-podkategorie-pedagogickych-zamestnancov-a-odbornych-zamestnancov-skol-a-skolskych-zariadeni/>

Summary: The article focuses on starting points for the revision of currently valid professional standards, defines their strengths and shortcomings. It describes the basic areas of innovation of professional standards, which is presented in the second part by a sample of the model of teachers' professional standard.

POSTAVENIE UČITEĽSKEJ PROFESIE V KONTEXTE EURÓPSKEHO SYSTÉMU KVALIFIKÁCIÍ, POŽIADAVKY NA KOMPETENCIE UČITEĽA Z POHĽADU SÚČASNÝCH POTRIEB A TRENDOV, ŠTANDARDIZÁCIA UČITEĽSKEJ PROFESIE

Beáta Ľubová, Základná škola Rabčice

Mária Šnidlóvá, Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava

Anotácia: Príspevok je venovaný európskemu a národnému kontextu rozvoja učiteľskej profesie z hľadiska potrieb a trendov. Je jedným z východísk inovácie profesijných štandardov pedagogických a odborných zamestnancov.

Kľúčové slová: rozvoj učiteľskej profesie, inovácia, štandardy, plán obnovy.

Potreba vzniku profesijných štandardov vyplynula z krízy učiteľskej profesie, o ktorej sa začalo diskutovať v odborných kruhoch už v 90-tych rokoch 20. storočia a intenzívne pokračovalo v prvej dekáde 21. storočia. Z týchto diskusií vyplynula potreba profesionalizácie učiteľskej profesie (Kasáčová 2006, Kosová 2012) a štandardizovania profesijných kompetencií učiteľov (Pavlov, Šnidlóvá 2013). Vytvorenie profesijných štandardov bolo logickým vyústením tohto procesu (2011 - 2015). Ich zverejnenie v Pokyne ministra č. 38/2017 v pedagogickej a odbornej verejnosti príliš nezarezovalo. Jedným z dôvodov bola forma, miesto a spôsob zverejnenia, absencia vysvetľujúceho komentára smerom k ich porozumeniu a využitiu, čo napomohlo k ich neprehľadnosti a ťažkej zrozumiteľnosti pre bežného čitateľa. Opakované negatívne vyjadrenia voči profesijným štandardom, najmä v médiách a „odborných fórach“ k pozitívnemu postojú pedagógov k profesijným štandardom neprispeli. Pozornosť jednotlivcov – pedagogických a odborných zamestnancov sa zvýšila prijatím Zákona č. 138/2019 Z. z. najmä v súvislosti s profesijným rozvojom a atestačným konaním. Len ojedinele zaznamenávame prácu s profesijnými štandardami na úrovni školy, školského zariadenia v oblasti personálneho riadenia.

Revíziu a inováciu profesijných štandardov je potrebné vnímať z hľadiska vývoja a trendov v európskom i národnom kontexte.

Európsky kvalifikačný rámec je spoločný európsky referenčný systém, ktorý je v priamom vzťahu k národným kvalifikačným rámcom a systémom rôznych krajín. Je to nástroj na pochopenie, porovnanie a uznávanie kvalifikácie získanej v rámci EÚ. Kvalifikačný rámec je popísaný z hľadiska všeobecných požiadaviek na absolventov a výrazne podporuje zrozumiteľnosť a transparentnosť vzdelávacích systémov. Európsky systém kvalifikácií prostredníctvom stanovenia úrovne deskriptorov (vedomosti,

zručnosti, kompetencie) zjednocuje vzdelávacie výstupy pre jednotlivé kvalifikácie v rámci európskeho vzdelávacieho priestoru. Zároveň reaguje na súčasné vzdelávacie požiadavky, ktoré vyplývajú z koncepcie Priemysel 4.0 a je jedným z faktorov, ktorý nastoľuje potrebu inovácie profesijných štandardov smerom k štandardizácii učiteľskej profesie.

Koncepcia Priemysel 4.0 a s ním súvisiaci pojem vzdelávanie 4.0 zasahuje do všetkých oblastí ľudského života. Číslo štyri v uvedených názvoch sa stalo symbolom pre zásadné zmeny v spoločnosti vplyvom nových technológií a trendov.

Jednotka predstavuje rozmach mechanických výrobných zariadení poháňaných parným strojom, dvojka je symbolom objavu elektrickej energie a jej hromadnej distribúcie, trojka sú označené zmeny v spoločnosti súvisiace s nástupom IKT. Štvorka v tejto symbolike predstavuje kľúčový fenomén dnešnej spoločnosti, a tým je digitalizácia, automatizácia a robotizácia. S uvedenými pojmami sa spájajú zmeny na trhu práce, vznik nových pracovných pozícií, u ktorých nie je prvoradé presné pojmové vymedzenie pracovnej náplne, ale do popredia sa dostáva kompetenčný profil uchádzača (tzv. práca 4.0).

Koncepcia Priemysel 4.0 má zásadný vplyv na vzdelávaciu sústavu, a to v zmysle hlbokého myšlienkového prerodu, ktorý ovplyvňuje celú spoločnosť. Nároky na plánovanie, realizáciu a hodnotenie edukačného procesu odrážajú potreby súčasného trhu práce, reagujú na vznik nových profesií, a to prostredníctvom inovačných zmien v celkovom obsahu a formách vzdelávania na všetkých jeho úrovniach. Jedným z najvýstižnejších znakov vzdelávania 4.0 je zmena role učiteľa. **Učiteľ sa stáva sprievodcom žiaka svetom poznania.**

Pojem vzdelávanie 4.0 nie je presne vymedzený a nemá v súčasnosti ustálenú definíciu. Arthur M. Harkins z Minnesotskej univerzity (Harkins 2018) uvedený pojem

EURÓPSKA ÚNIA

Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

popisuje prostredníctvom špecifických znakov, pričom tvrdí že, školy sú vnímané ako priestor pre ďalší inovačný rozvoj žiakov, ktorý sa uskutočňuje v spolupráci s učiteľmi, rodičmi, atď. Učiteľ sa stáva členom tímu a garantom naplnenia špecifických vzdelávacích potrieb každého žiaka. Veľký dôraz sa kladie na spoluprácu absolventov školy a zamestnávateľov, v ktorej dôležitú úlohu zohráva partnerský prístup zo strany budúcich zamestnávateľov. Hlavným cieľom vzdelávania je **príprava žiaka na životné výzvy**.

Vzdelávanie 4.0 vytvára víziu pre budúce edukačné potreby žiaka. Pre túto víziu je charakteristické, že sa do popredia dostávajú kompetencie a gramotnosti, zdôrazňuje sa snaha komplexného rozvoja každého žiaka, podporuje sa experimentovanie, tvorivosť a podnikavosť.

Na národnej úrovni je reforma vzdelávacieho systému vyjadrená v Pláne obnovy a odolnosti Slovenskej republiky (ďalej len Plán obnovy), Komponent 7 Vzdelávanie pre 21. storočie. Cieľom 1.2 je: „Poskytnúť žiakom vzdelanie, ktoré je prispôsobené potrebám súčasnej spoločnosti. Všeobecným cieľom komponentu je zvýšiť gramotnosť žiakov a zručnosti potrebné na život v globálnej a nízkouhlíkovej digitálnej ekonomike a spoločnosti (kritické myslenie, digitálne a mäkké zručnosti)“. Ďalej sa v Pláne obnovy konštatuje (s. 3), že súčasný vzdelávací systém

uprednostňuje získavanie vedomostí a nerozvíja kritické myslenie a mäkké zručnosti žiakov. Žiaci zväčša iba pasívne prijímajú veľké množstvo izolovaných poznatkov od učiteľa. Rastúci dopyt po špecifických zručnostiach a slabé výsledky žiakov si vyžadujú reformu vzdelávania. Učebné osnovy, obsah a metódy vzdelávania je potrebné prispôsobiť novým požiadavkám globálnych digitálnych ekonomík a spoločenským zmenám, ktoré sú s nimi spojené. Predpokladmi na uskutočnenie zmien vo výučbe sú kvalitne pripravení učители a dostačujúca školská a digitálna infraštruktúra.

Nevyhnutným cieľom v tomto komponente je zlepšiť zručnosti učiteľov. Vzhľadom na nové požiadavky a trendy vo vzdelávaní, bude nutné vykonať zmeny v procese prípravy učiteľov. Uplatňovanie nového obsahu vzdelávania do každodennej praxe bude podmienené vytvorením nových vysokoškolských programov a kurzov. Digitálna kompetencia sa stane základnou zručnosťou všetkých pedagógov a zamestnancov v oblastiach vzdelávania a odbornej prípravy. Otvorenie bezplatného prístupu ku vzdelávacím príležitostiam umožní učiteľom osobný a profesionálny rozvoj a prinesie možnosť efektívneho a kreatívneho využitia technológií. (s. 4)

Uvedené výzvy sú jedným z východísk pre inováciu profesionálnych štandardov.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

- BRDIČKA, B., 2016. 4. průmyslová revoluce [online]. In: *Metodický portál: Spomocník* [cit. 2021-08-04]. ISSN 1802-4785. Dostupné z: <<https://spomocnik.rvp.cz/clanek/20857/4-PRUMYSLOVA-REVOLUCE.html>>.
- HARKINS, M., 2018. Core Components of Education 3.0 AND 4.0. In: *Tạp chí Nghiên cứu dân tộc*. [cit. 2021-08-04]. doi: 10.25073/0866-773X/131. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/333086539_CORE_COMPONENTS_OF_EDUCATION_30_AND_40.
- KASÁČOVÁ, B. a kol., 2006. *Profesijný rozvoj učiteľa*. Prešov: Rokos. ISBN 978-80-89055-69-9.
- KOSOVIČ, B. a kol., 2012. Vedecká teória učiteľskej profesie. In: *Vysokoškolské vzdelávanie učiteľov: vývoj, analýza, perspektívy*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta, Univerzita Mateja Bela. ISBN 978-80-557-0353-4.
- PAVLOV, I. a M. ŠNÍDLOVÁ, 2013. *Profesijný rozvoj učiteľov – podnety pre modely podpory*. Praha: 3P. ISBN 978-80-260-4041-9.
- Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky*, Komponent 7 [online]. [cit. 2021-08-15]. Dostupné z: <<https://knowwww.eu/nodes/608eb27cc2b2cf0008d679b9>>

Summary: The article deals with the European and national context of the teaching profession development in terms of needs and trends. It is one of the starting points for the innovation of professional standards of pedagogical and professional staff.

MODEL INOVOVANÉHO PROFESIJNÉHO ŠTANDARDU V KARIÉROVOM STUPNI ZAČÍNAJÚCI UČITEĽ – KONTEXT AKREDITAČNÝCH ŠTANDARDOV SAAVŠ, POŽIADAVKY NA ÚROVEŇ KOMPETENCIÍ ABSOLVENTA PRI VSTUPE DO PROFESIE

Jana Duchovičová, Pedagogická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa Nitra

Význam profesijných štandardov sa výrazným spôsobom posilňuje najmä vo vzťahu k pregraduálnej príprave učiteľov a ďalších kategórií pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov, pretože Model inovovaného profesijného štandardu v kariérovom stupni začínajúci učiteľ, respektíve začínajúci pedagogický/odborný zamestnanec, stanovuje očakávané vedomosti, zručnosti v jednotlivých kompetenciách na vstupe do profesie. Nadobúda tak novú, **kvalifikačnú funkciu**, ktorú doteraz nemal. Kým doteraz bol profesijný štandard začínajúceho učiteľa skôr informáciou o tom, aké vedomosti a zručnosti je na vstupe do profesie možné očakávať od absolventa, dnes je tento štandard opisom vedomostí a zručností, ktoré absolvent pregraduálnej prípravy musí získať počas štúdia.

Kvalifikačná funkcia profesijných štandardov sa vyvinula najmä z legislatívnych zmien v oblasti vysokoškolského vzdelávania od roku 2018 a nadväzuje na legislatívne predpisy regionálneho školstva, najmä na zákon o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch.

Prvým krokom bolo prijatie nového Zákona č. 269/2018 o zabezpečovaní kvality vysokoškolského vzdelávania a o zmene a doplnení zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý definuje povinnosť vysokých škôl zabezpečovať kvalitu vysokoškolského vzdelávania implementáciou svojho vnútorného systému kvality. Vnútorný systém kvality vysokej školy musí upraviť okrem iného pravidlá tvorby a úpravy študij-

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

ných programov a to tak, aby neoddeliteľnou súčasťou opisu študijného programu bolo vymedzenie vedomostí, zručností a kompetencií, ktoré má absolvent nadobudnúť v rámci štúdia, teda stanovenie výsledkov vysokoškolského vzdelávania zodpovedajúcich príslušnej úrovni národného kvalifikačného rámca a zároveň implementovať štandardy pre študijný program Slovenskej akreditačnej agentúry pre vysoké školstvo SR.

Druhý významný krok predstavuje nová vyhláška MŠVVŠ č. 244/2019 o sústave študijných odborov Slovenskej republiky, ktorá zásadným spôsobom zmenila štruktúru študijných odborov oblasti učiteľstva, vychovávateľstva a pedagogických vied. Pôvodných osem študijných odborov v skupine študijných odborov výchova a vzdelávanie a podskupine učiteľstvo, vychovávateľstvo a pedagogické vedy po prijatí vyhlášky sa zlúčilo do študijného odboru 36. Učiteľstvo a pedagogické vedy. Výnimkou je vzniknutý samostatný študijný odbor 21. Logopédia a liečebná pedagogika, ktorý zahŕňa liečebnú pedagogiku a logopédiu.

Každý z ôsmich študijných odborov mal pomerne podrobný opis študijného odboru s vymedzením stupňov vysokoškolského vzdelávania, príbuzných študijných odborov, zdôvodnenia potreby odboru, uplatnenia absolventa a charakteristiky obsahu, teda teoretických vedomostí, praktických spôsobilostí a doplňujúcich vedomostí a spôsobilostí absolventa. Súčasťou opisu bolo vymedzenie jadra vedomostí, ktoré musel zahrnúť každý študijný program v študijnom odbore aj s požadovanou minimálnou kreditovou dotáciou pre predmety, ktoré jadro vedomostí umožnili nadobudnúť.

Spomínaná vyhláška nielenže vymedzuje jeden odbor, ale tiež vymedzuje aj jeden spoločný opis študijného odboru, ktorý vymedzuje len rámcovo obsah študijného odboru. Obsah je rozdelený do dvoch oblastí, konkrétne opis vedomostí, zručností a kompetencií (pozn. myslí sa kompetencie ako výstupy zo vzdelávania, nie profesijné kompetencie) absolventa učiteľských študijných programov a opis vedomostí, zručností a kompetencií absolventa študijných programov pedagogických vied.

Nosné témy jadra znalostí študijného odboru sú vymedzené nasledovne:

Študijný odbor vo svojom jadre zahŕňa systematické poznatky o javoch pedagogickej reality, výchovno-vzdelávacích procesoch a ich činiteľoch, determinantoch výchovy a vzdelávania, ako aj poznatky o spôsoboch poznávania pedagogickej reality, o pedagogických a didaktických prístupoch, koncepciách a poznatkoch o riešení rôznorodých pedagogických situácií.

Okrem pedagogického poznania zahŕňa študijný odbor vo svojom jadre taktiež poznatky, v ktorých sa reflektujú otázky relevantného psychologického a sociálnovedného poznania. Zahŕňa zároveň vedecké poznanie disciplín profilových vzdelávacích oblastí alebo špecializácií. Nosnými témami jadra sú oblasti poznania súvisiace so vzdelávacím systémom, právnymi aspektmi a kurikulárnymi aspektmi výkonu profesie, problematika vzdelávacej inklúzie, rozvoja vedeckej, kultúrnej a jazykovej gramotnosti, rozvoja metodických a metodologických spôsobilostí a uplatňovania diagnostických, intervenčných a evaluačných činností.

Vedomosti, zručnosti a kompetencie absolventa študijného programu, ktorý pripravuje na výkon povolania pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec, splňajú požiadavky profesijného štandardu začínajúceho pedagogického zamestnanca a profesijného štandardu začínajúceho odborného zamestnanca pre príslušnú kategóriu alebo podkategóriu pedagogického zamestnanca alebo odborného zamestnanca. (Príloha Vyhlášky č. 244/2019 o sústave študijných odborov)

Profesijný štandard začínajúceho pedagogického zamestnanca a začínajúceho odborného zamestnanca je tak priamym vymedzením jadra vedomostí, zručností a profesijných kompetencií absolventa študijného programu, ktorý je v rámci odboru akreditovaný a umožňuje absolventom získať kvalifikačný predpoklad na výkon konkrétnej kategórie a podkategórie pedagogického zamestnanca alebo odborného zamestnanca.

Z hľadiska praxe tvorby opisu študijného programu na vysokých školách sa vyhláškou zásadne mení zdroj požiadaviek pre tvorbu profilu absolventa študijného programu. **Kľúčovým dokumentom, z ktorého profil absolventa študijného programu musí vychádzať, už nie je len opis študijného odboru, ale predovšetkým profesijný štandard začínajúceho pedagogického zamestnanca príslušnej kategórie a podkategórie a profesijný štandard začínajúceho odborného zamestnanca.**

Tretí krok, ktorý v zásade ešte významnejšie, hoci nepriamo, potvrdzuje kvalifikačnú funkciu profesijných štandardov je schválenie dokumentu Slovenskej akreditačnej agentúry pre vysoké školstvo SR zo dňa 2. júla 2020 s názvom Štandardy pre študijný program. Dokument vznikol v súlade so zákonom o zabezpečovaní kvality (Zákon č. 269/2018). Článok 2 Štandardov pre študijný program, ktorý vymedzuje kritériá na tvorbu návrhu nového študijného programu a návrhu úprav študijného programu, jednoznačne vymedzil, že:

- *v študijnom programe musí byť jasne špecifikovaná a komunikovaná úroveň kvalifikácie, ktorú získavajú študenti jeho úspešným absolvovaním, pričom kvalifikácia zodpovedá príslušnej úrovni vzdelania podľa kvalifikačného rámca,*
- *v študijnom programe musí byť jasne špecifikovaný profil absolventa, pričom v jeho rámci sú prostredníctvom deskriptorov vymedzené a komunikované výstupy vzdelávania, ktoré sú verifikovateľné a zodpovedajú poslaniu vysokej školy, príslušnému stupňu kvalifikačného rámca a oblasti poznania podľa príslušného študijného odboru alebo kombinácie študijných odborov, v ktorých ich absolventi získajú vysokoškolské vzdelanie,*
- *výstupy vzdelávania a kvalifikácia získaná absolvovaním študijného programu musí naplňovať sektorovo špecifické odborné očakávania na výkon povolania,*
- *v študijnom programe sú indikované povolania, na výkon ktorých je potrebná získaná kvalifikácia; tieto skutočnosti sú potvrdené vyjadreniami relevantných externých zainteresovaných strán alebo súhlasným stanoviskom právnickej osoby uvedenej v opise príslušného študijného odboru,*
- *odborný obsah, štruktúra a sekvencia profilových študijných predmetov a ďalších vzdelávacích činností študijného programu a podmienky na úspešné ukončenie*

EURÓPSKA ÚNIA

Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvojaOPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJEMINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

štúdiá umožňujú dosahovanie výstupov vzdelávania uvedených v profile absolventa a zaručujú prístup k aktuálnym vedomostiam, zručnostiam a kompetentnostiam, vrátane prenositeľných spôsobilostí, ktoré ovplyvňujú osobný rozvoj študentov a môžu byť využité v ich budúcom kariérnom uplatnení a v živote ako aktívnych občanov v demokratických spoločnostiach. (podľa: Štandardy pre študijný program SAAVŠ)

Štandardy pre študijný program aplikované na tvorbu programov pre prípravu pedagogických a odborných zamestnancov prakticky určujú, že vysoká škola, ktorá upravia svoje študijné programy, alebo vytvára nové študijné programy, musí v príslušnom študijnom programe:

- **presne pomenovať kategóriu pedagogického zamestnanca alebo odborného zamestnanca** (aktuálne podľa Zákona č. 138/2019 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov) a tiež určiť stupeň vzdelania požadovaný pre príslušnú úroveň kvalifikácie (tzn. že musí kategóriu vymedziť aj podľa Vyhlášky MŠVVŠ SR č. 1/2020 o kvalifikačných predpokladoch pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov),
- presne, prostredníctvom deskriptorov (odporúčané sú Dublinské deskriptory), **opísať vedomosti, zručnosti a kompetentnosti absolventa v podobe výstupov zo vzdelávania, naplňajúce profesijné kompetencie prislúchajúce príslušnej kategórii pedagogického/odborného zamestnanca** a tieto musia byť v súlade so sektorovo-špecifickými odbornými očakávaniami, teda **v súlade s profesijným štandardom začínajúceho pedagogického zamestnanca a odborného zamestnanca**.

Profil absolventa, ako aj **celý študijný program** vrátane študijného plánu a jednotlivých predmetov, **musí posúdiť relevantná externá strana**, teda príslušná sekcia MŠVVŠ SR, alebo asociácia združujúca príslušnú kategóriu, stavovská organizácia, zamestnávateľia alebo metodicko-pedagogické centrá a ďalšie relevantné subjekty. **Očakáva sa, že nástrojom na posúdenie študijného programu bude práve profesijný štandard začínajúceho pedagogického zamestnanca a odborného zamestnanca**, keďže tento predstavuje konkrétne vymedzenie sektorovo-špecifických odborných očakávaní na výkon povolania.

Kontrola plnenia profesijného štandardu na strane sek-

toru v princípe už nie je na vstupe absolventa do profesie, ale na úrovni akreditácie študijného programu inštitúciou poskytujúcou kvalifikačné vzdelávanie, či už vysokoškolské alebo ďalšie odborné. Sektorová prax sa týmto spôsobom priamo podieľa nielen na rozvoji praktických zručností absolventov, ale aj na definovaní výstupných očakávaní na absolventa vysokej školy alebo inej vzdelávacej inštitúcie. Pri nástupe do praxe **neprislúcha príslušnému zamestnávateľovi hodnotiť úroveň vedomostí, zručností začínajúceho pedagogického zamestnanca**, pretože tieto sú vymedzené samotným sektorom v danom profesijnom štandarde a zodpovednosť za naplnenie týchto výstupov zo vzdelávania nesie a zároveň ich hodnotí vysoká škola, resp. inštitúcia, ktorá kvalifikáciu podľa platnej legislatívy zabezpečuje.

V zmysle uvedeného sú na strane vysokých škôl pripravujúcich učiteľov a ďalšie kategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov profesijné štandardy mimoriadne očakávaným dokumentom, pretože priamo definujú výstupy zo vzdelávania, ktoré musia byť v profile absolventa vymedzené a ktorých splnenie vzdelávacia inštitúcia, už tým že akreditovala študijný program, deklaruje. Otázkou ešte zostáva, kto má profesijný štandard začínajúceho pedagogického zamestnanca a odborného zamestnanca vlastne vytvoriť, resp. upraviť. Sú to zástupcovia praxe, reprezentanti sektoru vzdelávania alebo samotné vysoké školy, ktoré majú rozvinutý pedagogický výskum a v rámci neho aj výskum profesie?

Myslím si, že práve projekt TEACHERS a jeho aktivita zameraná na úpravu profesijných štandardov, ktorá svojím načasovaním zapadla, možno aj neúmyselne, do akreditačných procesov na Slovensku, vytvorila priestor na vytvorenie a modifikáciu profesijných štandardov začínajúcich pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov v súčinnosti expertov z radov vysokých, stredných, základných, materských škôl, ako aj školských zariadení a ďalších reprezentantov sektoru. Očakávam, že profesijné štandardy začínajúcich pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov dokážu definovať jednoznačne požiadavky vo vzťahu k príslušnej kvalifikácii a stanú sa nástrojom zvyšovania kvality prípravy pedagogických a odborných zamestnancov v školstve Slovenskej republiky.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

1. Príloha Vyhlášky č. 244/2019 Z. z. o systave študijných odborov [online]. Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/disk/zz/file/2019/2019c000z0244p001.pdf>
2. Slovenská akreditačná agentúra pre vysoké školy: 2020. Štandardy pre študijný program [online]. Dostupné z: <https://saavs.sk/wp-content/uploads/2020/09/Standardy-pre-studijny-program-2.pdf>
3. Vyhláška MŠVVŠSR č. 1/2020 o kvalifikačných predpokladoch pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov [online]. Dostupné z: <https://www.epi.sk/zz/2020-1>
4. Zákon č. 269/2018 o zabezpečovaní kvality vysokoškolského vzdelávania a o zmene a doplnení zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [online]. Dostupné na internete: <https://www.slovlex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2018/269/>
5. Zákon č. 138/2019 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov [online]. Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2019-138>

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

PROFESIJNÝ ŠTANDARD ŠKOLSKÉHO ŠPECIÁLNEHO PEDAGÓGA

Darina Tarciová, Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského, Bratislava

Tešana Ustohalová, Metodicko-pedagogické centrum, Krajské pracovisko Prešov

Jana Verešová, Metodicko-pedagogické centrum, Krajské pracovisko Bratislava

Anotácia: Cieľom príspevku je prezentovať pohľady na novokoncipovaný profesijný štandard pre kategóriu pedagogického zamestnanca – školského špeciálneho pedagóga. V príspevku sa čiastočne popisuje legislatívne ukotvenie kategórie v minulosti a v súčasnosti, úlohy školského špeciálneho pedagóga v praxi, ale aj východiská a možné zmeny, ktoré jeho činnosť môžu v budúcnosti ovplyvniť. Príspevok je ukončený návrhom kompetenčného profilu školského špeciálneho pedagóga, ktorý bude následne rozpracovávaný pracovnou skupinou.

Kľúčové slová: školský špeciálny pedagóg, zákon č. 317/2009 Z. z., zákon 318/2019 Z. z., profesijný štandard, kompetenčný profil.

Učiteľia v školách sa s rozdielmi medzi žiakmi stretávajú dennodenne. Niektoré vedia vyriešiť sami, niektoré sú natoľko komplikované, že potrebujú pomoc odborníka v škole, alebo mimo nej. Pomocníkmi priamo v školách sa stávajú školskí špeciálni pedagógovia, ktorí sa stále častejšie stávajú bežnou súčasťou pedagogického zboru, resp. podporných odborných tímov.

Školský špeciálny pedagóg a jeho postavenie v školskej legislatíve

Zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch, § 19 zaradovoval školského špeciálneho pedagóga medzi odborných zamestnancov, jeho zmenou (Zákon č. 138/2019 Z. z.) sa školský špeciálny pedagóg stal pedagogickým zamestnancom. V ďalších riadkoch predstavujeme zmeny v jeho činnosti podľa platnej legislatívy. Podľa Zákona č. 317/2009 Z. z., § 22 odsek 2 (odborný zamestnanec):

- vykonáva odborné činnosti v rámci špeciálno-pedagogického individuálneho, skupinového alebo hromadného poradenstva a intervencie deťom a žiakom s mentálnym postihnutím, sluchovým postihnutím, zrakovým postihnutím, telesným postihnutím, s narušenou komunikačnou schopnosťou, autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami, viacnásobným postihnutím, chorým alebo zdravotne oslabeným, s vývinovými poruchami a s poruchou správania,
- poskytuje špeciálno-pedagogické poradenstvo a konzultácie zákonným zástupcom detí alebo žiakov a pedagogickým zamestnancom škôl a školských zariadení,
- pripravuje podklady pre odborných zamestnancov poradenských zariadení.

Podľa Zákona č. 138/2019 Z. z., § 21 odsek 3 (pedagogický zamestnanec):

- poskytuje individuálne alebo v triede výchovu, vzdelávanie a špeciálno-pedagogické intervencie deťom a žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- poskytuje špeciálno-pedagogické intervencie deťom a žiakom, ktoré nie sú deťmi a žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, v spolupráci so školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie,
- poskytuje špeciálno-pedagogické poradenstvo de-

ťom, žiakom, zákonným zástupcom, pedagogickým zamestnancom a odborným zamestnancom,

- poskytuje súčinnosť školskému zariadeniu výchovného poradenstva a prevencie.

Hlavnou úpravou v pozícii školského špeciálneho pedagóga je zmena z realizácie odborných činností na oblasť výchovy a vzdelávania. Ďalšou zmenou je rozšírenie pôsobenia a poskytovanie poradenstva nielen deťom a žiakom so ŠVVP, ale aj deťom a žiakom, ktoré nie sú deťmi a žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Reálne to znamená, že činnosť školského špeciálneho pedagóga sa rozšírila na ďalšie skupiny žiakov, ktoré vykazujú nejaké deficity, potrebujú podporu, napriek skutočnosti, že tieto deti neboli diagnostikované ako deti so ŠVVP, resp. ani nemajú predpoklady na takéto označenie. Takéto ponímanie pozície školského špeciálneho pedagóga je v súlade s myšlienkou inklúzie a inkluzívnej školy. Podľa Gandelovej, Skočíkovej (2020, s. 14) činnosť školského špeciálneho pedagóga je veľmi široká, no v prvom rade by mal byť „hlavným koordinátorom realizácie začlenenía žiakov so ŠVVP do bežnej školy, koordinátorom IVP“.

Východiská profesijného štandardu školského špeciálneho pedagóga

Profesijné štandardy pedagogických zamestnancov (ďalej PZ) a odborných zamestnancov (ďalej OZ), ktoré vstúpili do platnosti v roku 2017, boli vytvorené k vtedy platným kategóriám PZ a OZ. So zmenou zákona je potrebná aj ich revízia a vytvorenie profesijných štandardov k novovzniknutým kategóriám PZ. Medzi také patrí aj profesijný štandard školského špeciálneho pedagóga (ďalej len ŠŠP), pretože aktuálne platný definuje kompetencie spoločné pre špeciálneho pedagóga, školského špeciálneho pedagóga a terénneho špeciálneho pedagóga (podľa zákona č. 317/2009 Z. z.), keď vo všetkých prípadoch išlo o odborných zamestnancov.

Pri tvorbe nového profesijného štandardu pre ŠŠP na pozícii PZ je potrebné prepojiť pôvodný štandard špeciálneho pedagóga ako OZ (Pokyn ministra č. 39/2017) s profesijnými štandardmi učiteľov s prihliadnutím na ich rôzne podkategórie a doplniť doňho výchovné aj vzdelávacie činnosti.

Profesijný štandard je členený na oblasti a následne kompetencie PZ/OZ. Základných kompetencií školského špeciálneho pedagóga podľa Pokynu ministra č. 39/2017 je deväť. Tri sa týkajú *diagnostikovania dieťaťa alebo žiaka* (• identifikovať individuálne charakteristiky dieťaťa/žiaka, • identifikovať sociokultúrny kontext vývoja dieťaťa/žiaka, • identifikovať špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby dieťaťa/žiaka), štyri kompetencie sa týkajú *procesu špeciálno-pedagogickej intervencie* (• ovládať obsah študijného odboru špeciálna pedagogika, • plánovať a projektovať špeciálno-pedagogickú intervenciu, • realizovať špeciálno-pedagogickú intervenciu, • hodnotiť priebeh a výsledky špeciálno-pedagogickej intervencie) a dve kompetencie sa týkajú *profesijného rastu školského špeciálneho pedagóga* (• plánovať a realizovať svoj profesijný rast a sebarozvoj, • stotožniť sa s profesijnou rolou a školským zariadením).

Pri analýze kompetencií OZ v kategórii *špeciálny pedagóg z roku 2017* nachádzame paralely, ktoré je vhodné zapracovať do novovytváraného profesijného štandardu školského špeciálneho pedagóga. Ide o nasledovné:

V oblasti 1 – Dieťa/žiak sa predpokladá u *špeciálneho pedagóga (OZ)* aj u *školského špeciálneho pedagóga (PZ)* *poznanie dieťaťa/žiaka, s ktorým prichádza v praxi do styku*. Z pohľadu náplne práce školského špeciálneho pedagóga v súlade s § 21 ods. 3) Zákona č. 138/2019 Z. z. musíme procesy špeciálno-pedagogickej diagnostiky doplniť aj o pedagogickú diagnostiku, nakoľko do kompetencie školského špeciálneho pedagóga sú zaradené aj deti a žiaci bez ŠVVP.

V oblasti 2 – Proces odbornej činnosti bude potrebné pri tvorbe nového profesijného štandardu zosúladiť názov a aj obsah oblasti a zároveň nanovo zadefinovať jednotlivé kompetencie. Táto oblasť u ŠŠP musí primárne deklarovať výchovné, vzdelávacie a intervenčné činnosti a následne s nimi súvisiace kompetencie. Zahrnutá musí byť aj poradenská činnosť smerom k ďalším aktérom – pedagogickým spolupracovníkom, zákonným zástupcom detí a žiakov.

V oblasti 3 – Profesijný rozvoj je deklarované, že každý PZ/OZ je počas svojej praxe nútený ďalej napredovať, rozvíjať sa, pracovať na sebe. Preto sú v nej zahrnuté kompetencie plánovania svojho vlastného profesijného rozvoja, stotožnenia sa so školou/školským zariadením, v ktorom ŠŠP pracuje a tiež kompetencie kvalitne a efektívne spolupracovať s aktérmi výchovno-vzdelávacieho procesu, ako aj s poradenskými zariadeniami.

Pri zaradovaní jednotlivých kompetencií školského špeciálneho pedagóga v oblasti 2 a oblasti 3 je možné predpokladať „búrlivé“ diskusie v súvislosti so zaradením poradenstva a spolupráce a ich indikátormi. Poradenstvo rodičom a kolegom je priamou súčasťou činnosti školského špeciálneho pedagóga počas intervenčných činností. Nazdávame sa, že by bolo vhodné zaradiť túto kompetenciu do oblasti 2. Spolupráca s poradenskými zariadeniami je taktiež neoddeliteľ-

nou súčasťou intervenčného procesu realizovaného školským špeciálnym pedagógom, preto je zaradenie tejto kompetencie dilematické a nejednoznačné. Rovnako by, podľa nás, kompetencia spolupracovať s odborníkmi z poradenských zariadení, mohla byť zaradená do oblasti 2 ako aj do oblasti 3.

Školský špeciálny pedagóg a jeho úlohy v školskej praxi

Základ podporných služieb tvoria, v súčasnosti, poradenské zariadenia (CŠPP a CPPPpP), ktoré v súlade so Zákonom č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní Z. z., § 133 zabezpečujú diagnostickú, prevenčnú, intervenčnú, vzdelávaciu, rehabilitačnú pomoc žiakom; poradenskú, odbornú-metodickú pomoc pedagógom a rodičom žiakov so ŠVVP, servis školám s integrovanými žiakmi. Napriek rozsiahlemu spektru činností, prevažujúcou náplňou práce odborných zamestnancov CŠPP a CPPPpP je individuálna diagnostika a vypracúvanie správ z diagnostického vyšetrenia. Pre výchovno-vzdelávaciu prax škôl a školských zariadení tento tradičný model poradenstva, využívajúci diagnosticko-korektívny prístup, už nie je postačujúci. Školy, školské zariadenia ale aj poradenské zariadenia si uvedomujú, že pre edukačnú prax je nevyhnutné venovať viac času stimulačným, reedukačným a terapeutickým aktivitám s deťmi/žiakmi, preto je aktuálnou požiadavkou aj realizácia prevencie v oblasti poradenstva.

Napriek tomu, že ŠŠP je zaradený do kategórie pedagogického zamestnanca, ním vykonávané špecifické činnosti v školskej praxi majú iný charakter, ako činnosti učiteľa všeobecno-vzdelávacích predmetov. ŠŠP je v každodennom kontakte nielen so žiakmi (v rámci individuálnej/skupinovej výchovno-vzdelávacej činnosti a v rámci individuálnych, resp. skupinových intervencií), ale komunikuje aj s vedením, pedagogickými alebo nepedagogickými zamestnancami školy/školského zariadenia, spolupracuje s poradenskými zariadeniami, komunitným centrom, lekármi, sociálnymi pracovníkmi a pod. Od prijatia Zákona č. 138/2019 Z. z. sa profesia školského špeciálneho pedagóga podľa § 21 zaraďuje do kategórie pedagogických zamestnancov podieľajúcich sa na uskutočňovaní školského vzdelávacieho programu alebo výchovného programu. Priama výchovno-vzdelávacia činnosť ŠŠP sa týka vybraných predmetov špeciálno-pedagogickej podpory, individuálnej výučby niektorých predmetov, resp. niektorých ich častí/oblastí. Ostatné činnosti sú vysoko špecifické a vyžadujú celý rad kompetencií, zvlášť komunikačných zručností, vedenia rozhovoru a etického prístupu k deťom/žiakom, zákonným zástupcom, pedagogickým i nepedagogickým zamestnancom a pod. Veľmi záleží na spôsobe komunikácie, prejavení ochoty pomáhať, riešiť problémy, vychádzať v ústrety, hľadať kompromisy, vnímať potreby školy ako celku, vedenia školy, učiteľov, žiakov, rodičov a pod. Pre školského špeciálneho pedagóga je nevyhnutné získať si prirodzenú autoritu medzi dospelými i deťmi v škole/školskom zariadení, potrebuje preniknúť do širokého

spektra problémov inštitúcie, kde pracuje, aby porozumel procesom, ktoré ovplyvňujú osobnostný rozvoj dieťaťa/žiaka i jeho školský výkon. Školský špeciálny pedagóg si musí vedieť pripraviť prehľad možností poskytovanej pomoci, naznačiť svoju víziu poskytovania služieb v škole, školskom zariadení. Potrebuje byť vnímaný nie ako kontrolný orgán - hrozba, ale ako poskytovateľ odborných činností na pomoc všetkým zainteresovaným. Jeho kompetencie by mali korešpondovať s jeho záujmom podieľať na uskutočňovaní školského vzdelávacieho programu alebo výchovného programu tak, aby škola/školské zariadenie prosperovali.

V rámci profesie školského špeciálneho pedagóga je vhodné v praxi škôl a školských zariadení myslieť na to, že s uvedenou pracovnou pozíciou sú späté niektoré činnosti, ktoré mu umožňujú vykonávať svoju profesiu premyslene, cielene a kvalitne. Pri ich koncipovaní sme sa inšpirovali publikáciou od J. Hvozdíka (2017) *Základy školskej psychológie*.

Analýza funkcií školy ako systému je nevyhnutnou súčasťou práce ŠŠP, ale aj jeho výhodou, pretože môže pracovať so systémom školy, s jeho činiteľmi, ktoré mnohokrát ovplyvňujú osobnosť žiakov a ich výkony ale aj činnosti a postupy PZ. Sleduje organizáciu a fungovanie systému, spôsob komunikácie, atmosféru, vzťahy a pod. Predovšetkým musí myslieť na to, že poradenská a odborná pomoc ŠŠP je súčasťou systému ucelenej rehabilitácie dieťaťa/žiaka. V prípade identifikácie dysfunkčnosti prvkov a procesov v systéme školy je vhodné spolupracovať s ďalšími aktérmi (psychológom, školským psychológom a pod). ŠŠP sa sústreďuje predovšetkým na podsystemy – trieda, stratégie, štýl výchovy a vyučovania a ich vplyv na žiakov, na učiteľov a vychovávateľov, na zadávané úlohy, využívanie adekvátnych kompenzačných pomôcok, na priebeh vyučovacích hodín. Analyzuje a identifikuje riešiteľné problémy, problémy, ktoré sú riešiteľné za istých (časových, personálnych, organizačných, finančných a pod.) podmienok a problémy, ktoré sú neriešiteľné. V spolupráci so školou/školským zariadením určuje priority vzhľadom na jej možnosti a podmienky, ale mapuje aj ich očakávania na svoju odbornú činnosť (tamtiež).

Identifikácia problémov žiakov – v učení, správaní, profesijnej orientácii, resp. u tvorivých a nadaných žiakov, znamená pre ŠŠP po ich zmapovaní v triede, škole, určiť identifikačné postupy, ktoré pomôžu pri určovaní najvýraznejších oblastí, ktoré je potrebné riešiť primárne. Je nevyhnutné nazerať na problémy žiaka celostne, skúmať ich genézu, prejavy, ale aj situácie, v ktorých sa vyskytuje.

Identifikácia ostatných problémov školy – z hľadiska školskej špeciálnej pedagogiky tvorba inkluzívneho prostredia prináša intenzívnu, partnerskú spoluprácu so špeciálnym pedagógom v CPPPaP alebo ČŠPP. ŠŠP predstavuje pre poradenské zariadenia užitočný informačný zdroj, pretože jeho informácie pomôžu nastaviť proces rehabilitácie, terapie, reedukácie konkrétnych

detí/žiakov. ŠŠP má možnosť sledovať celkové zloženie tried, počty žiakov, prístup vyučujúcich, vychovávateľov, vzájomné vzťahy, spôsob organizácie vyučovania, schopnosť individualizovať úlohy a pod.

Tímová spolupráca – je nevyhnutnou súčasťou špeciálno-pedagogickej podpory. Kvalitný výkon činnosti ŠŠP závisí od dobrej spolupráce so všetkými aktérmi v rámci školy/školského zariadenia. ŠŠP potrebuje byť v úzkom kontakte aj s poradenskými zariadeniami, udržiavať kontakt s úradom sociálnych vecí a rodiny, s komunitným centrom a pod. Aj keď je medzirezortná spolupráca niekedy zložitejšia a zamestnanci z iných rezortov zvyčajne nemajú dost adekvátnych informácií o školskom poradenskom systéme, školský špeciálny pedagóg pri svojej každodennej činnosti takúto spoluprácu nutne potrebuje. ŠŠP je navyše aj spojovacím článkom medzi asistentom učiteľa a pedagógmi, pričom pre asistentov učiteľa je často aj v pozícii metódička a poradcu (Hvozdík 2017).

Riešenie, odstraňovanie a minimalizovanie problémov – zahŕňa navrhovanie riešenia, plánovanie postupov a intervencií, zbieranie informácií a spracovávanie kazuistik, komunikáciu s rodičmi detí/žiakov, s rovesníkmi, s učiteľmi, vychovávateľmi v priebehu poskytovania odbornej pomoci, ale aj prehodnocovanie vlastných postupov a navrhovanie nových, efektívnejších stratégií.

Šírenie osvetu – je súčasťou identifikácie sa ŠŠP s profesiou. Táto skutočnosť mu pomáha orientovať svoje úsilie v prospech detí/žiakov, školy, alebo školského zariadenia. Je nevyhnutné sústrediť sa na propagáciu profesie v škole/školskom zariadení aj mimo nich, pre adekvátnu informovanosť spoločnosti. Súčasťou osvetu je prispievanie do miestnych novín, časopisov, školských novín, na nástenku... ŠŠP musí vedieť primárne osloviť deti/žiakov – sú to jeho „klienti“ a cez nich si nájsť cestu k ich rodičom/zákonným zástupcom.

Vedenie rozhovoru patrí medzi priority v oblasti profesijných kompetencií ŠŠP, pretože neustále komunikuje s vedením školy/školského zariadenia, pri práci s triedou/skupinou, s jednotlivcom, s učiteľmi, vychovávateľmi, s rodičmi, ďalšími odborníkmi a pod. Podľa Herényiovej a Martinčekovej (2015) je potrebné uvedomiť si, že iba zhodou verbálnych a neverbálnych prejavov môžeme pri rozhovore dosiahnuť pocit autenticity a pravdivosti. Autorky tiež uvádzajú, že „komunikácia je efektívna vtedy, ak sa nám podarí podať informáciu aj s naším zámerom v celej komplexnosti, a ak sa nám podarí dosiahnuť pochopenie, čo a prečo komunikujeme“ (tamtiež, s. 20). Autorky ďalej zdôrazňujú aktívne počúvanie ako dôležitý predpoklad efektívnej komunikácie, definujú jeho niekoľko pravidiel, z ktorých vyberáme (2015):

- udržiavať očný kontakt,
- rozmyšľať nad obsahom toho, čo hovorí druhá strana,
- vyjadriť záujem, spoluúčasť prikývnutím, mimikou, pootočením tela, gestom,
- parafrázovať vyslovené myšlienky. Takto sa ubez-

- pečíme, či sme druhú stranu správne pochopili,
- klásť doplňujúce otázky,
 - neprerušovať myšlienky hovoriaceho vyslovovaním svojho názoru.

Pokladáme za nevyhnutné, aby ŠŠP dokázal kvalitne pripraviť prostredie na rozhovor, správne usadiť komunikačného partnera, klásť úvodné otázky, načúvať problémom, pracovať s tichom, atď. ŠŠP potrebuje rozlišovať, či dieťa/rodič prišiel sám, z vlastnej vôle, alebo bol niekým „dotlačený“ k rozhovoru s ním. Dokáže vypočúť a nenásilne smerovať k identifikácii problému, prípadne k definovaniu príčin problémového stavu. Na základe rozhovorom získaných informácií a s využitím vlastného skúmania (správy odborníkov, rodinná anamnéza, poznatky zo širšieho okolia komunikačného partnera a pod.) by mal zhodnotiť situáciu a spoločne s ním posúdiť jednotlivé možnosti riešenia. Dôležitú úlohu zohráva schopnosť komunikácie s deťmi/žiakmi/rodičmi, ktorí používajú špecifické komunikačné formy (napr. posunkový jazyk), resp. komunikácia s ich sprostredkovateľmi.

ŠŠP v oblasti poradenskej činnosti musí vedieť pracovať s informáciami. Informácie, podnety, výsledky pozorovania v priebehu práce spracováva do správ – záznamov, ktoré sú podkladom na spracovanie anamnézy a prípadovej štúdie – kazuistiky.

Poradenstvo ŠŠP si vyžaduje aj dodržiavanie zásad poradenskej práce, medzi ktoré patria:

- nadviazanie kontaktu,
- navodenie spolupráce,
- dôvera, pravda s perspektívou,
- realistický optimizmus,
- porozumieť – znamená pomôcť.

V rámci profesijných kompetencií ŠŠP je potrebné ešte zdôrazniť *predpoklady správnej komunikácie s ľuďmi*, ktoré netvoria nevyhnutne súčasť pregraduálnej prípravy študentov. Schopnosť diskutovať s ľuďmi, pozitívne pôsobiť na ich názory i postoje a ovládať zásady dobrej komunikácie patrí k fundamentálnym zručnostiam každého, kto pracuje s ľuďmi. Na druhej strane sa uvedená zručnosť podieľa na eliminácii nedostatkov v poradenskej práci, s ktorými sa stretávame v praxi. Sú to postupy a zlozvyky, ktoré znižujú efekt práce a bránia nadviazaniu dobrého kontaktu medzi poradcom a jeho komunikačným partnerom, napr. dogmatizmus, bleskové diagnózy, ktoré môžu predčasne ukončiť rozhovor, zovšeobecňovanie, bagatelizovanie problému, zveličovanie vlastných zásluh, moralizovanie a kategorické hodnotenie správania a konania partnera v komunikácii, monologizácia (rozhovor bez interakcie, bez spätnej väzby), projekcia a identifikácia (transport svojich osobných skúseností a problémov do rozhovoru), abstrakcia (komunikácia je vedená v abstraktnej, teoretickej rovine či s použitím vedeckých pojmov).

V profesijnom štandarde bude nevyhnutné klásť dôraz práve na špecifické činnosti a úlohy, ktoré práca ŠŠP zahŕňa. Pri tvorbe obsahu ŠkVP sa školský špeciálny pedagóg podieľa na navrhovaní vzdeláva-

cích stratégií, metód vyučovania a výchovy, organizácii výchovno-vzdelávacieho procesu, materiálnych a priestorovo-technických podmienok, podmienok na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní detí a žiakov so ŠVVP, na vypracovaní vnútorného systému hodnotenia a klasifikácie žiakov, formulovaní podmienok pre vzdelávanie detí so ŠVVP a pod.

Zaradenie predmetov špeciálno-pedagogickej podpory namiesto voliteľných hodín nie je v žiadnom dokumente zakotvené ako záväzné, je to len možnosť, ak to je pre žiaka vhodné. Obsah špecifických predmetov môže byť riešený aj individuálnou formou, preto nemusí byť súčasťou obsahu Školského vzdelávacieho programu (ďalej ŠkVP).

Z hľadiska potrieb praxe sa stáva profesia školského špeciálneho pedagóga nádejou na zabezpečenie vzájomnej kooperácie všetkých aktérov výchovno-vzdelávacieho procesu v danej škole či školskom zariadení v duchu inkluzívnej kultúry. Samotná inkluzívna pedagogika vyžaduje zmenu pohľadu na diagnostiku: kladie menší dôraz na individuálnu diagnostiku orientovanú na deficit jednotlivca, diagnostiku nevyužíva ako prostriedok selekcie a orientuje sa na systémovú analýzu procesov učenia v triede a účasť na tvorbe inkluzívneho školského prostredia (Gandelová, Skočíková 2020).

Návrh kompetenčného profilu profesijného štandardu školského špeciálneho pedagóga

Vo vyššie spomenutých častiach sme poukázali nielen na dôležitosť kategórie školský špeciálny pedagóg, ale aj na zmeny v legislatíve realizované v roku 2019. Je zrejme, že k daným zmenám došlo na základe analýzy praktických skúseností, požiadaviek školskej praxe, ale aj samotných školských špeciálnych pedagógov.

Pri príprave novokoncipovaného profesijného štandardu ŠŠP vychádzame z reálnej, súčasnej situácie, pričom je nám jasné, že sa začali realizovať viaceré procesy, ktoré môžu do budúcnosti postavenie tohto aktéra výchovno-vzdelávacieho procesu čiastočne pozmeniť. Ide hlavne o nasledovné:

- príprava Stratégie inkluzívneho vzdelávania v podmienkach Slovenskej republiky, z ktorej sa budú následne kreovať jednotlivé Akčné plány,
- príprava Konceptu nárokovateľných podporných opatrení vo vzdelávaní a ich následná implementácia,
- tvorba a následná implementácia štandardov odborných a odbornovo-metodických činností v rámci poradenského systému,
- zmeny v systéme organizovania poradenského systému,
- schválenie a účinnosť legislatívnych zmien v rámci Zákona č. 245/2008 (školského zákona),
- ďalšie okolnosti, ktoré môžu vyplývať zo schváleného Plánu rozvoja a odolnosti SR, ktorý sa bude v nasledujúcom období v rozličných oblastiach implementovať.

Jadro každého profesijného štandardu tvorí kompetenčný profil. Profesijné kompetencie sú logicky zoradené do troch oblastí a opisujú profesijnú činnosť pedagogického zamestnanca, teda aj školského špeciálneho pedagóga. V nasledujúcej časti v oblastiach, ktoré sa vyskytujú v profesijnom štandarde učiteľa, opíšeme možné posuny a prieniky v profesijnom profile školského špeciálneho pedagóga.

- **Oblasť Dieťa/Žiak** obsahuje profesijné kompetencie zamerané na poznanie dieťaťa/žiaka vstupujúceho do výchovno-vzdelávacieho procesu. V prípade školského špeciálneho pedagóga je potrebné to rozšíriť aj na dieťa/žiaka, ktorý je objektom špeciálnopedagogických intervencií. Rovnako je potrebné zapracovať aj kompetencie na realizáciu pedagogickej a špeciálnopedagogickej diagnostiky detí a žiakov bez rozdielu.
- **Oblasť Výchovno-vzdelávací proces** obsahuje profesijné kompetencie zamerané na procesy smerujúce k rozvoju dieťaťa/žiaka a pedagogického zamestnanca. V danom prípade sa nazdávame, že názov oblasti je potrebné rozšíriť, pretože ide aj o špeciálnopedagogické intervencie a špeciálnopedagogické poradenstvo. Ako bolo už spomenuté vyššie, oblasť špeciálnopedagogického poradenstva je potrebné prediskutovať podrobne s ďalšími členmi pracovnej skupiny a stanoviť si jasnejšie kritéria pre jej zaradenie a definovanie možností.
- **Oblasť Učiteľ** obsahuje profesijné kompetencie súvisiace s rolou pedagogického zamestnanca, jeho sebazdokonaľovaním a pôsobením v škole a v školskom zariadení. V tomto prípade je potrebné zmeniť názov oblasti na školského špeciálneho pedagóga a zároveň diskutovať o naplnení kompetencie spolupráce s OZ. Pohľady expertov na zaradenie tejto kompetencie do oblasti 3 nie sú jednoznačné. Každá profesijná kompetencia je popísaná **deskriptormi**, ktoré sú naplnené potrebnými vedomosťami (súbory poznatkov, ktoré tvoria nevyhnutné predpoklady na správne posúdenie, resp. výkon činnosti v danej kompetencii) a zručnosťami (schopnosti na-

dobudnuté v praktickej činnosti, ktoré sú predpokladom na správny výkon činnosti v danej kompetencii).

Spôsobilosti pre kariérový stupeň **začínajúci školský špeciálny pedagóg** predstavujú ich úroveň **na vstupe do profesie**, sú to vedomosti, zručnosti a postoje absolventa pregraduálnej prípravy, ktoré deklaruje prostredníctvom záverečnej práce a štátnej skúšky. Spôsobilosti v kariérových stupňoch **samostatný pedagogický zamestnanec, pedagogický zamestnanec s prvou atestáciou a pedagogický zamestnanec s druhou atestáciou** budú vystupňované/vygradované v súlade s dosiahnutým kariérovým stupňom. Súčasťou gradácie sú indikátory, ktoré charakterizujú/opisujú možné prejavy jednotlivých profesijných kompetencií aj školského špeciálneho pedagóga v praxi.

Východiská pre návrh kompetenčného profilu školského špeciálneho pedagóga budú komunikované členmi pracovnej skupiny, ktorá po jeho prijatí vypracuje deskriptory a následne aj jednotlivé indikátory. V tejto súvislosti je potrebné, podľa nás, zohľadniť široké možnosti uplatnenia tohto odborníka a aj vyššie spomínané zmeny, ktoré sa budú v najbližšom období vo vzdelávaní realizovať.

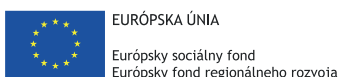
Záver

Potreba školských špeciálnych pedagógov v školách a školských zariadeniach sa už dnes stáva nevyhnutnosťou a v blízkej budúcnosti sa, podľa nášho názoru, bude zvyšovať. Jedným z dôležitých predpokladov jej naplnenia je dostatočný počet študijných daný študijný program na našich vysokých školách, aby nielen dochádzalo ku generačnej výmene, ale aby sa zvyšujúca potreba aj naplňovala. Ďalším, nemenej dôležitým, aspektom sú jasné pravidlá kariérneho rastu pre začínajúcich školských špeciálnych pedagógov, ktoré ich budú motivovať a pomáhať pri naplňaní ich profesionálnych výziev. Kvalitne vytvorený profesijný štandard, reflektujúci potreby praxe, ale aj samotných školských špeciálnych pedagógov, je pre kariérový a osobnostný rast ŠŠP dobrým základom.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

- GANDELOVÁ, T. a M. SKOČÍKOVÁ, 2020. *Školský špeciálny pedagóg – jedna z ciest k inkluzívnej škole: praktická príručka* [online]. Bratislava: VÚDPaP. [cit 2021-07-30]. Dostupné z: <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2020/03/%C5%A0kolsk%C3%BD-%C5%A1peci%C3%A1lny-pedag%C3%B3g-jedna-z-ciest-k-inkluz%C3%ADvnej-%C5%A1kole.pdf>
- HERÉNYIOVÁ, G. a I. MARTINČEKOVÁ, 2015. *Rozvoj komunikačných zručností*. Bratislava: MPC. ISBN 978-80-565-1010-0.
- HVOZDÍK, J., 2017. *Základy školskej psychológie* [online]. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-8152-505-6. [cit 2021-08-02]. Dostupné z: <https://unibook.upjs.sk/img/cms/2017/ff/zaklady-skolskej-psychologie-final.pdf>
- Pokyn ministra č. 39/2017* [online]. [cit 2021-08-02]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/pokyn-ministra-c-392017-ktorym-sa-vydavaju-profesijne-standardy-pre-jednotlive-kategorie-a-podkategorie-pedagogickych-zamestnancov-a-odbornych-zamestnancov-skol-a-skolskych-zariadeni/>
- Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.* [online] [cit 2021-08-01]. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/245/20180315>
- Zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov* [online]. [cit 2021-08-03]. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2009/317/20180101>
- Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov* [online]. [cit 2021-08-03]. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/138/20190901.html>

Summary: *The aim of the article is to present views on the newly conceived professional standard for the category of pedagogical staff - school special pedagogue. The article partially describes the legislative context of the category in the past and in the present, the role of the school special pedagogue in practice, but also the starting points and possible changes which may affect their activities in the future. The article concludes with a proposal for the competence profile of a school special pedagogue, which will be developed by a working group.*

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

PROFESIJNÝ ŠTANDARD VYCHOVÁVATEĽA – KONTEXT ŠPECIFÍK PREGRADUÁLNEJ PRÍPRAVY A POTRIEB PRAXE

Dana Kollárová, Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa Nitra
Jana Verešová, Metodicko-pedagogické centrum, Krajské pracovisko Bratislava

Anotácia: V príspevku čitateľovi priblížime prípravu na túto profesiu a zároveň predstavíme niektoré názory vychovávateľov na jeden z nástrojov, ktorý by mal byť legislatívnu aj praktickú podporou a mal by im pomôcť v ďalšom vzdelávaní a profesijnom raste – kreovanie profesijného štandardu pre vychovávateľov.

Kľúčové slová: vychovávateľ, výchovná práca, zariadenia, pregraduálna príprava vychovávateľa, profesijný štandard v práci vychovávateľa.

Práca vychovávateľa je orientovaná na dieťa/žiaka, na podporu jeho záujmov a utváranie schopnosti organizovať si a zmysluplne využívať voľný čas. Profesia vychovávateľa je však špecifická v porovnaní s ostatnými kategóriami pedagogických zamestnancov v tom, že vychovávateľa nielenže majú možnosti a viaceré podmienky z hľadiska vzdelania pre výkon profesie, ale na ich profesiu s rešpektom k zariadeniu, v ktorom pracujú, a s akou skupinou detí či mládežou pracujú, ich práca sa charakterom výrazne líši.

Efektívna výchovná práca vychovávateľa je aktuálnou a dovoľme si tvrdiť, že aj vážnou otázkou súčasnej pedagogickej teórie a praxe. V minulosti zamestnávali vychovávateľov bohaté zámožné rodiny. Vychovávateľa sa starali o výchovu a vzdelanie ich detí od útleho detstva až po ich dospelosť. Obyčajne to boli všestranne vzdelaní ľudia s bohatými životnými skúsenosťami. V tejto súvislosti treba povedať, že napriek šírke obsahu výchovnej práce, ktorý vychádza z neustále sa meniacich kultúrno-spoločenských potrieb, ktoré zároveň významne podmieňujú prácu vychovávateľa, je jeho pedagogická práca v našom súčasnom spoločenskom kontexte stále nedocenená.

Výchova, voľný čas detí a mládeže, teda aj prístup vychovávateľa v rámci výchovy mimo vyučovania, osobitne v jej dominantnej oblasti – v záujmovej činnosti, sa značne podieľajú na utváraní základných osobnostných charakteristík detí a mládeže. Výchovné činnosti vo voľnom čase determinujú utváranie poznatkového a hodnotového systému dieťaťa, jeho komunikáciu a kultiváciu osobnosti, jeho socializáciu, seberealizáciu a svoj podiel majú aj v eliminácii patologických javov. V súčasnosti nie je profesia vychovávateľa v našich podmienkach tak jednoznačne uchopená, ako je to pri profesii učiteľ, ktorý sa už v pregraduálnej príprave profiluje na konkrétny stupeň vzdelávania. Navyše treba spomenúť, že vychovávateľovi, podobne ako učiteľovi materskej školy, stačí pre výkon jeho povolania aj stredoškolské vzdelanie. Rozdiel je v tom, že uplatnenie vychovávateľa je širšie, môže byť vo viacerých zariadeniach. Každé z nich si však svojím charakterom, podmienkami, obsahom vyžaduje špecifické nároky na jeho kvalifikovanú a efektívnu výchovnú prácu s deťmi či mládežou. Cieľom nášho príspevku je obsiahnuť vybrané špecifiká profesie vychovávateľ a predstaviť

čitateľovi možnosť pregraduálnej prípravy na túto profesiu. Tiež chceme predstaviť názory, ako vnímajú vychovávateľa v praxi kreovanie dokumentu Profesijský štandard a čo od neho očakávajú.

Vychovávateľ a špecifiká jeho profesie

V súčasnosti prechádza naša spoločnosť náročnými sociokultúrnymi zmenami, ktoré sa premietajú do defektov v komunikácii, do vzťahoch, do názorovej roztrieštenosti až následnej neistoty. Aj z toho dôvodu by sme mali mať kvalitne pripravovaných vychovávateľov po odbornej stránke a tiež osobostnej, komunikatívnej (so schopnosťou kriticky, tvorivo a angažovane myslieť) a hlavne so zmyslom pre pravidlá a zodpovednosť v prístupe (Kollárová, Pavličková 2018). Kouteková (2006) charakterizuje vychovávateľa ako človeka s výraznou osobnosťou, ktorý by mal dokázať u detí/žiakov vzbudiť záujem a zároveň dokázať prehlbovať a stupňovať u nich záujem o trávenie voľného času zmysluplnými aktivitami. Aj z tohto dôvodu sa v pregraduálnej príprave snažíme, aby si uvedomili, že ide o výrazne dlhodobější proces, ktorý je podmieňovaný ich myslením, vnútorným nastavením a hodnotovým systémom. Tu majú možno vychovávateľa pred sebou náročnejšiu úlohu, než učiteľia, ktorí vedia, že majú určitý počet hodín, aby naučili dané učivo, alebo tematický celok a odporučíme im presné didaktické nástroje. Rovnako majú nástroje na to, aby si dokázali zmerať výsledky svojho pedagogického úsilia. Vychovávateľ má pred sebou tiež ciele, ale rozhodne sa ich plnenie nedá limitovať presným časom a odborná literatúra mu nevenuje zďaleka toľko pozornosti z oblasti didaktiky, ako je to vo vyučovacom procese. Vychovávateľ pozná osobitosti, funkcie, zásady vo výchove mimo vyučovania, ale jeho metódy skôr smerujú k rozvíjaniu motivácie, vôle, emócií. To sú veľmi ťažko merateľné kategórie, ktoré zasahujú do štruktúry celej osobnosti dieťa. Vychovávateľ môže pôsobiť v nasledujúcich zariadeniach:

- **Školské výchovno-vzdelávacie zariadenia:** školský klub detí (ŠKD), centrum voľného času (CVČ), školský internát (ŠI; pri stredných školách),
- **Školy a školské zariadenia pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP):** ŠKD pri školách pre deti a žiakov so ŠVVP, ŠI pri zá-

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

kladnej škole pre žiakov so ŠVVP, ŠI pri stredných školách pre žiakov ŠVVP;

- **Špeciálne výchovné zariadenia:** Reedukačné centrum (RD), Diagnostické centrum (DC), Liečebno-výchovné sanatórium (LVS);
- **Zariadenia sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately:** Centrum pre deti a rodiny (CDR, bývalé Detské domovy),
- **Zariadenia sociálnych služieb.**

Hoci ide o spoločnú kategóriu Vychovávateľ, pedagogická práca v týchto uvedených zariadeniach je svojím charakterom a dovoľme si tvrdiť, že aj nárokmi na fyzickú, ale hlavne duševnú prácu vychovávateľa, výrazne odlišná.

K niektorým otázkam pregraduálnej prípravy vychovávateľov

Na Slovensku je príprava vychovávateľov realizovaná na stredných odborných školách pedagogických (bývalé pedagogické a kultúrne akadémie, pedagogické a sociálne akadémie, pred nimi v 80-tych rokoch stredné pedagogické školy). Niektoré stredné školy okrem úplného stredoškolského vzdelania ponúkajú aj možnosť dvojročného pomaturitného štúdia v odboroch s kombináciou učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo, alebo vychovávateľsko-opatrovateľské služby a pod.

Ak máme v súvislosti s vychovávateľom hovoriť o zrelej osobnosti s názormi, s utvoreným hodnotovým systémom, s pozitívnym prístupom k sebe, k deťom/žiakom a mládeži, ktorá by mala byť komunikatívne a sociálne „zručná“, a to nielen s deťmi, ale aj s rodičmi, pedagógmi, v spolupráci s partnerskými inštitúciami, je náročné pripraviť, resp. pripravovať takúto osobnosť. V pregraduálnej príprave na učiteľských fakultách sa vychovávateľa majú možnosť pripravovať tiež vo viacerých študijných programoch, ich názvy nie sú na vysokých školách identické. V pregraduálnej príprave sa v súlade s Kratochvílovou (2010) snažíme viesť k ich príprave z oblasti teoretickej, pretože musíme stavať v prvom rade na výskumom overených poznatkoch. Tak môžeme následne poskytovať študentom možnosť overiť si viaceré didaktické postupy v rámci študijných predmetov, napr. tvorba výchovných programov, metodika výchovnej práce.

Zo spätnej väzby študentov vieme, že je pre nich prínosný sociálno-pedagogický výcvik a komunikačný výcvik. Najväčším problémom študijného programu bolo do nedávnej minulosti rešpektovanie, resp. financovanie pedagogickej praxe zo strany MŠVVaŠ SR. Rok 2020/2021 bol prvým rokom, keď mohli ísť študenti riadne na pedagogickú prax, pričom im bol pridelený cvičný vychovávateľ. Napriek tomu, že program predpisoval pedagogickú prax v každom semestri štúdia a vždy v inom zariadení, museli si do minulého roka

študenti hľadať a absolvovať prax vlastnou voľbou miesta aj času, a to v čase mimo ich vyučovania. Veríme, že aj tento pozitívny krok zo strany MŠVVaŠ SR je jasným signálom, že aj vychovávateľov rešpektujú ako pedagogických zamestnancov.

Už v pregraduálnej príprave musíme brať do úvahy, že vychovávateľ môže pracovať s ktoroukoľvek vekovou skupinou do 30 rokov. Podobne ako učitelia, aj on musí byť pripravený na komunikáciu a spoluprácu aj so školským psychológom, logopédom, špeciálnym pedagógom, dokonca s ošetrovateľom dieťaťa a pod. Vieme, že v príprave na túto profesiu musíme myslieť nielen na špecifickú prácu v rôznych zariadeniach, ktoré sa výrazne líšia charakterom výchovnej činnosti z hľadiska skupiny, veku detí a mládeže, ich zdravotného znevýhodnenia. Zároveň musia byť pripravení aj na špecifickú prácu z časového, či tematického hľadiska. V špeciálnych výchovných zariadeniach a v centrách pre deti a rodiny je pre vychovávateľa náročné ponúkať voľnočasové aktivity vhodné pre vekovo veľmi heterogénne skupiny. Tu treba byť pripravený na to, že vychovávateľ bude nútený vstúpiť do náročnejších riešení výchovných situácií, ktoré pramenia z osobných a osobnostných problémov detí/žiakov/študentov. Vychovávateľ musí byť aj dobrý diagnostik. Mimoriadne náročná práca je pre vychovávateľov v Centrách pre deti a rodiny či v Reedukačných centrách, kde sú umiestnené nepľnoleté matky s deťmi. Tu vidíme isté riziko postačujúceho stredoškolského vzdelania, pričom berieme do úvahy vek absolventa a „zrelosť“ jeho osobnosti, ale aj nároky na prácu a zodpovednosť za deti počas vychádzok či v nočných hodinách. Kominarec (2013) zdôrazňuje dôležité faktory, ktoré determinujú prácu vychovávateľa. Sú to citovo-temperamentné, charakterovo vôľové, spoločensko-povahové, pracovné faktory.

Pripomenieme, že pedagogický výskum z Pedagogiky voľného času nie je u nás na takej úrovni, ako je to v prípade iných pedagogických vied. Z toho dôvodu je do pregraduálnej prípravy zaradená aj metodológia, aby dokázali absolventi magisterského štúdia projektovať a uskutočňovať výskumy, písať z nich záverečné správy a prispievať publikačne. Tým ich vedieme aj k uvedomeniu si potreby a významu celoživotného vzdelávania. Okrem toho by mal byť zorientovaný v rezorte fungovania mimovládnych organizácií a mal by dokázať samostatne pripraviť projekt a aktívne sa zapojiť aj do grantovej schémy.

Absolventi študijných programov zameraných na vychovávateľstvo sa môžu uplatniť ako vychovávateľa v horeuvedených zariadeniach, ale aj ako animátori vo výchovno-vzdelávacích školských zariadeniach aj v neziskových organizáciách, ktoré zabezpečujú prácu s deťmi a mládežou v oblasti neformálnej edukácie. Môžu byť aj riadiacimi pracovníkmi, pedagóg – odbor-

ník vo sfére štátnej správy, pedagóg – vedecký pracovník vo sfére edukačného výskumu a pod. Absolvent by mal detailne ovládať problematiku výchovy detí a mládeže a súčasne dokázať adekvátne pristupovať k riešeniu problémov, ktoré vyplývajú z edukačnej reality, dokázať zostaviť výchovný program s rešpektom k špecifickým výchovným postupom. V príprave preto myslíme aj na to, aby bol vychovávateľ zorientovaný v legislatíve a v základoch manažmentu.

Študenti už v pregraduálnej príprave preniknú do potrieb profesie a profesijného rozvoja vychovávateľa. Uvedomia si, akú úlohu môže vychovávateľ zohrať pri utváraní a rozvíjaní osobnostných charakteristík dieťaťa, resp. detí a mládeže. Vychovávateľ má teda veľký dosah aj na utváranie a rešpektovanie názorovej rozmanitosti a nálad v spoločnosti. Aj z toho dôvodu treba mať nastavené isté pravidlá, ktoré môžu byť aj vo forme štandardov. Profesionálny štandard môže vychovávateľom pomôcť ako nastaviť skvalitňovanie a rozširovanie vedomostí, poznať, ako a v čom treba zdokonaľovať svoje profesijné a osobnostné spôsobilosti, aby sme mohli povedať, že je vo svojej pozícii profesionálom. Iba za predpokladu, že si budú vychovávateľa či učiteľia zvyšovať kvalitu svojho vzdelávania, iba vtedy sa nám môže dariť v akýchkoľvek reformných krokoch a inováciách vo výchove a vzdelávaní.

Profesijný štandard optikou vychovávateľov

Inovácia legislatívneho dokumentu, ktorý je v súčasnosti vedený pod názvom *Pokyn ministra č. 39/2017* sa týka všetkých kategórií pedagogických a odborných zamestnancov. *Vychovávateľ* spadá podľa Zákona č. 138/2019 Z. z. do kategórie pedagogických zamestnancov, pretože podľa § 19 uvedeného zákona pedagogický zamestnanec vykonáva pracovnú činnosť v príslušnej kategórii, v ktorej je zodpovedný za uskutočňovanie školského vzdelávacieho programu alebo výchovného programu (bližšie www.minedu.sk). Aj na vychovávateľa sa vzťahuje možnosť ďalšieho profesijného rastu, môže teda postúpiť do vyšších kariérových stupňov. Podmienkou, aby mohol vychovávateľ profesijne rásť až do kariérového stupňa vychovávateľ s druhou atestáciou, je absolvované úplné vysokoškolské vzdelanie v príslušnom odbore.

Niekoľko rokov máme možnosť podieľať sa na pregraduálnej príprave aj profesijnom raste vychovávateľov, ktorého súčasťou sú aj ich atestácie. Pri inovácii legislatívneho dokumentu *Pokyn ministra č. 39/2017*, ktorého obsah tvoria profesijné štandardy pre jednotlivé kategórie, nás zaujímali názory, resp. vnímanie a pohľad tejto osobitej kategórie pedagogických zamestnancov – vychovávateľov na pripravovaný dokument pre podmienky ich aktuálnej praxe. Oslovili sme teda 20 vychovávateľov z rôznych zariadení a uskutoč-

nili sme s nimi individuálne interview. Išlo o štruktúrované interview, ktorého obsah tvorili 4 základné otázky a podmienkou bolo, aby výskumný súbor tvorili vychovávateľa s minimálne prvou atestáciou.

- Čo by mal obsahovať profesijný štandard pre kategóriu vychovávateľ?
- V čom by im mal byť nápomocný v ich pedagogickej praxi?
- Kde a ako vidia jeho využitie v pedagogickej praxi?
- Aké subjektívne charakteristiky pripisujú z hľadiska pedagogickej praxe jednotlivým kariérovým stupňom?

Podľa vychovávateľov sú smerodajné oblasti 2 a 3. Na prvú oblasť sa pozerajú skôr ako na medziodborovú. Vyjadrili sa, že by z tejto oblasti skôr uprednostnili zorientovanie sa vo výsledkoch diagnostiky dieťaťa, aby ich dokázali správne interpretovať, vyhodnotiť a nastaviť tak ďalšiu výchovnú prácu. Možno tu uvažovať aj o navrhnutej formulácii, ktorú uvádzajú: „*interpretuje výsledky diagnostiky a vyvodí závery na výber stratégie výchovno-vzdelávacej činnosti*“. Vo väčšine prípadov sa vyjadrovali vychovávateľa skôr všeobecne. Uviedli, že by mal obsahovať súbor profesijných zručností, kompetencií, vedomostí, mali by byť jasné podmienky vzdelania pre jednotlivé zariadenia a nároky na výkon profesie v konkrétnom zariadení. Vyjadrili sa aj k formálnej stránke, pozitívom je, že už súčasný model je pre nich prehľadný a zrozumiteľný. Zaznamenali sme aj názory, že by mal dokument obsahovať aj náplň práce vychovávateľa, či etický kódex. Vyjadrili sa aj ku kategorizácii pedagógov vzhľadom k praxi a prezentovali názor, že teoretické vedomosti by mali byť v kategórii učiteľ a vychovávateľ identické, ako základ pregraduálnej prípravy. Chcú ich mať však konkrétne a zrozumiteľné.

Otázka smerovala aj k tomu, v čom vidia význam a hlavne v čom by im mal byť profesijný štandard nápomocný. Týka sa to aj odporúčaní, čo by mal vychovávateľ robiť, aké stratégie voliť a aké podmienky plniť pre svoj rozvoj. Jeho pomoc vidia v týchto rovinách:

- pomôcť im zorientovať sa vo vlastnej profesii (aké požiadavky sú na ňu kladené a aké sú jej možnosti ďalšieho rozvoja),
- pomôcť im pri nasmerovaní aktuálnej študijnej literatúry aj z dôvodu možnosti ich ďalšieho postupu s cieľom skvalitňovať ich prácu,
- pomôcť im pri sebahodnotení a sebareflexii s predpokladom motivácie napredovania a využitia ďalších možností rastu, aby nešlo len o motiváciu finančnú,
- pomôcť by mal pri tvorbe cieľov pre všetky oblasti,
- pomôcť im presne ukotviť, čo všetko by mal vychovávateľ ovládať, preukázať.

Zaznamenali sme aj názor, že by mohol ochraňovať vychovávateľa, aby ho vedenie školy nepoverilo prácou, ktorá nepatrí do jeho kompetencií. V tejto súvis-

losti sme zaznamenali názor, že tento dokument má význam aj pre zamestnávateľa, napr. pomôže mu klasifikovať si aký potenciál odborníkov má v zborovni a podľa toho dokáže nasmerovať prácu zamestnancov pre potreby rozvoja školy. Vyskytol sa aj ojedinelý názor, že by to mal byť nástroj pre vedenie školy, napr. ako nástroj na hodnotenie.

Na konkrétne využitie profesijného štandardu sa vychovávatelia pozerajú takto. Prioritne v ňom vidia pedagogický nástroj na sebakontrolu, pri tvorení portfólia, na tvorbu plánu vlastného profesijného rozvoja. Hovorí, že ide o dokument, ktorý by ich mal sprevádzať počas celého obdobia pedagogickej praxe. Očakávajú, že tento dokument ich nasmeruje na správne nastavenie svojho ďalšieho vzdelávania a samoštúdium. Význam vidia aj pre riadiace pozície, konkrétne pre zorientovanie sa v tom, čo môže vedenie od jednotlivých kategórií, resp. podkategórií očakávať. Treba pripomenúť, že jeho zmysel vidia aj cviční vychovávatelia pri priebežnej či súvislej pedagogickej praxi a tiež uvádzajúci vychovávatelia v procese adaptačného vzdelávania. Zastávajú aj názor, že to môže byť významný dokument pre koncoročné hodnotenie pedagogického zamestnanca. Zaujímavým zistením bolo, že im tento dokument môže pomôcť pri tvorbe plánov a hlavne inovácii výchovného programu, pretože tu vychovávateľ nájde požiadavky z rôznych oblastí, ktoré sú na jeho výkon kladené. Viackrát sme zaznamenali názor, že by mal byť určite písaný zrozumiteľnejšie.

Uvedieme ešte zistenia z položky, ktorá bola nasmerovaná na vnímanie rozdielov medzi jednotlivými kariérovými stupňami (samostatný vychovávateľ, vychovávateľ s 1. atestáciou, vychovávateľ s 2. atestáciou). Participantí sa pozitívne pozerajú na rozdiely, ktoré sú vyjadrené medzi kariérovými stupňami, začínajúc inováciami v rozsahu ich pôsobnosti (od uplatňovania, overovania na jednotlivcovi), končiac originálnymi inováciami na úrovni zariadenia. Tiež oceňujú, že sa myslí na rozdiely – odborné a overené postupy. Upozorňujú aj na možné riziko, aby sme sa neuspokojili so stavom, že od začínajúcich a samostatných vychovávateľov sa nepožaduje v tomto štádiu žiadna kreativita. Rovnako pozitívne hodnotia to, že sú významne zvýšené požiadavky na druhoatestovaných, ktorí majú byť aktívnymi sprievodcami a inovátormi, lektormi a pomenovali to slovami, že „*nielen poberateľmi výhod do konca profesijného obdobia*“. Viacerí participantí poukázali na nevýhodu urobiť si vyšší stupeň atestácie. V pedagogickej praxi neraz vidia, že neplatí, že vysokoškolsky vzdelaný vychovávateľ nemusí dosahovať tak kvalitnú prácu ako vychovávateľ so stredoškolským vzdelaním. Uvedomujú si však a rešpektujú to, že takto je to ukotvené v legislatíve, ale uberá to niekedy na ich motivácii. Od

vychovávateľa s 1. atestáciou očakávajú, že dokáže riešiť samostatne vzniknuté problémy. Jeho riešenie a zavádzanie inovačných postupov očakávajú hlavne v rámci oddelenia alebo výchovnej skupiny. Upozorňujú však na to, že by mal dokázať v rámci komunity vychovávateľov poskytnúť školenia pre kolegov a interpretovať a prezentovať im svoje skúsenosti. Od vychovávateľov s 2. atestáciou očakávajú, aby riešili, inovovali výchovný proces už v rámci školy, aby lektorovali, prípadne boli garantmi ďalšieho vzdelávania. Vychovávateľ s druhou atestáciou by mal byť považovaný za experta v určitej oblasti, minimálne v škole, alebo v zariadení.

Niektoré situácie, hlavne v špeciálnych výchovných zariadeniach, si vyžadujú aj postupy, keď vychovávateľ musí volať prvú pomoc, či záchrannú službu a tieto situácie by mohli byť v tomto dokumente tiež podľa nich obsiahnuté. Upozornili aj na to, že máme aj školské výchovno-vzdelávacie zariadenia, v ktorých nikto z vychovávateľov nemá 2. atestáciu. Vychovávatelia z týchto zariadení priznávajú, že im chýba konzultčná pomoc pri orientovaní sa v grantoch a písaní projektov, pri návrhoch na ďalšiu spoluprácu s inštitúciami v rámci regiónu, či na celonárodnej, prípadne zahraničnej úrovni. Tieto spôsobilosti by od druhoatestovaných očakávali, no v zariadeniach, kde nemajú vychovávateľa s vysokoškolským vzdelaním druhého stupňa, je to nemožné. Vyskytol sa aj ojedinelý názor, že okrem finančného ohodnotenia nevidia ich prínos do pedagogickej praxe, sú pre zariadenie, školu finančne nároční. V tejto súvislosti padol aj návrh na zníženie priamu prácu s deťmi, aby sa mohli venovať odbornej činnosti, ktorá by bola prínosná pre školu, aj pre jej prezentáciu. Od takýchto vychovávateľov by sa mohlo očakávať už aktívne zapájanie sa do učiteľských fór, odborná a prezentačná spolupráca s organizáciami MŠVVaŠ SR, prenesenie svojich poznatkov z praxe do teórie, čo by naše školstvo výrazne obohatilo.

Stretli sme sa aj s názorom, že dokument by mal byť pre pedagógov len orientačný a každé zariadenie by si vypracovalo na základe neho svoj samostatný profesijný štandard. Zdôvodňujú to tým, že práve pre kategóriu vychovávateľ, ktorá je špecifická svojím obsahom a špecifickými a často rozdielnymi činnosťami vychovávateľa, nie je možné vytvoriť zjednotený štandard pre všetkých vychovávateľov.

Dôsledky práce vychovávateľov môžu významne rezonovať v hodnotách, ale aj náladách našej spoločnosti. Profesii vychovávateľa by mala byť venovaná dôslednejšia pozornosť aj s dôrazom na vnímanie jeho práce optikou rodiny. Rovnako by mala byť pozornosť sústredená na jeho profesijnú prípravu, zvlášť keď ide o špecifické činnosti, ktoré vyplývajú z charakteru zariadenia, v ktorom profesijne pôsobí. Z uvedených dôvodov chceme navrhnúť a zakomponovať do profe-

sijných štandardov aj také zmeny, ktoré budú rešpektovať pedagogickú prácu vychovávateľa. Už v oblasti žiak navrhujeme operovať súčasne s pojmom dieťa, resp. dieťa/žiak. Tiež navrhujeme a zakomponujeme zrozumiteľnejšie vetné konštrukcie s rešpektom ku skupinám detí so špecifickými výchovno-vzdelávacími potrebami a tiež všetkým deťom bez rozdielu. Plánujeme upraviť nevhodné pojmy typu *narušené dieťa/žiak*, môže ísť o *dieťa/žiaka s mentálnym znevýhodnením, alebo zdravotným postihnutím*. Niektoré štandardy si vyžadujú úpravu s dôrazom na výchovný proces a jeho špecifiká. Určite pri inovácii budeme myslieť aj na niektoré podnety vychovávateľov, na ktoré upozornili v nami uskutočnenom výskume, ale aj počas stretnutí realizovaných na platforme učiteľského fóra pre vychovávateľov. V dokumente tiež myslíme na zosúladenie jazyka s platnými legislatívnymi dokumentami. Určite bude naša pozornosť v revízii a inovácii venovaná tomu, aby sme odstránili, resp. významovo upravili text, ktorý bol duplicitne kopírovaný v niektorých častiach. Napr. v *oblasti Žiak* pôvodného dokumentu sa nám pri kompetenciách vychovávateľa s druhou atestáciou trikrát opakuje identické preukázanie kompetencií, napriek tomu, že ide o tri rôzne pohľady na

identifikovanie charakteristík dieťaťa/žiaka.

Záver

Voľný čas detí a mládeže je vzácny, ale veľmi krehký fenomén v našej spoločnosti a pre spoločnosť, pre ďalšie vytváranie sociokultúrnych podmienok. Preto sa oplatí investovať aj do prípravy a profesijného rastu vychovávateľov. Mali by byť profesionálmi, ktorí rozumejú hodnote voľného času a dokážu dieťa/žiaka, mládež sprevádzať výchovným procesom tak, aby boli sami pre nich vzorom a motiváciou k hľadaniu, objavovaniu a nachádzaniu záujmov. Vychovávateľ ukazuje deťom cestu, ako si uvedomiť svoju jedinečnosť. Príprava na takúto profesiu by nemala byť podceňovaná. Aj z toho dôvodu sa vo vysokoškolskej príprave budúcich vychovávateľov snažíme o to, aby popri učiteľských programoch nezanikli študijné programy so smerovaním na profesiu vychovávateľa. Profesionálny štandard nám môže otvoriť do istej miery cestu, ako túto profesiu viac v spoločnosti zviditeľniť, aby bola medzi pedagogickými aj odbornými zamestnancami, ale hlavne medzi rodičmi a vedením škôl a školských zariadení viac rešpektovaná.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

- KOLLÁROVÁ, D. a A. PAVLIČKOVÁ, 2018. *Voľný čas a výchova mimo vyučovania: vysokoškolská učebnica*. Nitra: Pedagogická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa. ISBN 978-80-558-1329-5.
- KOMINAREC, I., 2013. *Pedagogika voľného času: základné otázky výchovy mimo vyučovania*. Prešov: Prešovská univerzita. ISBN 978-80-5550-977-8.
- KRATOCHVÍLOVÁ, E., 2010. *Pedagogika voľného času – výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a praxi*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis. ISBN 978-80-8082-330-6.
- KOUTEKOVÁ, M., 2006. Teória a prax pedagogiky voľného času [online]. In: *Pedagogická orientace*. Roč. 16, č. 4. ISSN 1805-9511. [cit. 2020-11-20]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/899>
- Pokyn ministra č. 39/2017, ktorým sa vydávajú profesijné štandardy pre jednotlivé kategórie a podkategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení* [online]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/pokyn-ministra-c-392017-ktorm-sa-vydavaju-profesijne-standardy-pre-jednotlive-kategorie-a-podkategorie-pedagogickych-zamestnancov-a-odbornych-zamestnancov-skol-a-skolskych-zariadeni>

Summary: In this article the preparation for the profession of an educator will be described. Moreover, some opinions of educators will be presented on one of the tools, which should be legislative and practical support and should help them in further education and professional growth - creating a professional standard for educators.

NÁMETY NA INOVÁCIU PROFESIJNÉHO ŠTANDARDU TRIEDNEHO UČITEĽA

Eva Pupíková, Metodicko-pedagogické centrum, Krajské pracovisko Nitra

Učiteľia vo svojich školách okrem priamej výchovno-vzdelávacej činnosti vykonávajú aj špecializované činnosti. Najrozšírenejšou kariérovou pozíciou, ktorú môže učiteľ vykonávať, je kariérová pozícia *triedneho učiteľa*. Kariérová pozícia triedny učiteľ je všeobecná pre učiteľov materských škôl, základných škôl, stredných škôl, učiteľov ZUŠ. Napriek jednotnému funkčnému zaradeniu sa špecializačné činnosti triednych učiteľov rôznych stupňov a druhov škôl čiastočne odlišujú. Spôsobuje to náročnejšie stanovenie jednotného profesijného štandardu pre triedneho učiteľa naprieč rôznymi stupňami škôl. Ambíciou tohto príspevku je zamyslieť sa nad kľúčovými špecializačnými činnosťami triedneho učiteľa, identifikovať

tieto činnosti v doterajšom profesijnom štandarde pre triedneho učiteľa a následne navrhnúť zmeny, ktoré by odzrkadlili aktuálne potreby škôl.

Špecializačné činnosti triedneho učiteľa

Základnou normou vymedzujúcou činnosti triedneho učiteľa je Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Tento zákon upravuje postavenie a funkcie triedneho učiteľa vo všeobecnej rovine. Učiteľ na pozícii *triedny učiteľ* podľa uvedeného zákona:

a) koordinuje výchovu a vzdelávanie v príslušnej triede,

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

- b) zodpovedá za vedenie príslušnej pedagogickej dokumentácie,
- c) zodpovedá za utváranie podmienok na rozvoj pozitívnych sociálnych väzieb medzi deťmi alebo žiakmi navzájom, medzi deťmi alebo žiakmi a zamestnancami školy,
- d) spolupracuje so zákonnými zástupcami, pedagogickými zamestnancami a odbornými zamestnancami,
- e) poskytuje deťom, žiakom a zákonným zástupcom poradenstvo vo výchove a vzdelávaní.

Konkretizovanie činností triedneho učiteľa je na jednotlivých druhoch a stupňoch škôl uvedené vo vyhláškach, ktoré sa vzťahujú na tieto stupne školy. Najčastejšie činnosti triedneho učiteľa vymenováva napr. Hlaváčová a Nemjová (2006). Rozdelili činnosti triedneho učiteľa prvého stupňa ZŠ do troch oblastí:

Pedagogická oblasť (koordinácia výchovno-vzdelávacej činnosti):

- sleduje vývoj danej triedy, informuje o stave klasifikácie a hodnotenia žiakov;
- spolupracuje s výchovným poradcom, špeciálnym pedagógom a školským psychológom pri riešení výchovných a vzdelávacích problémov;
- usmerňuje komunikáciu žiakov s ostatnými učiteľmi a vedením školy;
- stará sa o nadané deti, vypracováva individuálne vzdelávací plán pre integrované deti;
- spolupracuje s vychovateľkou v školskom klube detí;
- zabezpečuje hygienické podmienky vyučovania, bezpečnosť a ochranu zdravia tým, že dodržiava psychohygienu žiakov v rámci rozvrhu hodín, písaní kontrolných prác, v zasadačom poriadku, v rozsahu domácej prípravy;
- vytvára pozitívnu klímu v triede formovaním žiackeho kolektívu, riešením vzniknutých pedagogických situácií.

Organizačná oblasť:

- zaisťuje a kontroluje bezpečnosť a ochranu zdravia pri mimovyučovacích činnostiach ako sú vychádzky, exkurzie, cvičenia v prírode, návšteva divadla, školský výlet, škola v prírode, plavecký výcvik;
- rozširuje spoluprácu rodiny a školy prostredníctvom rodičovských stretnutí, na ktorých rodičov priebežne informuje o dosahovaných výchovno-vzdelávacích výsledkoch žiakov, o programe a aktivitách školy, o otvorených hodinách, na ktorých môžu rodičia sledovať žiakov priamo v praktickej činnosti na vyučovaní, umožňuje konzultačné hodiny, ktoré sú zamerané na pomoc rodinám – ako môžu, napr. rodičia pomáhajú deťom pri ich domácej príprave, pri rozhodovaní, plánovaní a zostavovaní režimu dňa, ale aj spätnou informáciou od rodičov, aké má jeho dieťa problémy.

Administratívna oblasť:

- vedie pedagogickú dokumentáciu ako triednu knihu, triedny výkaz, katalógové listy podľa platnej legislatívy a interných smerníc;

- sleduje, ospravedlňuje a v prípade potreby uvoľňuje neprítomnosť žiaka na vyučovaní na základe školského poriadku;
- pripravuje podklady k štvrtročnému, polročnému a koncoročnému hodnoteniu výchovno-vzdelávacích výsledkov v triede;
- vypisuje vysvedčenia a podklady potrebné na organizačné zabezpečenie školy;
- dohliada na zapožičiavanie školských učebníc;
- eviduje všetky podklady o žiakoch a ich zdravotnej spôsobilosti.

Myslíme si, že tento výpočet kľúčových činností triedneho učiteľa je úplný a uvedené činnosti môžeme analogicky upraviť pre potreby triednych učiteľov iných druhov a stupňov škôl.

Je potrebné zdôrazniť, že triednym učiteľom sa môže stať iba učiteľ, ktorý aktívne pôsobí v škole. Pri výkone svojej výchovno-vzdelávacej činnosti sa môže oprieť o profesijný štandard učiteľa. Profesijný štandard učiteľa obsahuje všetky kľúčové profesijné kompetencie potrebné na výkon povolania učiteľa. V prípade, že učiteľ začne vykonávať špecializačné činnosti triedneho učiteľa, k bežným činnostiam učiteľa mu pribudne niekoľko ďalších špecifických činností. A práve tieto rozdielové činnosti sú súčasťou profesijného štandardu triedneho učiteľa.

Analýza profesijného štandardu triedneho učiteľa

Aktuálny profesijný štandard pre triedneho učiteľa imituje profesijný štandard učiteľa (bez špecializácie). V mnohých prípadoch sú profesijné kompetencie totožné. Existujúci profesijný štandard pre triedneho učiteľa je zostavený z troch oblastí a ôsmich profesijných kompetencií:

Oblasti/kompetencie

1. Dieťa/Žiak

- 1.1. Identifikovať individuálne a vývinové charakteristiky dieťaťa/žiaka
- 1.2. Identifikovať sociokultúrny kontext vývinu dieťaťa/žiaka

2. Vedenie tried

- 2.1. Ovládať obsah špecializácie
- 2.2. Plánovať a projektovať činnosť triedneho učiteľa
- 2.3. Realizovať činnosť triedneho učiteľa
- 2.4. Hodnotiť priebeh a výsledky činnosti triedneho učiteľa

3. Profesijný rozvoj

- 3.1. Plánovať a realizovať svoj profesijný rast a sebarozvoj
- 3.2. Stotožniť sa s rolou špecialistu a školou.

Pri porovnaní profesijného štandardu (netriedneho) učiteľa a profesijného štandardu triedneho učiteľa môžeme vidieť, že viaceré profesijné kompetencie sa prekrývajú s profesijným štandardom učiteľa. Súčasťou profesijného štandardu triedneho učiteľa by mali byť v prvom

rade kompetencie, ktoré nie sú súčasťou profesijného štandardu bežného učiteľa, ale zdôrazňujú rozdielne činnosti triedneho a *netriedneho* učiteľa učiaceho v danej triede. Prvá oblasť *Žiak* zahŕňa kompetencie súvisiace s diagnostickou činnosťou učiteľa. Do istej miery sa tieto diagnostické kompetencie prekrývajú s kompetenciami triedneho učiteľa. Súčasťou diagnostických profesijných kompetencií sú vedomosti o metódach a nástrojoch pedagogickej diagnostiky a zároveň zručnosti s ich využívaním. Samozrejme, súhlasíme s tým, že aj triedny učiteľ by mal veľmi podrobne poznať „objekt“ svojho pôsobenia. Mal by byť spôsobilý použiť rôzne metódy a nástroje na identifikovanie individuálnych charakteristík subjektov, s ktorými pracuje. Za subjekt v pôsobnosti triedneho učiteľa považujeme triedu (ako sociálnu skupinu) a jej jednotlivých členov. V čom sa teda líšia činnosti triedneho učiteľa od netriedneho učiteľa? Určite realizuje v prvom rade proces diagnostikovania žiaka z pohľadu výkonu výchovno-vzdelávacej činnosti (ďalej VVČ). Triedny učiteľ následne vyhľadáva a využíva postrehy, pripomienky ostatných aktérov VVČ, výsledky rôznych vyšetrení dieťaťa/žiaka. Jeho úlohou by malo byť vytvoriť komplexný pohľad na dieťa/žiaka. Rozdielom medzi učiteľom a triednym učiteľom, je širší záber triedneho učiteľa. Kým netriedny učiteľ sa pozerá na žiaka zväčša cez optiku výučby svojho predmetu, triedny učiteľ by mal byť spôsobilý porovnávať zistenia od iných učiteľov zo svojimi zisteniami, a to bez ohľadu na vyučovací predmet.

Súčasťou diagnostickej oblasti profesijného štandardu triedneho učiteľa by malo byť tiež diagnostikovanie špecifik detského/žiackeho kolektívu. Pri tejto profesijnej kompetencii je kľúčové, aby učiteľ vnímal špecifiká triedy ako sociálneho spoločenstva a komunity. Mal by poznať, aké v ňom existujú sociálne vzťahy, aké sociálne role sa v ňom nachádzajú, aký vplyv má kolektív na jednotlivca, aký vplyv má konkrétny jednotlivec na kolektív, atď. Sociálnu skupinu (teda aj triedu) môžu špecifikovať rôzne faktory. Práve v tom vidíme hlavný rozdiel medzi kompetenciami triedneho učiteľa a netriedneho učiteľa. Triedny učiteľ svoju pozornosť zameriava na identifikovanie špecifik sociálnej skupiny do väčšej miery, ako netriedny učiteľ, ktorý prichádza do triedy sporadicky.

Druhá oblasť je v pôvodnom profesijnom štandarde uvedená ako *Vedenie tried*. Chceme podotknúť, že činnosti, ktoré triedny učiteľ vykonáva, nesúvisia iba s celým kolektívom. Triedny učiteľ má veľký význam pri zabezpečovaní integrácie jednotlivca (dieťaťa/žiaka), pri postupnom zavádzaní inkluzívnych prístupov. Je nevyhnutné, aby svoju pozornosť venoval nielen triede ako kolektívu, ale aj jeho jednotlivcom. Pokiaľ necháme bokom činnosti súvisiace s výchovno-vzdelávacou činnosťou, ktoré sú súčasťou profesijného štandardu učiteľa, potom je adekvátne položiť si otázku, aké sú teda kľúčové činnosti triedneho učiteľa? Myslíme si, že je to určite plánovanie. Triedny učiteľ by mal vedieť plánovať a pro-

jektovať činnosť triedneho kolektívu, detskej skupiny ale aj jednotlivca, v záujme zlepšenia vzťahov v kolektíve, v záujme zlepšenia členov kolektívu, v záujme zlepšenia výkonov jednotlivých detí/žiakov. Mal by plánovať činnosti na úrovni jednotlivca a na úrovni kolektívu. Rozdiely s netriednym učiteľom vidíme v obsahu plánovania. Kým pri netriednom učiteľovi ide o spôsobilosť plánovať samotnú výchovno-vzdelávaciu činnosť, pri činnosti triedneho učiteľa je jeho spôsobilosť plánovať smerovaná skôr k tvorbe individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu (ďalej IVVP) konkrétneho dieťaťa/žiaka. V plánovaní berie triedny učiteľ do úvahy všetky údaje a zistenia o dieťati/žiakovi a následne strategicky plánuje aktivity, ktoré sa majú v spolupráci s dieťaťom/žiakom vykonávať, v záujme zlepšenia jeho výkonnosti. Pri tvorbe IVVP je potrebné mať vedomosti o tom, aká je metodika tvorby IVVP. Mal by mať zručnosť s úpravou výkonových a obsahových štandardov pre konkrétne dieťa/žiaka, ktorými reaguje na jeho individuálne špecifiká. V prípade plánovania triednych aktivít sú obsahom plánu rôzne stratégie, ktoré môžu viesť k očakávanému cieľu. Jeho súčasťou sú všetky potrebné aktivity, ktoré by mohli prispieť k tvorbe kolektívu, napr. plánovanie stanovovania pravidiel; plánovanie aktivít súvisiacich s podporou pozitívnych vzťahov medzi členmi kolektívu (výlety, akcie a pod.), atď. Plán triedneho učiteľa smerovaný k triede zahŕňa tiež plánovanie mimoškolských činností.

Ďalšou podstatnou profesijnou kompetenciou je kompetencia realizovať činnosti podporujúce tvorbu kolektívu. Uvedenú kompetenciu vnímame ako spôsobilosť triedneho učiteľa priamo zasahovať do diania v kolektíve, či už prostredníctvom jednotlivca alebo prostredníctvom celého kolektívu a svojím prístupom ho formovať podľa plánu. Triedny učiteľ by mal vedieť, akými spôsobmi komunikovať s deťmi/žiakmi. Využívať pri tom svoje nadobudnuté zručnosti napr. s koučovaním, mentoringom, poradenstvom a pod. Treťou nevyhnutnou spôsobilosťou triedneho učiteľa je spôsobilosť hodnotiť priebeh a výsledky činnosti triedneho kolektívu, detskej skupiny, jednotlivca. Triedny učiteľ porovnáva plán na úrovni jednotlivca, na úrovni triedy so skutočnosťou prostredníctvom rôznych metód a nástrojov.

Súčasťou kompetenčnej výbavy triedneho učiteľa by mali byť aj kompetencie súvisiace s osobnosťou triedneho učiteľa a s pôsobením v úlohe triedneho učiteľa. Triedny učiteľ by mal byť stotožnený s aktuálnou kariérovou pozíciou. Mal by poznať svoje práva, ale aj povinnosti vyplývajúce mu z pozície, mal by byť otvorený reflexii vlastnej činnosti od žiakov, kolegov, rodičov, vedenia školy, mal by byť spôsobilý pomocou sebareflexie hľadať svoje slabé stránky a definovať pomocou nich vlastné rozvojové potreby.

V aktuálnom profesijnom štandarde triedneho učiteľa je chýbajúcou profesijnou kompetenciou kompetencia, ktorú triedny učiteľ potrebuje k efektívnej spolupráci

s ďalšími aktérmi výchovno-vzdelávacej činnosti. Veľmi podstatnou skupinou ľudí, s ktorými prichádza triedny učiteľ do kontaktu a s ktorými je spolupráca nevyhnutná, sú zákonní zástupcovia detí/žiacov. Špecifické vedomosti a zručnosti triedneho učiteľa čiastočne závisia od toho, na akom stupni školy triedny učiteľ pracuje. Špecifiká jednotlivých stupňov a druhov škôl sa premietajú do rôznych foriem spolupráce, napr. materská škola je špecifická denným kontaktom rodič-učiteľ, preto majú komunikačné zručnosti učiteľa veľkú váhu pri zabezpečovaní optimálnej spolupráce rodiny a materskej školy. Naopak na strednej škole je dennodenný kontakt s rodičmi nereálny. V tomto prípade učiteľ volí iné formy komunikácie (písomné, telefonické, online a pod.). Poradenská činnosť triedneho učiteľa smerom k rodičom, vedenie triednych schôdzok a pod. považujeme za ďalšie špecializačné činnosti, ktorými sa triedny učiteľ odlišuje od netriedneho učiteľa.

Ďalšími dôležitými partnermi k spolupráci s triednym učiteľom sú odborní zamestnanci. Učiteľ by mal poznať, akí odborníci mu môžu byť nápomocní, v akom rozsahu, za akých podmienok. V každom prípade, vnímame potrebu dosiahnuť profesijnú kompetenciu spolupracovať s ďalšími aktérmi VVČ s triednym učiteľom ako nevyhnutnú súčasť jeho profesijnej výbavy.

Aj v súvislosti s uvedenými zisteniami bola navrhnutá zmena v štruktúre profesijných štandardov pre triedneho učiteľa:

Jednotlivec/Skupina: 1.1 Identifikovať individuálne charakteristiky jednotlivca (dieťaťa/žiaka). **1.2** Identifikovať

špecifiká triedneho kolektívu, detskej skupiny.

Špecifické činnosti triedneho učiteľa: 2.1 Plánovať a projektovať činnosť triedneho kolektívu, detskej skupiny, jednotlivca. **2.2** Realizovať činnosti podporujúce tvorbu kolektívu. **2.3** Hodnotiť priebeh a výsledky činnosti triedneho kolektívu, detskej skupiny, jednotlivca.

Osobnosť triedneho učiteľa: 3.1 Stotožniť sa s pozíciou triedneho učiteľa. **3.2** Spolupracovať s odborníkmi, inštitúciami, PZ a OZ školy, s rodičmi pri podpore výchovy a vzdelávania detí a žiakov.

Do podoby komplexného, konkrétneho a úplného profesijného štandardu je potrebné doplniť pri jednotlivých kompetenciách vedomosti a zručnosti potrebné pri dosahovaní profesijných kompetencií.

Záver

Pozícia triedneho učiteľa je veľmi špecifickou pozíciou. Snáď aj preto, že triedny učiteľ preberá na seba niektoré funkcie rodiča a je po rodičovi druhou kľúčovou osobnosťou so silným vplyvom na dieťa. Triedny učiteľ často pociťuje až osobnú zodpovednosť za úspechy ale aj neúspechy žiakov svojej triedy. Na výkon špecializačných činností, ktoré mu vyplývajú z pozície, by však mal byť pripravený, resp. mal by vedieť, aké kompetencie potrebuje k optimálnemu zvládnutiu nových situácií. Veríme preto, že aj novoformulovaný profesijný štandard mu pomôže vytvoriť si predstavu, čo sa od neho očakáva a zároveň môže stanovenú normu konfrontovať so skutočnými vlastnými dispozíciami, čo je dôležitým momentom pri sebarozvoji triedneho učiteľa.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

HLAVÁČOVÁ, Z. a E. NEMJOVÁ, 2006. *Manažérstvo v triednictve na 1. stupni základnej školy* [online]. Bratislava: ŠPÚ. [cit. 2014-04-26]. Dostupné z: <https://www.yumpu.com/xx/document/read/20324211/manazerstvo-v-triednictve-na-1-stupni-zakladnej-skoly-statny>

SKÚSENOSTI S VYUŽÍVANÍM SÚČASNÝCH PROFESIJNÝCH ŠTANDARDOV – POZITÍVA A SLABÉ STRÁNKY, POSTREHY ODBORNEJ VEREJNOSTI ZÍSKANÉ NA UČITEĽSKÝCH FÓRACH

Monika Gregušová, Metodicko-pedagogické centrum, Krajské pracovisko Žilina
Teťaňa Ustohalová, Metodicko-pedagogické centrum, Krajské pracovisko Prešov

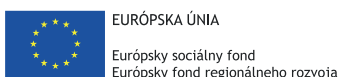
Anotácia: Príspevok je zameraný na prezentovanie skúseností s využívaním aktuálnych profesijných štandardov, s ktorými sa podelili pedagogickí a odborní zamestnanci v rámci realizovania učiteľských fór. Obsah príspevku je zadený do dvoch častí, pričom v prvej z nich sú konkretizované pozitíva aj problémové miesta, ktoré identifikovali pedagogickí zamestnanci pri aplikovaní profesijných štandardov do procesu. Druhá časť opisuje silné a slabé stránky používania profesijných štandardov z pohľadu odborných zamestnancov.

Kľúčové slová: profesijné štandardy, pedagogický zamestnanec, odborný zamestnanec, učiteľské fórum, profesijný rozvoj.

Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov jasne zdefinoval pojem profesijný rozvoj a zároveň exaktne stanovil, že „sa uskutočňuje podľa profesijných štandardov a v súlade so súčasným vedeckým poznáním, odbornými a spoločenskými požiadavkami na výkon pracovnej činnosti“ (par. 40, ods. 2). Podľa Metodiky tvorby a inovácie pro-

fesijných štandardov (Šnidlóva 2017) využitie profesijných štandardov vyplýva z ich funkcií:

1. Profesijný štandard stanovuje očakávané vedomosti a spôsobilosti v jednotlivých kompetenciách na vstupe do profesie (kvalifikačná funkcia).
2. Stanovenie požiadaviek na úroveň kompetencií samostatného pedagogického/odborného zamestnanca je východiskom pre vypracovanie Programu adap-

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

- tačného vzdelávania, v ktorom majú byť zohľadnené rozvojové potreby konkrétneho začínajúceho pedagogického zamestnanca (gradačná a rozvojová funkcia).
3. Profesionálny štandard slúži na overenie profesionálnych kompetencií pedagogických zamestnancov v jednotlivých kariérnych stupňoch (tzn. pri prvej a druhej atestácii). Súbor profesionálnych kompetencií predstavuje výstupné požiadavky, ktoré sa od adepta atestácie očakávajú (gradačná funkcia).
 4. Profesionálny štandard je nástrojom na posudzovanie úrovne vlastných kompetencií pedagogických zamestnancov, prostredníctvom ktorého si môžu voľiť vlastnú kariérovú cestu (motivačná a rozvojová funkcia).
 5. Profesionálny štandard je významným východiskom pre tvorbu programov kontinuálneho vzdelávania (regulačná funkcia).

Ako sú napĺňané opísané funkcie profesionálnych štandardov v procesoch v školách a školských zariadeniach i u jednotlivých pedagogických a odborných zamestnancov? Ako treba zmysluplne pracovať s profesionálnymi štandardami? V ktorej fáze profesionálneho rozvoja je práca s nimi najvhodnejšia? Dosahujú učitelia s prvou i druhou atestáciou skutočne tie kompetencie, ktoré sú vymedzené v príslušných profesionálnych štandardoch? Vedeli by sme položiť ešte viacero otázok, ktoré môžu súvisieť s úrovňou oboznámenia sa i s ponímaním profesionálnych štandardov a ich významu u pedagogických zamestnancov (ďalej PZ) a odborných zamestnancov (ďalej OZ). A práve diskusiám, ktoré by primárne súviseli s problematikou profesionálnych štandardov a ktoré by hľadali odpovede aj na uvedené otázky, je zo strany Metodicko-pedagogického centra venovaná značná pozornosť aj na mnohých stretnutiach, napr. učiteľských fórach, pričom účastníkmi učiteľských fór sú PZ a OZ (tiež vedúci pedagogickí zamestnanci a vedúci odborní zamestnanci).

Pedagogickí zamestnanci a ich práca s profesionálnymi štandardami

Z diskusií s PZ vyvstáva niekoľko konkrétnych nejasností, či problémov, ktoré môžu súvisieť s poznaním, porozumením a aplikáciou profesionálnych štandardov do procesu:

1. Vo vzťahu k profesionálnym štandardom:

- V profesionálnom štandarde sa miestami nachádzajú formálne nedostatky. Napr. v profesionálnom štandarde „Uvádžajúci pedagogický zamestnanec“ nie je v oblasti „Začínajúci pedagogický zamestnanec“ korektne pomenovaná kompetencia 1.1., ktorá je orientovaná na dieťa a nie na začínajúceho zamestnanca.
- Profesionálny štandard nie je písaný jazykom, ktorý by bol zrozumiteľný pre všetkých PZ, čo môže byť spôsobené neznalosťou odbornej terminológie PZ.
- Profesionálny štandard je komplikovaný svojou štruktúrou

preto, že je vypracovaný pre každý kariérový stupeň individuálne, čo môže viesť k zníženiu jeho prehľadnosti. Ideálnejšou by sa javila taká štruktúra, pri ktorej by boli opisy preukázateľnosti jednotlivých kompetencií pre jednotlivé kariérové stupne zaradené paralelne.

- Nie je zreteľná úroveň gradácie jednotlivých kompetencií, čo môže súvisieť s absenciou pokynu ministra školstva, v ktorom by bol jasný opis profesionálnych štandardov pre jednotlivé kategórie a podkategórie. Napr. z popisu požadovaných spôsobilostí v Oblasti 1 Žiak – Kompetencia 1.1 (profesionálny štandard – Učiteľ pre primárne vzdelávanie pre kariérový stupeň začínajúci pedagogický zamestnanec) nemusí byť jasné, že ide o tie spôsobilosti, ktoré sú nevyhnutné pre vstup do profesie, t. j. na úrovni absolventa pregraduálnej prípravy (mať základné praktické skúsenosti s identifikáciou individuálnych charakteristík žiakov primárneho vzdelávania; akceptovať individualitu každého žiaka). V tomto prípade ide o podstatnú informáciu najmä pre vysoké školy, ktoré pripravujú budúcich učiteľov do praxe a tieto spôsobilosti by mali mať nadobudnutí absolventi po ukončení vysokoškolského štúdia.
- Z popisu požadovaných spôsobilostí a preukázaní kompetencie v Oblasti 1 Žiak – Kompetencia 1.1 (profesionálny štandard „Učiteľ pre primárne vzdelávanie“) pre kariérové stupne samostatný pedagogický zamestnanec a pedagogický zamestnanec s prvou atestáciou nemusí byť pre všetkých PZ jasná ich gradácia. Navyše je možné na ňu nazerať z dvoch uhlov pohľadu.
 - a) Kým samostatný pedagogický zamestnanec pri preukazovaní kompetencie má vedieť charakterizovať iba vo všeobecnosti skupinu žiakov na základe analýz a zistení plynúcich z odporúčaného diagnostického nástroja, pedagogický zamestnanec s prvou atestáciou sa v týchto diagnostických činnostiach zameriava primárne na problémových žiakov, pričom sa riadi pri výbere vhodných diagnostických nástrojov svojimi poznatkami. Uvedený aspekt však nie je v profesionálnom štandarde jednoznačne čitateľný z popisu preukázaní kompetencie.
 - b) Kým samostatný pedagogický zamestnanec sa pri preukazovaní kompetencie riadi výsostne aplikovaním a spracovaním „odporúčaných“ diagnostických nástrojov, pedagogický zamestnanec s prvou atestáciou aplikuje a spracováva zistenia z tých diagnostických nástrojov, ktoré si sám vyberá.
 Z uvedeného vyplýva, že je potrebné upraviť formulácie tak, aby boli jednoznačnejšie a nedochádzalo k rôznym interpretáciám a vysvetleniam preukázateľnosti vyššie uvedenej kompetencie.

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

2. Vo vzťahu k PZ:

- Využívanie profesijných štandardov je vo väčšine prípadov sporadické. V súčasnosti sú používané najmä vo vzťahu k atestáciám a tvorbe atestačných portfólií. Okrem toho slúžia k nadobudaniu kompetencií samostatného PZ v procese adaptačného vzdelávania ako postup do vyššieho kariérneho stupňa. Slabým miestom je v súčasnej praxi práve druhý spomenutý aspekt. Môžeme sa domnievať, že viacerí uvádzajúci pedagogickí zamestnanci v základných a stredných školách aj školských zariadeniach nebudú pracovať s profesijnými štandardami do tej miery, ktorá by bola žiaduca pri vypracovávaní plánu činnosti uvádzajúceho pedagogického zamestnanca a tiež pri výkone jednotlivých aktivít súvisiacich s jeho pozíciou špecialistu.
- Viacerí PZ nie sú schopní objektívne posúdiť úroveň vlastných kompetencií voči profesijnému štandardu.
- Mnoho PZ nedisponuje zručnosťami v oblasti preukazovania jednotlivých kompetencií. Vhodným by sa javilo realizovanie takých vzdelávacích podujatí, ktoré by prispeli k posilneniu práve tejto oblasti u PZ.
- Väčšina PZ nevníma profesijný štandard ako východiskový dokument pri vypracovávaní svojho osobného plánu profesijného rozvoja (plán profesijného rozvoja nezohľadňuje posúdenie úrovne kompetencií jednotlivca).
- Veľká skupina vedúcich pedagogických zamestnancov vníma profesijné štandardy ako nástroj kontroly a hodnotenia, pričom je dôležité uvedomiť si, že: „Profesijný štandard ako štátny regulatív nesmie obmedzovať slobodu učiteľa, stať sa bičom v rukách „osvietených“ manažérov škôl, ktorým poslúži na „nespochybniteľné dôkazy“ o výkone práce učiteľa.“ (Pavlov, Šnídlová 2013, s. 19).

K tomu, aby došlo k zlepšeniu vo vyššie opísaných oblastiach, je potrebná premyslená a cielená osвета profesijných štandardov medzi PZ – smerom do škôl. Zdá sa, že prezentovanie informácií o profesijných štandardoch prostredníctvom učiteľských fór, či ďalších vzdelávacích aktivít nepostačuje, lebo obsiahne iba malú časť z celej populácie slovenských učiteľov. U tejto skupiny pedagogických zamestnancov je však viditeľný pozitívny efekt pre prax vo vzťahu k používaniu profesijných štandardov, čo je zrejmé i z uvedených vybraných výpovedí absolventov vzdelávacích podujatí:

„Osobnú skúsenosť s profesijnými štandardami som zatiaľ nemala, ale viem si predstaviť ich využitie z pohľadu mňa ako učiteľky:

- pri lepšom plánovaní osobného profesijného rastu – vidím (viem), v ktorej oblasti sa chcem/potrebujem zlepšiť a viem pomenovať oblasť, v ktorej som „dobrá“,
- pri osobnom pláne profesijného rastu, ktorý je po-

tom zameraný viac na individuálne potreby, je viac konkrétny, zmysluplný, z pohľadu mňa ako vedúceho pedagogického zamestnanca

- pri tvorbe a príprave aktualizácie vzdelávania zamestnancov, ktoré poskytuje škola – vieme lepšie vybrať zameranie (obsah) vzdelávania, ktoré by súviselo s potrebami zamestnancov, aj školy.“

(učiteľka druhého stupňa základnej školy, vedúci pedagogický zamestnanec z okresu Ružomberok)

„Na učiteľské fórum som sa prihlásila ako učiteľka primárneho vzdelávania z dôvodu zistiť, čo si predstaviť pod pojmom Profesijné štandardy, pretože dovtedy som sa s týmto názvom stretla len veľmi okrajovo.

Prínosom bolo pre mňa zistenie, ktoré kompetencie sú príznačné pre moju podkategóriu a kariérový stupeň a bude to dôležitým faktorom pre mňa pri sebareflexii - zistiť moje slabé stránky a silné stránky upevniť a tiež pri plánovaní môjho profesijného rozvoja.“

(učiteľka prvého stupňa základnej školy z okresu Kysucké Nové Mesto)

„Pri študovaní profesijných štandardov som si uvedomila, ako veľa odborných pojmov z didaktiky som zabudla, hoci som sa s nimi na vysokej škole stretla, dokonca som sa ich učila aj na skúšku. Budem si musieť oprášiť niektoré z nich, aby som úplne presne porozumela niektorým štylizáciám v profesijnom štandarde.“

(učiteľka prvého stupňa základnej školy z okresu Žilina)

Odborní zamestnanci a ich práca s profesijnými štandardami

Profesijné štandardy sa stali pre odborných zamestnancov (ďalej OZ) pomerne dobrým návodom na ich vlastný profesijný rozvoj. Delenie profesijného štandardu v jednotlivých kategóriách OZ na oblasti Dieťa/Žiak a Proces odbornej činnosti má však pre OZ iba formálny význam, využiteľný len na účely získania atestácie. Odborná činnosť v praxi vyžaduje previazanosť a vzájomnú spätosť oboch oblastí, pri ktorej nie je možné vykonávať odbornú činnosť, ktorá zahŕňa proces odbornej činnosti bez identifikácie a diagnostikovania vývinových a individuálnych charakteristík dieťaťa/žiaka, bez identifikácie a diagnostikovania špecifik psychologického vývinu dieťaťa/žiaka, ani bez identifikácie a diagnostikovania sociokultúrneho kontextu vývinu dieťaťa/žiaka. Samotná diagnostika a identifikácia faktorov ovplyvňujúcich vývin dieťaťa je totiž základným predpokladom kvalitnej odbornej činnosti zahŕňajúcej plánovanie individuálnej a skupinovej odbornej činnosti, realizáciu poradenstva, preventívnej činnosti, terapiu i hodnotenie priebehu a výsledkov realizovaných intervencií.

Okrem toho, odborní zamestnanci často už ako samostatní OZ musia vykonávať činnosti, ktoré sa v pro-

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

fesijnom štandarde objavujú ako požiadavky na profesijné kompetencie pre OZ s prvou alebo aj druhou atestáciou, preto je pre nich pomerne komplikované usporiadať svoje portfólio podľa kariérových stupňov.

Ako významný nedostatok, ktorý je mätúci pre psychológov s prvou i druhou atestáciou, musíme pomenovať Kompetenciu 2.5 – Realizovať psychoterapiu, nakoľko jednotlivé psychoterapeutické výcviky nie sú predmetom pregraduálneho vzdelávania, pričom podmienkou na realizáciu psychoterapie v odbornej praxi je absolvovanie dlhodobých, časovo i finančne veľmi náročných výcvikov pod supervíziou certifikovaných spoločností bez možnosti získať požadované psychoterapeutické vzdelanie v štátnych inštitúciách za primeraných finančných podmienok. Preto nepokladáme za vhodné, aby psychológovia, ktorí nemajú absolvovaný psychoterapeutický výcvik (z rôznych dôvodov), boli znevýhodňovaní požiadavkami na odbornosť a výkon profesie prostredníctvom požadovaných kompetencií v profesijnom štandarde.

Podobné otázky prináša požiadavka na preukázanie kompetencií v oblasti poskytovania expertnej pomoci a supervízie. Práve získanie kompetencií psychológa – supervízora vyžaduje dlhé roky výcviku. Je preto na zváženie, ako pojem supervízia nahradí iným, adekvátnym pojmom, resp. jasne špecifikovať požiadavky na supervízora v zmysle profesijného štandardu, ktoré budú jednoznačne odlišovať supervízora v oblasti psychológie od supervízora – staršieho, skúsenejšieho kolegu, ktorý realizuje odborný dohľad a spätnú väzbu na prácu svojich mladších, menej skúsenejších kolegov, stáva sa pre nich poradcom, usmerňuje ich činnosť tak, aby v rámci poradenského zariadenia nedochádzalo k nežiaducim chybným vyjadreniam, resp. rozhodnutiam, ktoré by mohli mať negatívny (niekedy až fatálny) dopad na ďalší vývin a napredovanie dieťaťa/žiaka.

Realizované učiteľské fóra zamerané na profesijné štandardy OZ priniesli pre lektorov pozitívne skúsenosti tak s aktívnym prístupom účastníkov, ich veľkým záujmom o porozumenie obsahu profesijných štandardov, ako aj hrejivý pocit z toho, že OZ boli vnímaví, ľahko sa pod naším vedením orientovali v požiadavkách na kompetencie v jednotlivých oblastiach profesijných štandardov a zároveň proaktívne navrhovali možnosti, akými by mohli v atestačnom portfóliu dokladovať svoje vlastné kompetencie. Napriek tomu sme zaznamenali aj neistotu v porozumení niektorých vyjadrení, či výrokov v obsahu platných profesijných štandardov, účastníci často vyžadovali konkretizáciu požiadaviek pomocou jasne definovaných činností, resp. indikátorov. Na záver ešte pripájame dva názory z radov OZ, ktoré

vystihujú naše skúsenosti s vedením učiteľských fór:

Názor OZ 1

Pozitíva – „rozdelenie do jednotlivých kategórií – začínajúci OZ, samostatný OZ, pracujúci, OZ s prvou atestáciou a OZ s druhou atestáciou.“

Negatíva – „profesijný štandard je obsahovo veľmi rozsiahly; školsky logopéd nepracuje so všetkými druhmi narušenej komunikačnej schopnosti, ani sa prakticky počas štúdia na to nepripraví (nepracuje s dospelými a teda s diagnózami týkajúcimi sa dospelých populácie), iba teoreticky. Mnohé z vecí sa opakujú, možno by bolo dobré uvažovať nad tým, že to, čo je pre všetky kategórie rovnaké, dať na začiatok a potom iba pridávať to, čo je špecifické, odlišné medzi jednotlivými kategóriami. Predovšetkým však v profesijných štandardoch chýba myšlienka inklúzie, čo pokladám za správny trend súčasnej doby. Aj keď je tam občas písané o medziodborovej spolupráci, ale tá ešte nemusí zákonite viesť k proinkluzívnym snahám OZ.“

Názor OZ 2

Pozitíva – „obsahové spracovanie je na veľmi dobrej úrovni, oceňujem systematicky rastúce kompetencie v jednotlivých oblastiach v nadväznosti na profesijný rast.“

Negatíva – „profesijné štandardy vyžadujú prehľadnejšie spracovanie a zosúladenie s trendom inkluzívnej politiky tak, aby boli zohľadnené individuálne potreby a osobitosti žiaka/dieťaťa s narušenou komunikačnou schopnosťou. Podľa môjho názoru je ešte potrebné klásť väčší dôraz na využívanie inovatívnych trendov v terapii a ich vzájomnej kombinácii – OZ musí prepájať rôzne intervenčné postupy, kombinovať rôzne stratégie a prístupy v prospech efektívneho dosiahnutia cieľa.“

Záver

Na záver možno zhrnúť, že poznanie, porozumenie a aplikovanie profesijných štandardov do vlastného rozvoja, príp. personálnej práce v škole/ŠZ je individuálnou záležitosťou každého jednotlivca. Závisí od niekoľkých faktorov, najmä však od osobnej zaangažovanosti PZ/OZ a tiež od postoja vedúcich pedagogických zamestnancov a vedúcich odborných zamestnancov k uvedenej problematike – t. j. ako s nimi narába vedúci sám a čo v uvedenom zmysle vyžaduje od svojich zamestnancov. Na druhej strane nie je zaručené, že sa poznanie o profesijných štandardoch, ktoré pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci nadobudli, aj reálne odrazia pri ich využití, či ďalšom profesijnom rozvoji.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

PAVLOV, I. – ŠNÍDLOVÁ, M., 2013. Profesionálny rozvoj učiteľov – podnety pre modely podpory. In: M. ŠNÍDLOVÁ – V. LAŠŠÁK. Preukazovanie kompetencií vymedzených v profesijnom štandarde [online]. *Pedagogické rozhľady*. Roč. 29, č. 1, s. 15 - 19. ISSN 1335-0404. [cit. 2020-08-18]. Dostupné z: <https://mpc-edu.sk/sites/default/files/rozhlady-casopis/pr-1-2020.pdf>

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

Pokyn ministra č. 39/2017, ktorým sa vydávajú profesijné štandardy pre jednotlivé kategórie a podkategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení [online]. [cit. 2020-08-18]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/pokyn-ministra-c-392017-ktorym-sa-vydavaju-profesijne-standardy-pre-jednotlive-kategorie-a-podkategorie-pedagogickych-zamestnancov-a-odbornych-zamestnancov-skol-a-skolskych-zariadeni/>

ŠNÍDLOVÁ, M., 2017. Metodika tvorby a inovácie profesijných štandardov. In: M. ŠNÍDLOVÁ. Využitie profesijných štandardov v personálnom riadení školy [online]. *Pedagogické rozhľady*. Roč. 27, č. 1, s. 25 - 29. ISSN 1335-0404. [cit. 2020-08-18]. Dostupné z: <https://mpc-edu.sk/sites/default/files/rozhlady-casopis/pr1-2018.pdf>

Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [online]. [cit. 2020-08-18]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/data/att/15401.pdf>

Summary: The article focuses on presenting the experience with the use of current professional standards which was shared by pedagogical and professional staff at teacher forums. The content of the article is divided into two parts. In the first one there are pros defined as well as cons which were identified by pedagogical staff when applying professional standards in practice. The second part describes strengths and weaknesses of the use of professional standards from the professional staff point of view.

Najlepšie pedagogické a odborné skúsenosti

Vážené kolegyně! Vážení kolegovia!

Metodicko-pedagogické centrum v rámci Národného projektu TEACHERS pripravuje výzvy na spracovanie najlepších pedagogických a odborných skúseností (NOPS). V roku 2021 boli zatiaľ zrealizované tri kolá výzvy. V nasledujúcom roku 2021 pripravíme ďalšie tri výzvy, v ktorých môžu pedagogickí a odborní zamestnanci predkladať svoje výstupy tvorivej odbornej činnosti, ktoré v štruktúrovanej podobe opisujú najlepšie skúsenosti z riadiacich (manažérskych) procesov, výchovno-vzdelávacieho procesu a odborných činností v školách a školských zariadeniach. NOPS sú nástrojom a zároveň aj indikátorom profesijného rastu pedagogických a odborných zamestnancov. V NOPS sú podrobne a **štruktúrovane opísané vlastné skúsenosti spracovateľa** vrátane stručného uvedenia teoretických východísk riešeného problému a opisu zvolených intervencií.

Zameranie výziev je rôznorodé, odporúčame sledovať web stránku MPC na linku:

<https://mpc-edu.sk/sk/aktuality/najlepsie-pedagogicke-a-odborne-skusenosti>

Spracovať NOPS môžu **pedagogickí zamestnanci alebo odborní zamestnanci, vedúci pedagogickí zamestnanci, vedúci odborní zamestnanci** podľa § 2 ods. 2 a 3 zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Spracovať NOPS môžu aj bývalí pedagogickí zamestnanci alebo odborní zamestnanci.

Podmienky prihlásenia, vrátane harmonogramu, nájdú záujemcovia na horeuvedenom linku. V prípade záujmu o bližšie informácie je možné poslať svoje otázky na mailovú adresu: nops@mpc-edu.sk.

PROGRAMY INOVAČNÉHO VZDELÁVANIA

Miroslav Repovský, Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava

Predstavenie programov inovačného vzdelávania

V národnom projekte Profesionálny rozvoj učiteľov (ďalej aj NP TEACHERS) pripravujeme programy inovačného vzdelávania (ďalej aj PIV), ktoré reflektujú aktuálne potreby škôl a školských zariadení vychádzajúce zo zistení medzinárodného merania TALIS 2018, Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania (ďalej NPRVV SR), požiadaviek vyplývajúcich z rôznorodosti a nadväzujúceho inkluzívneho vzdelávania, situácie súvisiacej s prerušením vzdelávania v školách v dôsledku ochorenia COVID-19 a aktuálnych problémov regionálneho školstva.

Pre ďalší efektívny rozvoj regionálneho školstva je potrebné postupné zavádzanie systémových zmien, ktoré zabezpečia zvyšovanie kvality v školách a školských zariadeniach. Na zvyšovanie kvality je potrebné realizovať vzdelávacie aktivity zamerané na podporu procesov sebahodnotenia a riadenia zmien v školách, budovania kultúry školy, ako učiacej sa organizácie, ktorá využíva metodické orgány a metódy vedenia a rozvoja zamestnancov na zvyšovanie kvality a podporu inkluzívneho vzdelávania v školách. Zavádzanie zmien v školách a školských zariadeniach podporí aj vzdelávanie školských tímov a celých školských kolektívov priamo v školách, ktoré sa v projekte realizuje podľa požiadaviek konkrétnych škôl a školských zariadení, možností prijímateľa NFP (MPC) a pandemickej situácie.

Hlavným procesom v školách je výchovno-vzdelávací proces, a preto je nevyhnutné realizovať vzdelávania podporujúce zmeny vyučovacích stratégií a prístupov pedagogických a odborných zamestnancov. Tieto zahŕňajú pedagogickú diagnostiku žiakov a detí, ktorú Štátna školská inšpekcia, ako aj Metodicko-pedagogické centrum (ďalej len MPC) identifikovali ako nedostatočne rozvinutú kompetenciu pedagogických zamestnancov (PZ) a odborných zamestnancov (OZ). Navrhované PIV zamerané na personalizované vyučovanie, kooperatívne vyučovanie a formatívne hodnotenie úzko nadväzujú na zistenia z pedagogickej diagnostiky. Sú alternatívou k doteraz používanému neefektívnemu frontálnemu vzdelávaniu založenému na transmisívnom odovzdávaní poznatkov a umožňujú podporu rozvíjania kreativity žiakov.

Na zvýšenie miery inkluzívnosti v školách, vyjadrenej indexom inklúzie, je dôležité realizovať ďalšie vzdelávanie pedagogických zborov škôl k problematike budovania inkluzívnej kultúry, politiky a praxe školy. Zo skúseností MPC vyplýva, že vzdelávanie k uvedeným témam a problémom školy očakávajú, lebo podľa aktuálne platnej legislatívy od 1.9.2019 neboli v ponuke žiadne

schválené vzdelávacie programy s touto problematikou. V rámci projektu sme vytvorili tri programy inovačného vzdelávania (PIV) venujúce sa tejto problematike.

V nadväznosti na niektoré aktuálne problémy regionálneho školstva sme v rámci NP TEACHERS na riešenie krízových situácií v školskom prostredí s tímom expertov vytvorili PIV zamerané na bezpečnosť a ochranu zdravia detí a žiakov v školskom prostredí, prevenciou a elimináciou prejavov násilia a šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach a ochranu detí a žiakov pred prejavmi akýchkoľvek foriem domáceho násilia, netolerancie, diskriminácie, extrémizmu a pod.

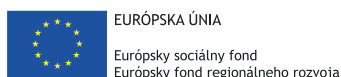
Tvorba vzdelávacích programov pružne reagovala na potreby PZ a OZ v súvislosti s krízovým, post-krízovým a aktuálnym stavom v spoločnosti. Témy PIV reagujú na výstupy učiteľských fór a prieskumov (podaktivita 1.2), tvorbu nových profesionálnych štandardov (podaktivita 1.1) ako aj potreby PZ a OZ v dôsledku prerušeného školského vyučovania v školách a opätovného návratu žiakov do škôl (podaktivita 1.3).

Zoznam vytvorených a schválených PIV s krátkou anotáciou a rozsahom vzdelávania nájdete na: <https://mpc-educ.sk/pages/zoznam-programov.pdf>.

Tvorba programov inovačného vzdelávania a učebných zdrojov

Programy inovačného vzdelávania v NP TEACHERS boli tvorené za účasti interných a externých odborníkov. Tvorcovia PIV a príslušných učebných zdrojov (ďalej aj UZ) sú interní odborníci MPC, ktorí sa danej problematike intenzívne dlhodobo venujú. Súčasťou tímu tvorcov je aj externý odborník – konzultant obsahu PIV a UZ. Poskytuje odborné expertné poradenstvo, konzultuje, pripomienkuje a predkladá návrhy na úpravu PIV a UZ. Hodnotenie PIV a UZ je plne v rukách dvoch externých odborníkov, ktorí hodnotia vytvorené dokumenty a garantujú ich kvalitu a odbornosť.

Po schválení PIV sú vytvárané príslušné UZ, ktoré pozostávajú z príručky pre lektora, príručky pre účastníka a pracovných materiálov pre účastníkov. UZ sú podporovnými materiálmi pre lektorov a účastníkov vzdelávania a výrazným spôsobom zefektívňujú vzdelávacie aktivity. Umožňujú lektorom PIV (interným aj externým) sústrediť na interaktívne vzdelávanie, bez potreby zdieľania faktov a poznatkov. Môžu sa sústrediť na aktivity, ktoré vytvárajú potrebné zručnosti a kompetencie účastníkov vzdelávania.

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

Vzdelávacie aktivity

Cieľovou skupinou všetkých vytvorených a schválených PIV sú PZ a OZ podľa § 19 a § 23 a vedúci pedagogickí zamestnanci (VPZ) a vedúci odborní zamestnanci (VOZ) škôl a školských zariadení podľa § 36 až 39 Zákona č. 138/2019 Z. z. V schválenom PIV je cieľová skupina účastníkov bližšie určená a presne špecifikovaná podľa jeho tematického zamerania.

Celkový rozsah PIV sa pohybuje v rozpätí od 25 - 60 hod., priemerne 40 hod. Rozsah každého PIV je presne určený v schválenom znení programu. Vzdelávanie je realizované kombinovanou formou (prezenčne, vrátane online foriém a dištančne). Z dôvodu pandemickej situácie boli vzdelávacie aktivity realizované iba online formou.

Po dohode so školou/školami je možné vzdelávanie realizovať vo vzdelávacej skupine pre zamestnancov jednej školy/viacerych škôl, ak to pandemická situácia dovolí. Škola môže prejavíť záujem o realizáciu inovačného vzdelávania priamo v škole.

Vzdelávacie aktivity budú realizované prezenčnou formou v učebni, on-line formou a tiež kombináciou obidvoch uvedených foriém. Toto riešenie zabezpečí vysokú flexibilitu prijímateľa projektu pri reakcii na meniace sa vonkajšie podmienky a okolnosti (napr. COVID-19), časové a dopravné možnosti a požiadavky účastníkov vzdelávania. Pokiaľ nastanú skutočnosti, ktoré neumožnia prijímateľovi realizovať prezenčnú formu vzdelávania, táto bude nahradená alebo doplnená online formou. V prípade požiadavky účastníkov vo vzdelávacej skupine, ktorá je nehomogénna, účastníci sú geograficky veľmi vzdialení a rozptýlení po území krajiny, charakter, plánované metódy a postupy vzdelávania to umožňujú, bude vzdelávanie, vrátane jeho ukončovania, realizované prednostne online formou.

Každý účastník vzdelávacích aktivít projektu, vrátane vzdelávacích aktivít, ktoré prebiehajú online formou, je identifikovaný prostredníctvom jeho registrácie a prihlásenia sa na vzdelávanie. Je vedený v evidencii v CIS (Centrálny informačný systém), ako prihlásený účastník v príslušnom vzdelávacom programe.

Ukončenie vzdelávania a podmienky ukončenia vzdelávania sú stanovené pre každý program vzdelávania. Inovačné vzdelávanie sa ukončuje záverečnou prezentáciou pred trojčlennou komisiou, ktorú vymenúva štatutárny orgán poskytovateľa podľa § 56 zákona prezenč-

nou alebo online formou. K záverečným prezentáciám lektori poskytnú konzultácie, ak o to budú požiadaní.

Vzdelávacie aktivity v číslach

Vzdelávacie aktivity sú najdôležitejšou súčasťou NP TEACHERS, táto skutočnosť je zvýraznená tým, že merateľnými ukazovateľmi projektu sú:

1. Počet pedagogických a odborných zamestnancov zapojených do aktivít na zvýšenie profesijných kompetencií – **8000 PZ a OZ**
2. Počet pedagogických a odborných zamestnancov, ktorí si prostredníctvom aktivít zvýšili profesijné kompetencie – **6500 PZ a OZ**.

Na konci júla 2021 bol počet evidovaných účastníkov vzdelávacích aktivít (ďalej aj VA) v NP TEACHERS v CIS **2 798**, čo predstavuje **34,98 %** z merateľného ukazovateľa č. 1.

Jedinečných prihlásených účastníkov (niektorí účastníci sa prihlásili na viac PIV) bolo **1 929**, čo je **24,11 %** z merateľného ukazovateľa č. 1.

Do konca júla 2021 vzdelávanie PIV v NP TEACHERS ukončilo záverečnou prezentáciou **581** absolventov, čo predstavuje **8,94 %** z merateľného ukazovateľa č. 2.

Čo ďalej

Do ukončenia NP TEACHERS chýba necelý rok a pol. Čaká nás množstvo práce pri vzdelávaní PZ a OZ, VPZ a VOZ, ktorí budú chcieť inovovať svoje poznatky, skúsenosti a kompetencie a aplikovať ich v edukačnej, odbornej alebo riadiacej praxi. Tešíme sa na tvorbu nových PIV, ktorými chceme doplniť programy pre jednotlivé kategórie a podkategórie PZ a OZ. V rámci vzdelávania oslovujeme odborníkov z edukačnej, riadiacej a odbornej praxe regionálnych škôl a školských zariadení, ale aj vysokých škôl, aby sa zapojili do NP TEACHERS. Ponúkame širokú paletu externej spolupráce, hľadáme lektorov, odborných konzultantov, hodnotiteľov a ďalšie pre projekt potrebné pozície. Tešíme sa na spoluprácu pri tvorbe nových PIV, ale aj na zdieľanie skúseností pri vzdelávaní už schválených PIV. Veríme, že spoločne prispějeme k skvalitneniu a inovácii edukačnej praxe škôl a školských zariadení, k zefektívneniu riadiacich procesoch v školách a školských zariadeniach a k profesionalizácii činností pedagogických aj odborných zamestnancov.

NAJLEPŠIE PEDAGOGICKÉ A ODBORNÉ SKÚSENOSTI (NOPS) A KONFERENCIE

Zdenka Kovalčíková, Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava

Najlepšie pedagogické a odborné skúsenosti (ďalej NOPS) sú podrobne a štruktúrovane opísané vlastné skúsenosti spracovateľov NOPS z riadiacich (manažérskych) procesov a výchovno-vzdelávacieho procesu ako aj odborných činností v školách a školských zariadeniach, ktoré môžu byť inšpiráciou a hodnotným prínosom na podporu komplexnejšieho zvyšovania kvality vzdelávania v oblasti regionálneho školstva. Spracovať NOPS môžu **pedagogickí alebo odborní zamestnanci, vedúci pedagogickí zamestnanci, vedúci odborní zamestnanci** podľa § 2 ods. 2 a 3 Zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v **znení neskorších predpisov**.

Čo môže byť predmetom spracovania NOPS?

NOPS majú byť tematicky zamerané na rôzne formy zvyšovania kvality činnosti škôl, zlepšovanie učebných výsledkov žiakov, zavádzanie inklúzie a dištančného vzdelávania v školách a školských zariadeniach. Vychádzajú z vlastných skúseností ich spracovateľov, ktoré sú podrobne opísané vrátane stručného uvedenia teoretických východísk, riešeného problému, podrobného uvedenia realizovaných postupov a intervencií. Dôležitou súčasťou z hľadiska ďalšej využiteľnosti NOPS v praxi je **reflexia spracovateľa**, čo predstavuje kvalitatívne alebo kvantitatívne vyhodnotenie praktickej skúsenosti, ktoré by malo vyústiť do návrhu na ich **adaptáciu a realizáciu v prostredí iných škôl a školských zariadení**.

Spracovateľ NOPS sa stáva počas spracovania NOPS interným zamestnancom MPC na čiastočný úväzok v rámci národného projektu. Spracovateľ NOPS je vybraný na základe prihlášky v príslušnom kole výzvy a Usmernenia pre spracovateľov NOPS.

Spracovatelia NOPS opisujú vo svojej práci:

- praktické autentické skúsenosti, ktoré patria do vymedzených tém a tematických zameraní jednotlivých kôl výziev,
- pôvodné, doteraz nezverejnené a nepublikované najlepšie skúsenosti pedagogických zamestnancov (ďalej PZ) a odborných zamestnancov (ďalej OZ) z edukačnej praxe,
- najlepšie skúsenosti vedúcich pedagogických (ďalej VPZ) a vedúcich odborných zamestnancov (ďalej VOZ) z riadiacej praxe opisujúce preukázané inovácie vo výchovno-vzdelávacom procese a projekty zmien zrealizované v školách a školských zariadeniach,
- najlepšie skúsenosti zamerané na zvyšovanie úrovne riadenia a manažérskych činností, výsledkov výchovno-vzdelávacej činnosti, zavádzania inkluzívneho vzde-

lávania, vzdelávania v podmienkach karanténnych opatrení v školách, rozvíjania funkčných gramotností, transverzálnych kompetencií žiakov, aplikácie medzi-predmetových tém a pod.

Čo nemôže byť predmetom spracovania NOPS?

V Usmernení č. 1/2020 pre národný projekt Profesiálny rozvoj učiteľov NOPS, ktoré vydalo Metodicko-pedagogické centrum (ďalej MPC), sa tiež jasne vymedzuje, čo nemôže byť predmetom spracovania NOPS. Ide o práce ako sú:

- osvedčené pedagogické skúsenosti (OPS), osvedčené skúsenosti odbornej praxe (OSO), ktoré boli spracované a zverejnené v národnom projekte Profesiálny a karierný rast PZ (NP PKR), ktorý MPC realizovalo v rokoch 2009 – 2015,
- obhájené práce 1. a 2. kvalifikačnej skúšky do 31.10.2009,
- obhájené práce 1. a 2. atestácie po 01.11.2009,
- obhájené záverečné, diplomové, dizertačné a rigorózne práce,
- publikované odborné publikácie, odborné články, príspevky v zborníkoch a ich časti (okrem citovaných častí),
- metodické postupy (formy a metódy vzdelávania) prevzaté z iných odborných publikácií (VŠ učebníc, metodických návodov, príručiek a pod.) vrátane elektronicky zverejnených zdrojov,
- riešenia (prístupy a postupy) prevzaté z iných domácich a zahraničných zdrojov (odborných publikácií, časopisov, metodických príručiek pre lektorov, vysokoškolských učebníc a pod.), ktoré neboli aplikované a vyhodnotené autorom NOPS a riadne citované,
- výstupy spracovateľa, ktoré boli financované zo zdrojov EÚ v rámci predchádzajúcich a prebiehajúcich do-pytových a národných projektov,
- NOPS spracované v predchádzajúcich kolách výzvy v rámci národného projektu TEACHERS.

Procesy a postupy realizácie aktivity

Počas trvania národného projektu Profesiálny rozvoj učiteľov (TEACHERS) sa predpokladá vyhlásenie **6 kôl výziev** na spracovanie NOPS. Na základe týchto kôl výziev by malo byť vytvorených najviac **200 prác NOPS**.

Spracovanie NOPS zahŕňa nasledujúce procesy:

- 1) Personálne zabezpečenie aktivity;
- 2) Príprava, schválenie a **verejnú** vyhlásenie výziev na spracovanie NOPS;
- 3) Spracovanie a posúdenie prihlášok uchádzačov o spracovanie NOPS;
- 4) Uzatvorenie pracovných zmlúv so spracovateľmi NOPS;
- 5) Spracovanie NOPS;
- 6) Hodnotenie NOPS.

Aktuálne sú už zrealizované **2 kolá výziev**, v rámci ktorých bolo doteraz podaných a posudzovaných **119 prihlášok**. Odbornými konzultantmi bolo odporúčaných **67 prihlášok** na spracovanie NOPS a reálne bolo spracovaných **64 prác NOPS** (v 1. kole **17 NOPS** a v 2. kole **47 NOPS**).

Postupne sa budú realizovať ďalšie 4 kolá výziev. Predpoklad je, že 3. kolo výzvy sa zrealizuje v období jeseň 2021. Ďalšie 3 kolá výziev sa budú postupne uskutočňovať do konca roku 2022.

Výzvy na spracovanie prác NOPS sú zamerané na skúsenosti:

- s dištančným vzdelávaním žiakov v období karanténnych opatrení s využitím rôznych foriem digitálnej podpory,
- z vytvárania inkluzívnej kultúry školy, školského zariadenia, triedy, skupiny,
- z rozvíjania funkčných gramotností, integrácie edukačných obsahov v rámci vzdelávacích oblastí,
- z úspešného zavedenia inovácie a zrealizovaného projektu s dôrazom na riadenie procesov zmien v školách a školských zariadeniach,
- zo zefektívnenia výchovno-vzdelávacieho procesu pedagogických zamestnancov a činností odborných zamestnancov, ktoré prispieva k zlepšovaniu edukačných výsledkov a rozvoju detí a žiakov,
- s vytváraním podmienok a riadením aktivít profesijného rozvoja pedagogických a odborných zamestnancov v škole, školskom zariadení.

Spracované práce NOPS budú postupne zverejňované na webovej stránke Metodicko-pedagogického centra www.mpc-edu.sk v **sekcii** s názvom NOPS a KMI.

V edukačnej praxi škôl a školských zariadení na Slovensku sa nepochybne realizuje množstvo zaujímavých riešení orientovaných na skvalitňovanie výchovno-vzdelávacieho procesu ako aj zameraných na zvyšovanie kvality riadenia škôl. Tieto však zostávajú aplikované na lokálnej úrovni a nie sú zdieľané s inými školami a školskými zariadeniami. Dovoľujeme si poďakovať sa všetkým spracovateľom NOPS ako aj ich odborným konzultantom a hodnotiteľom, že sa zapojili do odbornej aktivity Najlepšie pedagogické a odborné skúsenosti v rámci Národného projektu Profesijný rozvoj učiteľov, a tým podporili aplikáciu nových prístupov spojených s kvalitatívnymi zmenami činnosti škôl aj s ohľadom na pandémiu COVID – 19.

Konferencie

V rámci národného projektu Profesijný rozvoj učiteľov (TEACHERS) je naplánované zrealizovať pre pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov celkom **4 konferencie** – 1 celonárodnú konferenciu a 3 regionálne konferencie. Na všetkých konferenciách sa budú prezentovať ukážky najlepších zahraničných a do-

mácich skúseností zameraných na zvyšovanie kvality procesov v školách a školských zariadeniach a ich efektívne riadenie v súlade s potrebami 21. storočia.

Konferencie budú organizované na národnej (celoslovenskej) a regionálnej úrovni v rámci vybraných krajinských pracovísk Metodicko-pedagogického centra. **Oslovení pedagogickí a odborní zamestnanci**, v prevažnej miere tvorcovia NOPS, budú na národnej a regionálnych konferenciách rôznymi formami prezentovať svoje najlepšie pedagogické a odborné skúsenosti. Prezentácie sa uskutočnia formou krátkych plenárnych prezentácií s projekciou, formou statických prezentácií, vizualizácií formou posterov a pod. K prezentovaným NOPS sa budú organizovať workshopy s panelovými diskusiami, diskusie v menších ohniskových skupinách, posterové diskusie. Konferencií sa budú môcť zúčastniť pedagogickí a odborní zamestnanci škôl a školských zariadení z celého Slovenska.

Účelom konferencií bude prezentácia aktuálnych zistení a odporúčaní z medzinárodných a domácich meraní (napr. TALIS, PISA, TIMSS, PIRLS, Testovanie 5 a Testovanie 9 a iných), medzinárodných príkladov dobrej praxe a výmena najlepších pedagogických a odborných skúseností (NOPS), ktoré budú vytvorené v rámci projektu. Všetci účastníci konferencie si spoločne vypočujú plenárne príspevky prednášajúcich. Následne budú účastníci domácich konferencií rozdelení do pracovných skupín (workshopov). V menších pracovných skupinách budú v rámci panelových diskusií diskutovať na prezentované témy. V ďalšej časti konferenčného dňa sa účastníci rozdelia do menších ohniskových skupín, kde budú diskutovať v rámci riadených diskusií (focus groups). Diskusia bude zameraná na vybrané špecifické aspekty prezentovaných tém.

Diskusné skupiny budú zamerané na výmenu skúseností účastníkov a návrhy vhodných intervencií na zvyšovanie kvality procesov v rôznorodom prostredí slovenských škôl a školských zariadení. Na konci konferenčného dňa sa v rámci záverečného plenárneho stretnutia budú formulovať **klúčové závery**, ktoré vyplynuli z čiastkových plenárnych a skupinových diskusií účastníkov konferencie s prednášajúcimi, moderátormi a spracovateľmi NOPS.

Výstupy z konferencií budú zverejnené na webovej stránke MPC v sekcii určenej pre propagáciu Národného projektu TEACHERS. Budú slúžiť ako zdroje informácií, inšpirácií a podnetov pre vedúcich zamestnancov, PZ a OZ škôl a školských zariadení pri iniciovaní zmien a zvyšovaní kvality riadiacich procesov a kvality výchovno-vzdelávacieho procesu v školách a školských zariadeniach.

V júli 2021 sa uskutočnila v Banskej Bystrici celonárodná konferencia pre 150 účastníkov. Na konferencii boli formou posterov prezentované spracované práce NOPS z 1. kola výzvy a formou krátkych osobných prezentácií s projekciou boli prezentované 4 vybrané práce NOPS na nasledovné zaujímavé témy:

1. Obojručné čmáranie ako prostriedok rozvoja žiakov 1. ročníka od autorky Adriany Bočkovej

Práca NOPS bola zameraná na poskytnutie súboru konkrétnych cvičení využívajúcich techniku čmárania obojruč vhodných pre prácu na vyučovaní so žiakmi prvého ročníka a na popis presného postupu a podmienok na efektívne využívanie uvedenej metódy. V spracovanej práci NOPS čitateľ nájde tiež praktické rady a postupy pri práci. Všetko je uvádzané s ohľadom na potreby rozvíjania kompetencií žiaka prvého ročníka v čítaní, písaní a počítaní, ale i jeho sociálneho rozvoja. Praktickej časti predchádza krátke vysvetlenie opodstatnenia tejto metódy v rámci rozvoja činnosti mozgových hemisfér. Autorka v práci spracovala aj odporúčania ako viesť žiakov k odstraňovaniu ťažkostí v oblasti grafomotoriky, ktoré negatívne ovplyvňujú školský výkon žiakov.

2. Efektívne aktivity pri výučbe k podnikateľstvu od autorky Renáty Fogeltonovej

Hlavný odkaz práce NOPS je jednoduchý. Autorkinou snahou bolo, aby sa rozvíjanie podnikateľského myslenia a podnikateľských zručností stalo súčasťou vzdelávania na všetkých typoch stredných škôl. Predkladaná skúsenosť ponúka osvedčené aktivity, ktoré sa realizovali pri výučbe ako učiť, myslieť a konať v podnikaní a je skôr o zážitkoch ako textoch. Učenie podnikateľských zručností a rozvoj podnikateľského myslenia pomáha žiakom, aby videli seba ako podnikateľských vodcov budúcnosti, bez ohľadu na to, na akú profesijnú dráhu sa vyberú. Praktická časť obsahuje popis aktivít k spoznávaniu podnikateľského myslenia, poznania vlastných talentov a ich využitie pri hľadaní vlastnej cesty k profesii. Ako sa dá v praxi premeniť nápad na podnikanie je metóda podnikateľského modelu, v ktorej si žiaci vyskúšajú ako pripraviť podnikateľský nápad do reálneho sveta. Motiváciou pre napísanie práce bola skúsenosť vo výučbe k podnikateľstvu pre život a profesiu. Autorka svojou prácou vyjadrila túžbu inšpirovať učiteľov a žiakov, aby rozmýšľali o podnikaní ako o reálnej možnosti a potreby spoločnosti.

3. Využitie finančnej gramotnosti v praxi počas online vzdelávania od autorky Marcely Padyšákovéj

Práca sa zaoberá problematikou implementácie Národného štandardu finančnej gramotnosti do vyučovania matematiky. Je určená učiteľom matematiky v nižšom strednom vzdelávaní (druhý stupeň ZŠ a nižšie triedy osemročného gymnázia). Ponúka praktické úlohy v matematike, v ktorých sa rozvíja finančná gramotnosť počas online vzdelávania žiakov. Praktická časť obsahuje spracované námety projektov v jednotlivých ročníkoch s ohľadom na preberané učivo aj s prepájaním učiva iných predmetov ako fyzika a biológia s dôrazom na rozvíjanie environmentálneho čítania. Autorka vypracovala

konkrétne metodické postupy vyučovacích hodín zamerané na praktické úlohy pod názvami „Výhodný nákup potravín“, „Pečenie koláča – fotorecept“, „Výber darčeka“ a „Výmena podlahy – renovácia“. Veľmi zaujímavá je jej metóda pečenia koláča spojená s matematikou. Je to zadanie pre šiesty ročník, pri ktorom deti pečú jednoduchý koláč, vážia rôzne ingrediencie, vypočítavajú aritmetický priemer jedného kúska a zistenia zadávajú do excelovskej tabuľky.

Národný štandard finančnej gramotnosti uvádza, že jedným z možných prístupov pri začleňovaní finančnej gramotnosti do výchovno-vzdelávacieho procesu môže byť aj tímová spolupráca učiteľov. Práca NOPS môže inšpirovať všetkých učiteľov, ktorí chcú implementovať finančnú gramotnosť do vyučovania matematiky nenásilne a s využitím osvojených vedomostí a zručností v bežnom živote. Zaoberá sa prepájaním poznatkov, vnímaním súvislostí, umožňuje aplikáciu nadobudnutých zručností v rôznych projektoch. Fyzika – spotreba energie, možnosti výroby energie, cena energie, šetrenie energie. Biológia – zdravý životný štýl, súvis obezity a nesprávneho stravovania sa. Zaťaženie rodinného rozpočtu pri ochoreniach na obezitu, cukrovku a ochorenia súvisiace so zdravou výživou. Priestor pre environmentálnu prierezovú tému: triedy elektrických spotrebičov, ich recyklácia, spotreba.

4. Práca s textom zameraná na rozvoj čitateľskej gramotnosti na hodinách biológie na SŠ od autorky Radky Tkáčovej

Prezentovaná pedagogická skúsenosť je zameraná na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti žiakov na hodinách biológie na strednej škole prostredníctvom aplikácie úloh určených na prácu s textom a riešenie úloh žiakmi, ktoré vyplývajú z textu. Nakoľko podstatnú časť odborných informácií človek získava prostredníctvom školskej edukácie, bolo autorkiným cieľom pri práci s učebnicovými textami poukázať aj na potrebu rozvoja čitateľskej gramotnosti žiakov, a to zavádzaním a využívaním čitateľských stratégií v učebnom predmete biológia. Podporu čitateľských zručností žiakov sa rozhodla zrealizovať prostredníctvom ôsmich vyučovacích hodín v rôznych ročníkoch štvorročného gymnázia. Cieľom bolo opísať postupy a metódy práce s textom tak, aby žiaci porozumeli čítanému textu a nečítali iba mechanicky. Sústredila sa na prácu s textom pomocou aplikovania viacerých čitateľských stratégií a vytváranie rôznych typov úloh pri práci s textom.

Ukážka metódy KWL

(K – Čo už o téme viem? W – Čo by som chcel vedieť? L – Čo som sa naučil?)

Téma: Jednobunkovce – Protista (2. ročník gymnázia)

Tabuľka: Ukážka metódy KWL

Čo už vieme o prvokoch?	Čo by sme chceli vedieť o prvokoch?	Čo sme sa o prvokoch dozvedeli?
Sú jednobunkové živočíchy	Ktoré sú parazity?	Medzi parazity patria niektoré bičíkovce.
Vyživujú sa heterotrfone	Aké choroby spôsobujú?	Spôsobujú spavú nemoc aj choroby pohlavných orgánov.
Patria k nim a parazity	Ako sa rozmnožujú?	Rozmnožujú sa pohlavne aj nepohlavne.
Pohybujú sa panôžkami, bičíkmi a brvami	Aké organizmy tu zaraďujeme?	Kmeň meňavkobičíkovce, Kmeň výtrusovce Kmeň nálevníky

UČITEĽSKÉ FÓRA

Michal Adamček, Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava

V Národnom projekte TEACHERS vytvárame prostredníctvom Učiteľských fór (ďalej „UF“) priestor na intenzívnejšiu interakciu medzi pedagogickými zamestnancami a odbornými zamestnancami (ďalej „PZ“ a „OZ“) z rôznych škôl a školských zariadení. Ide o prostredie, kde môžu učitelia diskutovať s odborníkmi z praxe na rôzne témy, ktoré ich zaujímajú a trápia. UF sú nástrojom spolupráce v oblasti zdieľania inovácií, výmeny dobrých skúseností, riešenia spoločných problémov vo výchovno-vzdelávacom procese (sieťovanie) a komunikácie PZ a OZ. Kvôli pandémie COVID-19 sú UF realizované ako online stretnutia a následné asynchrónne diskusie prihlásených účastníkov. UF zahŕňa okrem lektorských vstupov aktívne moderované riešenia problémov účastníkmi stretnutia, tvorbu spoločných návrhov riešení, diskusie a pod. Činnosť UF je pravidelne monitorovaná a sieť UF optimalizovaná podľa potrieb a záujmov PZ a OZ zo škôl a školských zariadení. UF sa pravidelne stretávajú podľa dohodnutého tematického plánu a harmonogramu stretnutí. UF sú tematicky, programovo a organizačne zabezpečované krajskými pracoviskami Metodicko-pedagogického centra (ďalej „MPC“). Sú realizované prostredníctvom elektronických platforiem. UF zakladá a spravuje moderátor UF, obvykle učiteľ profesijného rozvoja príslušného krajského pracoviska MPC. Moderátor UF zakladá skupinu UF v Centrálnom informačnom systéme MPC a Moodle, zabezpečuje jej správu, podporuje a rozvíja sieť PZ a OZ formou zisťovania ich aktuálnych potrieb, programovo a odborne zabezpečuje činnosť UF (obsahovo nastavuje UF, plánuje činnosti UF, oslovuje a personálne zabezpečuje lektorov, vrátane ich podpory pri ich práci). Moderátor UF zverejní pozvánky na jednotlivé stretnutia UF, aby sa na ne mohli prihlásiť samotní účastníci UF. Moderátor zrealizuje online stretnutia a asynchrónnu online diskusiu s účastníkmi UF formou ich moderácie. Po skončení každého jedného UF spracováva moderátor výstup zo stretnutia UF, v ktorom v časti „Krátky popis priebehu UF“ popíše obe časti stretnutia – online/prezenčnú časť a asynchrónnu časť UF – napr. koľko online stretnutie trvalo, čo sa preberalo, či boli prípadné technické kompliká-

cie alebo či sa náhodou stretnutie nepredĺžilo na základe veľkého záujmu účastníkov UF, koľko bolo príspevkov, resp. otázok a odpovedí v asynchrónnej časti UF, odkedy dakedy a koľko trvala asynchrónna časť, čo sa v nej preberalo, aké skúsenosti z praxe si jej účastníci vymenili a pod. Odborný program zostavuje a zabezpečuje v spolupráci s moderátorom UF lektor UF. Lektor UF pripravuje stretnutie (dohliada na prípravu programu a scenára stretnutia UF), vrátane použitých a prezentovaných materiálov, aktívne realizuje stretnutia UF (vedie stretnutia UF lektorskou činnosťou), spracováva výstupy zo stretnutí a participuje na komunikácii účastníkov v rámci časti diskusného asynchrónneho online UF.

Koncom kalendárneho roka 2020 boli v rámci národného projektu TEACHERS vytvorené technické a personálne podmienky na činnosť 60 UF. Jednotlivé UF sú nazývané podľa kategórie a podkategórie PZ a OZ alebo zamerania fóra, napr. UF MŠ, UF ZŠ 1. stupeň, UF Vychovávateľ, UF Čo nové v geografii, UF Podpora práce expertnej skupiny pre revíziu, inováciu a tvorbu profesijných štandardov a pod. UF boli vytvárané predovšetkým na regionálnej báze, v rámci krajských pracovísk MPC. Niektoré fóra učiteľov pracujú na nadregionálnej alebo celoslovenskej úrovni z dôvodu nízkeho počtu záujemcov v rámci cieľovej skupiny, napr. podľa aprobácií.

Činnosť UF v čase účinnosti protipandemických opatrení COVID-19 je realizovaná dištančne, ale predpokladá sa, že do konca projektu bude príležitosť aj na plánované prezenčné stretnutia. V rámci celého obdobia realizácie projektu sa predpokladá priemerne 10 online/prezenčných stretnutí s následnou asynchrónnou online diskusiou pre každé UF.

K 10.8.2021 sa na 127 stretnutiach UF zúčastnilo 2013 účastníkov (daný počet nezahŕňa moderátorov a lektorov UF). Priemerný počet účastníkov jedného UF bol 16. Z celkového počtu účastníkov je identifikovaných ako jedinečných 827 účastníkov UF. Sú to unikátni účastníci každého UF. Nevyklučuje sa možnosť zúčastniť sa viacerých tematicky rozdielných UF.

Lektormi UF sú interní zamestnanci MPC. Okrem nich

poskytujú prenos informácií z praxe aj externí zamestnanci, odborníci z praxe na uvedenú tému. Každý z účastníkov UF môže byť aktívny aj ako lektor, môže navrhovať témy na diskusiu a výmenu skúseností, môže sa podieľať na príprave obsahu a realizácii stretnutí a spracovaní výstupov zo stretnutí. Percentuálny pomer počtu interných a externých lektorov UF je 51 : 49.

UF sú nástrojom spolupráce v oblasti výmeny skúseností vo výchovno-vzdelávacom procese (sieťovanie) a komunikácie PZ a OZ. Aby sa udržala intenzívnejšia interakcia, musí byť splnená aktuálnosť UF a zároveň potenciál daného UF. Jedine tak budú UF priestorom, kde môžu učitelia diskutovať s odborníkmi z praxe na rôzne témy, ktoré ich zaujímajú a trápia. Preto Garant učiteľských fór a prieskumov v spolupráci s moderátormi existujúcich UF zisťoval aktuálny stav ich činnosti – hlavne zameranie UF, personálne a materiálne zabezpečenie UF, programové plány UF, počet PZ a OZ, ktorí sa zúčastňujú na UF a perspektívu ďalšej činnosti UF. Uvedené zistenia doplnili aj moderátorom spracované výstupy zo stretnutí za každé zrealizované UF. Následne Garant učiteľských fór a prieskumov prediskutoval s každým moderátorom individuálne aktuálnu situáciu a potenciál UF do budúcnosti. Na základe uvedeného navrhol pokračovanie činnosti UF (75 %), zlúčenie s iným UF (18 %) alebo ukončenie činnosti UF (7 %).

Výsledkom je návrh úprav UF, vrátane zmien v názvoch UF, alebo zmien v regionálnom/celoslovenskom rozdelení UF, prípadne návrh nových UF. PZ a OZ, ktorí chcú zlepšovať svoju prácu, poznať postupy kolegov z iných škôl pri zavádzaní zmien a riešení každodenných problémov a diskutovať o nich, alebo sa chcú pochváliť so svojimi overenými efektívnymi postupmi, si môžu vybrať zo zoznamu učiteľských fór na <https://mpc-edu.sk/sk/ucitelske-fora>.

Počas leta 2021 sa zrealizovali navrhnuté zmeny UF v CIS MPC a Moodle MPC tak, aby UF ďalej pokračovali podľa programu a plánu stretnutí v napĺňaní svojej činnosti budovania sietí spolupráce a výmeny najlepších skúseností PZ a OZ – byť priestorom, kde môžu učitelia diskutovať s odborníkmi z praxe na rôzne témy, ktoré ich zaujímajú a trápia.

Najčastejšie sa opakujúce námety a „best practices“, ktoré plánujeme postupne aplikovať do ďalších pripravovaných stretnutí UF, sú:

- umožniť vstup ďalším záujemcom o členstvo vo fóre,
- podporiť asynchrónnu diskusiu pred stretnutím fóra,
- na základe podnetov účastníkov zaradiť ďalšie témy,
- podporiť aktívne zapájanie účastníkov, aby neboli len prijímateľmi obsahu pomocou vhodného výberu lektora (interaktívna prezentácia problematiky a motivácia k výmene kontaktov a aktuálnych web stránok s vybranou problematikou),
- oslovovať zaujímavých hostí s cieľom prepojenia na aktuálne dianie v predmetnej oblasti UF,
- tam, kde je to vhodné, realizovať stretnutia 2x mesač-

ne v kratšom rozsahu (2 hodiny),

- eliminovať technické problémy pri správe UF,
- významný faktor ovplyvňujúci účasť na ďalších stretnutiach bude vývoj pandemickej situácie na Slovensku v čase.

Zo života UF... slovami ich moderátorov, lektorov, účastníkov

Dagmar Čtvrtníčková, krajské pracovisko MPC, Prešov

Keď sme na jeseň minulého roku začali pripravovať učiteľská fóra, netušili sme, čo táto nová platforma prinesie a akú bude mať odozvu medzi pedagógmi. Pandémia nám na jednej strane znemožnila zrealizovať prezenčné stretnutia, na druhej strane otvorila priestor širšiemu množstvu záujemcov o toto obsahovo/tematicky voľnejšie online vzdelávanie. Ako učiteľka profesijného rozvoja som v tom čase cítila absenciu aktivít, na ktorých by sa mohli pedagogickí ale aj nepedagogickí zamestnanci venovať nielen bežným ale aj nevšedným a atraktívnym témam, na ktoré často nie je v iných formách vzdelávania priestor, preto som rolu moderátorky učiteľských fór privítala.

Prvé UF, ktorého moderátorkou som sa stala, bolo **Učiteľské fórum SŠ** (záujemcovia sa môžu ešte stále prihlásiť na: <https://mpc-edu.sk/sk/edu/group/837>), ktoré sa javí zatiaľ ako najaktívnejšie, účastníci prichádzajú s vlastnými témami a dve účastníčky boli aj aktívnymi lektormi – Gabriela Zavacká a Jitka Vyšňovská. Erika Fryková na jednom zo stretnutí účastníkov informovala o základných východiskách formatívneho hodnotenia a už teraz pripravujeme na september tému Digitálne nástroje vo výučbe. Úvodnou témou v tejto skupine bola téma Ako čeliť dezinformáciám a hoaxom? Lektorom bol Vladimír Šnidl – mediálne známy novinár z denníka N, ktorý sa spomínanej problematike dlhoročne venuje. Práve spolupráca s ním bola impulzom na vytvorenie ďalšieho učiteľského fóra **Mediálna gramotnosť** (záujemcovia sa môžu ešte stále prihlásiť na: <https://mpc-edu.sk/sk/edu/group/2066>), ktoré si tiež našlo okruh svojich prívržencov aj vďaka pánovi Šnidlovi, ktorý nám zachováva svoju priazeň a je na tomto učiteľskom fóre naším pravidelným hosťom a lektorom. Vďaka nemu boli účastníkom objasnené odpovede už na viaceré otázky, napr. ako začať s vysvetľovaním hoaxov?, ako fungujú na sociálnych sieťach algoritmy a notifikácie?, ako sa vyznať v anonymných weboch?, ako komunikovať s človekom, ktorý šíri fámy?...

Schopnosť rozlíšiť, ktorým médiám občania môžu/nemôžu dôverovať, ovplyvňuje fungovanie celej spoločnosti, preto snaha mobilizovať učiteľov na podporu funkčnej občianskej spoločnosti vhodnými aktivitami už u žiakov v školskom prostredí podnietila vznik učiteľského fóra **Škola a občianska spoločnosť** (záujemcovia sa môžu ešte stále prihlásiť na: <https://mpc-edu.sk/sk/edu/group/1924>). Dúfame, že sa nám to vďaka lektorkám, či už Kataríne Čavojskej, ktorá predstavila výsledky unikátneho repre-

zentatívneho výskumu mládeže v SR „Vedia mladí o občianskej spoločnosti a zapájajú sa do nej?“, Dominike Halienovej, Alexandre Hrabínovej z Úradu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti, ktoré prezentovali základné informácie o participatívnom rozpočte na školách, najmä ako postupovať pri jeho realizácii, Janke Feherpataky-Kuzmovej z Inštitútu pre aktívne občianstvo a jej podnetom a aktivitám na tému Ako na zmenu v občianskej výchove (nielen na občianke)?, Lucii Lacike i Zuzane Stožickej, ktoré vysvetlili, čo sú otvorené vzdelávacie zdroje, aký je rozdiel medzi otvorenými a verejne dostupnými vzdelávacími zdrojmi, kde nájdeme otvorené vzdelávacie zdroje, atď., darí.

Na to, aby mali učitelia vhodný priestor na inováciu a kreativitu edukačného procesu vo všeobecnosti, je nevyhnutná podpora vedúcich pedagogických zamestnancov, preto vzniklo UF **Implementácia moderných prvkov v riadení školy** (záujemcovia sa môžu ešte stále prihlásiť na: <https://mpc-edu.sk/sk/edu/group/2235>). Idea na jeho vznik vzišla od riaditeľa krajského pracoviska v Prešove Ľuboša Sopoligu, ktorý navrhol nosné témy. Už zrealizované boli Koučing ako inovatívny prvok v prostredí školy a Supervízia v školskom prostredí. Lektorovali ich odborníci z praxe Dušan Šaradín a Andrea Bánovčinová, v spolupráci s Katarínou Molnárovou Letovancovou. Naším návrhom na obsah ďalších stretnutí je oblasť mentoringu a klastrov.

Ako moderátora učiteľských fór ma teší, že aj keď UF nepatria k masívnym podujatiam, našli si svoj okruh záujemcov, ktorí vnímajú potrebu získavať nové informácie, vymieňať si skúsenosti a voľne diskutovať s kolegami o bežných i nevšedných témach súvisiacich s edukačným procesom. Pozitívna spätná väzba účastníkov hovorí za všetko:

- Miroslava Gičová, SOŠ A. Warhola Medzilaborce *Učiteľské fórum prináša účastníkom nové pohľady na vyučovací proces, ponúka im moderné metódy a formy výučby, ktoré pomáhajú pedagogickým zamestnancom skvalitňovať vyučovací proces. Môžeme si vymieňať pracovné skúsenosti týkajúce sa prezenčných či online vyučovacích hodín, hodnotenia žiakov (aj v čase pandémie), diskutovať o problémoch a ich riešení. Oceňujem aj to, že sme mohli navrhovať témy stretnutí z rôznych oblastí. Pre mňa osobne ponúкло každé stretnutie učiteľského fóra niečo nové, aktuálne, aj keď sa to niekedy priamo netýkalo mojich aprobačných predmetov. Veľmi ma zaujalo formatívne hodnotenie žiakov, využívanie interaktívnych prezentácií, získala som poznatky z oblasti ekonomiky, linky na užitočné webstránky. Témy stretnutí boli spracované a prezentované na vysokej odbornej úrovni.*
- Jana Krčahová, SOŠ polytechnická, Liptovský Mikuláš *UF Mediálna gramotnosť prináša účastníkom možnosť porozumieť, ako narastá vplyv médií na spoločnosť, ako médiá vykresľujú realitu, ako vyhľadávať a spracovávať informácie... Prínos pre mňa vidím v lepšej orientácii v mediálnom prostredí a v schopnosti vedieť odlíšiť realitu a hoax.*

- Danica Hanudelová, Základná škola s MŠ, Budimír *Učiteľské fórum Škola a občianska spoločnosť prináša možnosť odovzdať si skúsenosti, podeliť sa s vydarenými a tiež menej vydarenými aktivitami a vedieť, že učiteľov, ktorí chcú zmeniť postavenie a tiež spôsob výučby, nie je málo. Pre mňa boli prínosné námety a podnety od kolegov a práca v skupinách, pojmové mapy, tréning vyjadrenia obhájenia svojho názoru.*

- Viera Hodošková, Základná škola Hanušovce nad Topľou *Zúčastnila som sa štyroch UF: Participatívny rozpočet, Ako na zmenu v občianskej výchove/výchove k občianstvu? Aktívna žiacka školská rada: Ako na to? Otvorené vzdelávacie zdroje. Stretnutie s účastníkmi UF z rôznych škôl a kútov Slovenska má pre mňa veľký význam hlavne pri výmene skúseností, pomoci pri prípravách na vyučovacie hodiny a získanie nových nápadov v oblasti aktívneho občianstva pre prácu so žiakmi. Diskutujeme o problémoch, ktoré nás trápia, ale aj sa navzájom inšpirujeme a povzbudzujeme k aktívnej práci so žiakmi. Zdieľame si rôzne didaktické materiály. Nachádzame tu nové kontakty a možnosti spolupráce. Sú to aktívne strávené hodiny, ktoré prispievajú k profesionálnemu rastu každého zúčastneného pedagóga. Vysoko oceňujem online priestor Moodle MPC, kde môžeme diskutovať k rôznym témam aj po ukončení fóra, zdieľať dokumenty s ostatnými účastníkmi a lektormi UF. Online priestor ponúka aj rozvoj zručností pedagógov pri práci s informačnými technológiami. Oceňujem možnosť spolupráce s MPC ako externého lektora pre tých účastníkov UF, ktorí prejavia záujem podeliť sa s novými nápadmi alebo overenými postupmi vo svojej práci. Mňa osobne veľmi zaujíma školský participatívny rozpočet, ktorý ponúka žiakom meniť školy k lepšiemu. Najviac mi chýba prezenčná forma s účastníkmi UF.*

- Dominika Halienová, lektorka UF Škola a občianska spoločnosť, Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti *Učiteľské fórum vytvára príjemné miesto, na ktorom si učitelia rozširujú obzory o vzdelávacích programoch a zaujímavých školeniach zameraných na podporu občianskych zručností, participácie detí a mladých, aktívneho občianstva a hodnotového vzdelávania. Ak si poznatky z učiteľských fór učitelia osvoja, ak sú naladení vyskúšať niektoré z prezentovaných programov, znamená to, že učiteľské fórum prináša zmenu – učitelia sú otvorení inováciám v občianskom vzdelávaní, chcú prinášať žiaduce neformálne prvky do tradičného formálneho vzdelávania a tým skvalitňovať samotný proces a obsah vzdelávania. O výmenu skúseností a odovzdávanie poznatkov v téme participatívneho rozpočtovania na školách sa usilujeme prostredníctvom vlastných online i offline podujatí (napr. v rámci vzdelávacieho cyklu pre samosprávy Na občanoch záleží, konferencie Nie je škola ako škola v Trenčíne a iné), ktoré organizuje Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti. Tému prezentujeme aj na podujatiach iných organizácií, ktoré sa venujú mládežníckym*

témam a aktívnemu občianstvu. Vznik učiteľského fóra a možnosť prezentovať túto tému pre primárnu cieľovú skupinu učiteľov sme vrelo privítali. Prítomným učiteľom sme predstavili program participatívneho rozpočtovania na stredných školách, načrtli metodiku, ktorou postupujeme a dosiahnuté výsledky z pilotného ročníka zavádzania participatívnych rozpočtov v Trenčianskom samosprávnom kraji. O svojich skúsenostiach prítomným učiteľom porozprávali samotní študenti, učitelia a riaditelia škôl zapojených do tohto programu prostredníctvom propagačného videa. Učiteľské fórum vytvorilo dôležitý priestor na diskusiu a zodpovedanie otázok, ktoré počas prezentácie vznikli. Participatívny rozpočet na školách:

- rozvíja ducha občianstva a podporuje demokratické riadenie škôl za účasti žiakov;
- generuje riešenia na splnenie školských priorít;
- zvyšuje sa kvalita života v škole, záujem o chod školy (neskôr samosprávy, štátu), finančná gramotnosť a súdržnosť žiakov na základe vzájomného dialógu;
- identifikujú sa slabé miesta a spoznávajú sa názory mladých ľudí;
- zlepšuje sa atmosféra v triedach a klíma na škole;
- žiaci sa učia navrhovať, presadzovať, hodnotiť projekty, zodpovedne sa rozhodnúť a vybrať najlepšie riešenie;
- vzniká spolupráca žiakov naprieč triedami a ročníkmi;
- rozvíja kreatívne myslenie, komunikačné, prezentačné a finančné zručnosti;
- zvyšuje povedomie o demokratickom systéme, potrebách a návrhoch spolužiakov;
- rozširuje rozhľad o verejnom dianí a dianí v živote.

Alica Dragulová, krajské pracovisko MPC, Košice

Učiteľské fórum s názvom **Čo nové v geografii** vzniklo na základe potreby učiteľov geografie na základných a stredných školách vymieňať si navzájom skúsenosti z výučby tohto učebného predmetu počas pandémie a online výučby, ale aj prezenčnej výučby. Po vzájomnej diskusii a realizácii prieskumu potrieb učiteľov geografie boli navrhnuté témy stretnutí nasledovne:

1. Formatívne hodnotenie v geografii
2. Čítanie s porozumením v geografii
3. Inovatívne metódy vo výučbe geografie – Geografia od A po Z
4. Možnosti vzdelávania v online priestore – Geomacher
5. Projektové vyučovanie v geografii
6. Námety na prácu žiakov v domácom prostredí
7. Podstatné a nepodstatné vo výučbe geografie
8. Aktuálne problémy pedagogickej praxe vo výučbe geografie
9. Pojmové mapovanie v geografii
10. Burza nápadov – Ako učiť lepšie, zaujímavejšie a efektívnejšie v geografii

V rámci prvých dvoch stretnutí sa učitelia oboznámili so zásadami formatívneho hodnotenia, ako aj porovnaním sumatívneho a formatívneho hodnotenia. Veľmi pod-

netná bolo pre nich problematika rozvíjania čitateľskej gramotnosti, aktívna práca so súvislým a nesúvislým textom, ako aj tvorba úloh na prácu s textom. Tieto stretnutia účastníci absolvovali s Dagmar Čtvrtníčkovou, učiteľkou profesijného rozvoja na KP MPC v Prešove. Externá lektorka Viera Hodošková sa venovala Inovatívnym metódam vo vyučovaní geografie. Účastníci UF sa vyjadrovali písomne a následne ústne komunikovali na zadané témy, vychádzajúc z ich vlastnej pedagogickej praxe. Niektoré inovatívne metódy pre nich boli nejasné a nikdy ich neaplikovali vo svojej pedagogickej praxi. Medzi známe inovatívne metódy vo vyučovaní geografie učitelia uvádzali: didaktická hra, brainstorming, heuristické metódy, myšlienková mapa, projektové vyučovanie. Medzi neznáme metódy, o ktoré mali vyučujúci záujem, patrili najmä metóda štyroch rohov, snehová guľa, kruhový systém, Philips 66, metóda vyslanec, round robin, kocka, cinquain, posledné slovo patrí mne, Vennov diagram, novinár a skladačka. Tieto metódy boli hlavným dôvodom asynchrónnej diskusie s účastníkmi UF, počas ktorej sme diskutovali o možnostiach využitia metód na konkrétnej vyučovacej hodine, na konkrétnej vyučovacej téme vychádzajúcej z výkonového štandardu ŠVP, resp. ŠKVP. Účastníkov UF veľmi zaujal novovytvorený predmet v Základnej škole Hanušovce nad Topľou pod názvom Región od A po Z, ktorý je vytvorený pre 5. – 9. ročník s možným využitím nielen v Prešovskom kraji (región Šariš), ale je možné ho uplatniť v každom regióne s celoslovenskou pôsobnosťou ako vzor pre vyučovanie vlastného regiónu. Tento predmet je rozpracovaný na jednotlivé celoročné témy, ktoré predstavujú kľúčové učivo a tematické celky od A po Z. Každý tematický celok má vlastnú tému. Z vyjadrenia lektorky vyberám: „Stretnutie s účastníkmi UF z rôznych škôl a kútov Slovenska má pre mňa veľký význam hlavne vo výmene skúseností, pomoci pri prípravách na vyučovacie hodiny. Diskutujeme o problémoch, ktoré nás trápia, ale aj sa navzájom inšpirujeme a povzbudzujeme k aktívnej práci so žiakmi. Zdieľame si aj rôzne didaktické materiály. Nachádzame tu nové kontakty a možnosti spolupráce. Sú to aktívne strávené hodiny, ktoré prispievajú k profesionálnemu rastu každého zúčastneného pedagóga. Vysooko oceňujem online priestor Moodle MPC, kde môžeme diskutovať k rôznym témam aj po ukončení fóra, zdieľať dokumenty s ostatnými účastníkmi a lektormi UF. Okrem toho, že tu môže každý pedagóg nadobudnúť alebo si prehĺbiť vedomosti z didaktiky geografie, tento online priestor ponúka aj rozvoj zručností pri práci s informačnými technológiami. Oceňujem možnosť spolupráce s MPC v rámci pozície externého lektora pre tých účastníkov UF, ktorí prejavia záujem podeliť sa s novými nápadmi alebo vytvoreným portfóliom svojich prác. Najviac mi chýba prezenčná forma s účastníkmi UF.“

Externý lektor Lukáš Hirko sa venoval téme Geomacher: „Dôležitým predpokladom na dosiahnutie dobrých výsledkov žiaka v geografii je vzbudenie záujmu o predmet.

Môžeme to chápať ako komplex procesov v štyroch rovinách. V prvej to je humanizácia vzťahu učiteľ – žiak, druhú reprezentuje obsah, ktorý, ako učiteľia do určitej miery, vieme ovplyvniť. Treťou rovinou sú metódy sprostredkovania tohto obsahu a štvrtou rovinou je proces vytvárania vnútornej motivácie žiakov. Ide o zložitý proces, ktorý by mal iniciovať a udržiavať predovšetkým učiteľ geografie. Vzhľadom na nízku časovú dotáciu geografie je mimoriadne dôležité hľadať, testovať a uvádzať do praxe ďalšie spôsoby, ktorými poskytneme žiakom možnosť aktívne objavovať zaujímavé informácie z oblasti geografie, ktoré by prepájali s reálnym svetom a aktuálnou spoločensko-politickou situáciou, čím by sme vzbudili ich záujem o predmet. Táto skutočnosť predstavuje odborný-metodický problém, ktorému som sa rozhodol venovať.“

Ako motivačný nástroj používa Lukáš Hirko pravidelnú geografickú online súťaž na dobrovoľnej báze s názvom Geomacher. Vymyslel systém súťaže, vytvoril ju a úspešne realizoval počas takmer šiestich rokov (2013 – 2015 a 2017 – 2021) na Základnej škole Ľudovíta Fullu v Košiciach so žiakmi 5. – 9. ročníka.

Cieľom stretnutia v rámci tohto učiteľského fóra je popísať, ako môže online súťaž Geomacher slúžiť ako motivačný nástroj pri vyučovaní geografie. Predstavil vlastnú metodiku, pomocou ktorej môžu učiteľia podobnú súťaž pripraviť a realizovať tak, aby bola primerane náročná pre žiakov piateho, ale aj deviateho ročníka, aby bola zameraná na vyššie ciele revidovanej Bloomovej taxonómie a aby rozvíjala čo najviac štýlov učenia sa žiakov podľa prevládajúceho typu inteligencie. Zároveň boli analyzované teoretické východiská – prečo je geografia na základe postavenia v systéme vied tým správnym predmetom na realizovanie takejto súťaže a jej prepojenosť s virtuálnym online svetom, keďže ide o cieľovú skupinu, ktorá v ňom reálne funguje. V ďalšej časti detailne popísal prípravu, realizáciu a priebeh súťaže s dôrazom na využitie vybraných aktivizujúcich metód. Táto časť zároveň predstavuje návod a metodiku pre učiteľov, ktorí by chceli niečo podobné zrealizovať. Ďalšia časť bola venovaná ukážkam jednotlivých kôl, formulácii úloh, propagácii a marketingu. Externá lektorka Galina Čajková sa venovala téme Projektové vyučovanie v geografii. Lektorovanie ku projektovému vyučovaniu bolo vedené tak, aby zúčastnení učiteľia v rámci ucelených blokov:

- reagovali na cielene vytvorené otázky lektora,
- formou otázok lektorovi si dopĺňali informácie k odprezentovaným blokom,
- vyjadrili sa k jednotlivým praktickým ukážkam a tiež si mali možnosť vyskúšať pozíciu žiakov pri práci v projektovom vyučovaní,
- diskutovali k výsledkom práce žiakov v projektovom vyučovaní,
- navrhli technické inovácie a ďalšie postupy v konkrétnom prezentovanom projektovom vyučovaní,

- komunikácia pokračovala aj po ukončení fóra (napr. prostredníctvom emailu).

Účastníkom UF bolo predstavené projektové vyučovanie so zameraním na neživú prírodu Slovenska v časovom rozpätí 2 – 3 mesiacov pri súčasnej časovej dotácii geografie so zameraním na 8. ročník geografie, v medzipredmetovom ponímaní tiež na 9. ročník biológie a geológie. Učiteľia sa prostredníctvom prezentácie, pracovných úloh žiakom a metodického komentára lektorky dozvedeli, ako vyzerá projektové vyučovanie už overené v praxi, aké výsledky môžeme dosiahnuť, ak je žiak maximálne aktívne zapojený vo vyučovacom procese. Parciálne sa komunikovalo o témach uceleného projektového vyučovania usporiadaného do blokov. Jeden blok predstavuje 1 – 3 vyučovacie hodiny venované jednej čiastkovej téme, ktorá je súčasťou celkovej témy projektového vyučovania. Predmetom našej diskusie bola najmä problematika geologického vývoja Slovenska, geologickej stavby Slovenska, vodstva, minerálnej vody, jaskýň Slovenska. Podrobnejšie sme rozpracovali tému Geologická stavba Slovenska, kde sme si priblížili možnosti, ako pomocou projektového vyučovania motivovať žiakov a dosiahnuť, aby danú tému zvládli s čo najvyššou mierou vlastnej angažovanosti. V priebehu prezentácie boli kolegom predstavené komplexné postupy tvorby geologickej mapy žiakmi, ktorá je cieľovým produktom v jednom z vymedzených vyučovacích blokov projektového vyučovania. Lektorka vzdelávania uviedla, že „zúčastnení učiteľia sa presvedčili, že aj tak málo populárna téma, akou je Geologická stavba Slovenska, sa môže pri efektívnom projektovom spracovaní stať veľmi pútavou, o čom svedčia aj reakcie pri diskusii. Veľmi komentovanou témou bola aj komplexnosť projektového vyučovania, upevňovania vedomostí nadobudnutých v jednotlivých blokoch, ale aj problematika motivovania žiaka, zatraktívnenia a efektívneho odučenia zložitých tém.“

István Szőköl, krajské pracovisko MPC, Komárno

V období od januára do konca júna 2021 zorganizovalo MPC v Komárne pod moderáciou Istvána Szököla štyri učiteľské fóra venujúce sa národnostnému školstvu, konkrétne školám s vyučovacím jazykom maďarským. Prvé fórum bolo zamerané na vytýčenie problémov, ktoré tieto školy riešia. Problémy sa týkali edukačného procesu, ale aj organizačno-materiálneho zabezpečenia školy. Externí experti Attila Fodor a Sándor Albert sa pokúšali nájsť odpovede a riešenia na zadané otázky, problémy. V nadväznosti na položené otázky týkajúce sa zákonov bolo zorganizované druhé fórum týkajúce sa pripravovaných zákonov pre národnostné školstvo. Tému fundovane zodpovedali externé lektorky. Štátna tajomníčka Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Monika Filipová predniesla návrh zmien a aktuálne úlohy MŠVVaŠ SR v oblasti národnostného školstva a generálna riaditeľka sekcie **národnostného a celoživotného vzdelávania**

MŠVVaŠ SR Monika Gajdácsová referovala o optimalizácii siete národnostného školstva, o novelizácii školského zákona. V rámci diskusie smerovali otázky od vedúcich pedagogických zamestnancov na obe lektorky. Z hľadiska metodológie, motivácie a praktických potrieb jednotlivých vyučovacích predmetov už prvé fórum jednoznačne poukázalo na zvýšenú potrebu venovať sa predmetu Slovenský jazyk a slovenská literatúra. Problematike vyučovania tohto jazyka ako druhého jazyka bolo venované tretie fórum. Interný lektor István Szókö informoval o čiastkových výsledkoch končiaceho projektu Edukačný proces vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským. Externá lektorka Monika Hamarová pripravila prezentáciu k téme Slovenský jazyk a slovenská literatúra ako druhý jazyk v školách s VJM, následne externá lektorka Zuzana Vargová poukázala na aktuálne problémy vyučovania tohto predmetu. Pani Vargová predstavila metódy, ktoré sú vhodné na osvojovanie si jazyka, prítomní pedagógovia k nej smerovali značné množstvo otázok týkajúcich sa Callanovej metódy a tzv. direct method, čiže priamej metódy. Podľa jej slov je dôležité vytvoriť podporný didaktický a metodický materiál na skvalitnenie edukačného procesu a na rozvoj komunikačných a predmetových kompetencií žiakov v záujme zlepšenia ich vzťahu k vyučovaciemu predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra. Skupina na vytvorenie tohto materiálu je už zostavená a čaká sa na jej výsledky. Aj toto fórum bolo z pohľadu moderátora prínosné, pedagógovia boli zvedaví na zmeny v koncepcii vyučovania predmetu, ktoré by mali byť aktuálne od septembra 2021. V rámci výmeny skúseností sa za najdôležitejší považuje komunikatívny princíp, vyučovať komunikatívne, názorne a využívať metódy a formy práce cudzích jazykov. Z tohto dôvodu bol veľký záujem o Callanovu metódu výučby. Štvrté fórum bolo zamerané na možnosti inkluzívneho vzdelávania v školách s VJM, inklúziu a inkluzívne vzdelávanie v praxi. Okrem I. Szóköla prispeli k diskusii aj príspevky externých lektoriek, a to Terézie Strédl, ktorá urobila prezentáciu

k téme Možnosti inkluzívneho vzdelávania v školách s VJM a Edity Kordovej, ktorá predstavila svoje skúsenosti pod názvom Inklúzia a inkluzívne vzdelávanie v praxi. Obe lektorky prezentovali názory na uvedené témy, ktoré získali od pedagógov z praxe.

Učiteľské fórum je určené všetkým pedagogickým i odborným zamestnancom. Poskytuje priestor na prezentáciu vlastných skúseností, návrhov, otázok, ale i odporúčaní. V tomto zmysle boli uskutočnené fóra pre pedagogickú obec cenné a prínosné, čo sme mohli vidieť na vzrastajúcom počte účastníkov. Účastníci ocenili i online formu, široký rozhľad lektorov a ich schopnosť erudovane a promptne reagovať a odpovedať. V rámci niektorých tém sa polemizovalo, často i oponovalo, diskusia teda bola produktívna a priniesla i nové pohľady. Väčšina prítomných zaujala jednoznačné stanovisko v otázkach potreby lepšieho materiálneho vybavenia škôl a s tým súvisiaceho zvýšenia úrovne výučby v školách s vyučovacím jazykom maďarským, predovšetkým v predmete Slovenský jazyk a slovenská literatúra. Za Metodicko-pedagogické centrum v Komárne bola prisľúbená odborná metodická pomoc realizovateľná rôznymi odbornými seminármi/webinármi. Takéto webináre boli realizované i v ostatnom roku, ale napriek dištančnému vzdelávaniu sa niektorí pedagógovia nemohli týchto webinárov zúčastniť (príprava na online hodiny si vyžadovala viac času). Z uvedeného je jasná opätovná potreba takýchto podujatí predovšetkým v dištančnej forme, ktorá je časovo výhodná najmä pre účastníkov z regiónov mimo Komárna. Rozpoltenosť a váhavosť bola badateľná pri očkávaní nových zákonov pre národnostné školstvo.

Z pohľadu moderátora sú výsledky jednotlivých fór hodnotným materiálom, poukazujú na to, čo učiteľov zaujíma, v čom a kde vidia problémy.

Z osobných skúseností získaných v rámci uvedených učiteľských fór odporúčam učiteľské fóra naďalej organizovať, osloviť čo najširšiu pedagogickú obec, pri vyberaní tém zohľadňovať ich požiadavky a potreby a naďalej ich v komunikácii stimulovať k asynchrónnej diskusii.

PRIESKUMY

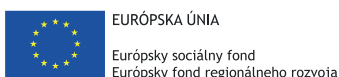
Michal Adamček, Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava

Prieskumy realizované v Metodicko-pedagogickom centre (ďalej „MPC“) umožňujú identifikovať aktuálne problémy edukačnej a odbornej praxe, vzdelávacie a rozvojové potreby pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov (ďalej „PZ“ a „OZ“). Zároveň slúžia ako východisko pre návrh zamerania, cieľov a obsahov nových vzdelávacích programov, ktoré sa vytvárajú a realizujú v rámci Národného projektu TEACHERS. Prínosom prieskumov je schopnosť flexibilne reagovať na meniacu sa situáciu a požiadavky na profesijný rozvoj PZ a OZ (napr. v súvislosti s obmedzeniami a zmenami vo vzdelávacom systéme spôsobenými koronavírusom COVID-19,

realizáciou plánovaných reformných krokov vo vzdelávacom systéme a pod.).

Prieskumy snímajú:

- potreby a požiadavky PZ a OZ, škôl a školských zariadení v súvislosti s aktuálne sa meniacou situáciou vo vzdelávacom systéme, napr. realizácia učenia detí na diaľku v súvislosti v pandémie COVID-19,
- požiadavky na dištančné vzdelávanie učiteľov, požiadavky na prezenčné vzdelávanie,
- požiadavky na poradenstvo a konzultácie,
- ukážky metodických postupov, príkladov dobrých praxí a iné.

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

Riešiteľmi prieskumov sú učitelia profesijného rozvoja, ktorí majú skúsenosti s prieskumnou činnosťou a vzťah k analytickej práci. Sú to odborní zamestnanci – interní analytici zo zapojených krajských pracovísk MPC (analytici – interní experti). Okrem nich prieskumy pripravujú aj zapojení externí zamestnanci MPC (analytici – externí experti). To sú analytici, ktorí poskytujú odbornú podporu formou konzultácií a pripomienkovania k prieskumom a prieskumnej činnosti. Z interných a externých analytikov pozostáva Koordinačný tím prieskumov (ďalej „KTP“), ktorý pripravil tematické zamerania prieskumov s ich charakteristikami. KTP vypracováva *zadanie prieskumu* pre Realizačný tím prieskumov (ďalej „RTP“). V realizačných tímoch jednotlivých prieskumov všetci analytici spolu navrhujú a vypracovávajú *design prieskumu*, ktorý obsahuje zámer prieskumu, ciele zisťovania, opis metodiky, metodológie (spôsob zisťovania) a použité nástroje a postupy zisťovania, charakteristiku a výber vzorky opytovaných (cieľovú skupinu), termín a miesto realizácie opytovania, spôsob vyhodnocovania údajov. Na jeho základe RTP *zrealizuje prieskum*, analyticky ho *vyhodnotí* a *vypracuje záverečnú správu z prieskumu*, ktorá obsahuje opis a interpretáciu zistení z opytovania, návrhy a odporúčania vyplývajúce z prieskumu pre realizáciu projektu a činnosť MPC, prílohy (ukážky nástrojov, grafy a pod.). Prieskumy sú zamerané na všetkých PZ a OZ.

V rámci jedného prieskumu môžu byť zahrnuté viaceré cieľové skupiny PZ a OZ a môžu mať regionálne alebo celoslovenské zameranie. Cieľové skupiny prieskumov sú tvorené PZ a OZ, vrátane respondentov z radov PZ a OZ zapojených do projektu v rámci konferencií, NOPS, učiteľských fór, vzdelávacích aktivít a pod.

Prieskumy sú realizované na základe vypracovaného designu, s využitím rôznych metód a techník spoločenskovedného výskumu, **kvalitatívne** (napr. formou individuálnych a skupinových rozhovorov) a **kvantitatívne** (napr. formou dotazníkov). Dáta sa zbierajú, spracovávajú a interpretujú podľa štandardov a etických princípov spoločenskovedného výskumu. Každý prieskum spĺňa kritériá validity a reliability a zohľadňuje reprezentatívnosť vzorky a relevantnosť výpovede cieľovej skupiny vo vzťahu ku skúmanej téme.

Zistenia z prieskumov umožňujú pružne reagovať na aktuálne meniacu sa situáciu vo vzdelávaní PZ a OZ, na zmeny ich potrieb v profesijnom rozvoji, prezenčnom, ako aj dištančnom vzdelávaní v súvislosti s pandemiou COVID-19 a inými faktormi, na ktoré bude potrebné reagovať počas realizácie projektu.

V roku 2021 sa uskutočňujú tieto prieskumy: „Prieskum vzdelávacích potrieb PZ a OZ 2021“, „Profesijný rozvoj a poradenstvo v školách“, „Dištančné vzdelávanie žiakov“, „Profesijný rozvoj a atestácie PZ/OZ“ a je naplánovaný jesenný prieskum „Inklúzia v školách“. V zálohe máme ďalšie témy prieskumov, ktoré budeme podľa aktuálnej situácie a potrieb realizovať v spolupráci s externými odborníkmi v roku 2022. Predpokladáme zrealizovať 10 prieskumov do konca roka 2022.

Vyhodnotenie dotazníka vzdelávacích potrieb

Marián Valent, Vladimír Laššák, krajské pracovisko MPC, Banská Bystrica

Na jar 2021 bol v rámci NP TEACHERS uskutočnený prieskum **vzdelávacích potrieb pedagogických zamestnancov regionálneho školstva**. Tento pozostával z dvoch krokov, v prvom kroku sme realizovali po celom Slovensku fókusové rozhovory s vedúcimi pedagogickými zamestnancami a z nich sme získali informácie, ktoré sme následne spracovali do podoby dotazníka a ten sme distribuovali účastníkom funkčného vzdelávania v MPC. Dotazník bol v jeho nosnej časti členený podľa oblastí vyplývajúcich z profesijných štandardov. V rámci položiek označovali respondenti na škále súhlasu, či by v horizonte 1 - 2 kalendárnych rokov prihlásili svojich pedagogických zamestnancov na danú tému. Jedna položka zisťovala aj úroveň, na ktorej by malo prebiehať vzdelávanie – od úrovne začiatku až po úroveň experta (kde by dochádzalo najmä k výmene svojich skúseností). Posledné otázky boli zamerané na priebeh vzdelávania. Spolu na dotazník odpovedalo 291 respondentov. Na prvé tri oblasti bolo vybraných prvých päť tém s najvyšším percentuálnym zastúpením kladných odpovedí.

Prvou oblasťou, na ktorú respondenti odpovedali, bola oblasť dieťa, žiak. V nasledujúcich 1 - 2 rokoch by vedúci pedagogickí zamestnanci prihlásili svojich pedagogických zamestnancov s odpoveďami áno a určite áno na tieto témy:

- Ako vzdelávať a pracovať so žiakmi so ŠVVP – 71,1 % respondentov,
- Ako pracovať so žiakmi s problémovým správaním – 70,8 % respondentov,
- Ako realizovať pedagogickú diagnostiku dieťaťa a žiaka – 62,6 % respondentov,
- Využívanie inkluzívneho prístupu vo výchovno-vzdelávacom procese – 61,9 % respondentov,
- Ako realizovať pedagogickú diagnostiku žiaka so ŠVVP, nadaním – 60,8 % respondentov.

Druhá oblasť sa týka edukačného procesu a v rámci nej by v nasledujúcich 1 - 2 rokoch prihlásili svojich pedagogických zamestnancov na tieto témy:

- Ako vytvárať a rozvíjať pozitívnu klímu v triede – 69,4 % respondentov,
- Zážitkové a outdoorové vyučovanie – 68,7 % respondentov,
- Ako motivovať žiakov v prezenčnej a dištančnej forme vzdelávania – 67,7 % respondentov,
- Energizujúce metódy a metódy na zlepšovanie koncentrácie – 64,3 % respondentov,
- Ako efektívne plánovať, organizovať a projektovať vyučovanie – 61,2 % respondentov.

V rámci oblasti 2 je samostatne vyhodnocovaná oblasť zmeny vzdelávacích cyklov na základných školách. Z celkového počtu respondentov zo základných škôl – 124 ich 64 (51,61 %) vyjadrilo súhlas s prihlásením sa na takýto vzdelávací program.

Tretou oblasťou je sebarozvoj a v tejto oblasti by v nasledujúcich 1 - 2 rokoch prihlásili svojich pedagogických zamestnancov na témy:

- Riešenie náročných komunikačných a konfliktných situácií – 80,4 % respondentov,
- Príprava profesijného portfólia – 78,7 % respondentov,
- Tímová spolupráca v škole – 77,0 % respondentov,
- Zvládanie únavy a vyhorenia – 76,0 % respondentov,
- Stratégie na zvládanie stresu – 73,2 % respondentov.

Do otázky, v ktorej sme zisťovali úroveň, na akej by privítali vzdelávanie pedagogických zamestnancov v uvedených témach, boli zaradené témy vyplývajúce z rozhovorov. Pri odpovediach na túto položku bola použitá táto škála: 1 (začiatok) – úvod do problematiky, 2 (mierne pokročilý) – poznatkovo-aplikačné zameranie vzdelávania, 3 (stredne pokročilý) – aplikačné zameranie vzdelávania, 4 (pokročilý) – výber a návrh efektívnych metód vzdelávania, 5 (expert) – výmena dlhodobých skúseností účastníkov vzdelávania, N – netýka sa nášho stupňa vzdelávania. Odpovede sú spracované v tabuľke č.1.

Tab.1 Očakávanie náročnosti vzdelávania podľa úrovne prihlasujúcich sa uchádzačov (%)

Výrok	N	1	2	3	4	5
Ako rozvíjať (pred)matematickú gramotnosť	14,4	3,8	16,2	26,8	29,2	9,6
Ako rozvíjať schopnosť spolupracovať	4,1	8,9	14,8	26,5	31,6	14,1
Ako rozvíjať (pred)čitateľskú gramotnosť	12,0	5,5	14,4	27,2	31,6	9,3
Ako rozvíjať digitálnu gramotnosť	5,2	9,3	14,7	25,4	32	13,4
Ako rozvíjať schopnosť rozhodovať, riešiť problémy a tvorivosť	3,1	9,9	16,5	26,5	29,2	14,8
Ako rozvíjať schopnosť učiť sa učiť	7,9	11,3	15,5	22,7	28,2	14,4
Ako rozvíjať prírodovednú gramotnosť	15,5	4,1	17,9	27,8	26,8	7,9
Ako rozvíjať schopnosť pracovať s informáciami a kriticky myslieť	4,1	13,4	17,5	21,7	26,8	16,5
Ako rozvíjať sociálne, komunikačné a personálne kompetencie	5,2	14,8	16,8	19,6	30,9	12,7
Ako rozvíjať finančnú gramotnosť	13,8	10,6	16,8	21,3	28,9	8,6
Ako rozvíjať mediálnu gramotnosť	14,2	11,3	21,6	23,7	23,4	5,8
Ako rozvíjať pracovné a podnikateľské kompetencie	23,4	17,2	11,0	22,0	17,9	8,5

Väčšina odpovedí pritom bola na úrovniach 3 – aplikačná úroveň vzdelávania (stredne pokročilý) a 4 – výber a návrh efektívnych metód vzdelávania (pokročilý).

Poslednou skupinou otázok boli položky týkajúce sa foriem, rozsahu, trvania a obdobia vzdelávania. Pri hodnotení efektívnosti foriem vzdelávania respondenti používali túto škálu: 1 – neefektívne, 2 – málo efektívne, 3 – čiastočne efektívne, 4 – efektívne, 5 – veľmi efektívne. V nasledujúcom texte sú formy zoradené podľa odpovedí 4 a 5:

- prezenčná forma – 85,9 % respondentov,
- výcviky, tréningy a zážitkové formy vzdelávania – 77,0 % respondentov,
- workshopy, tvorivé dielne – 76,0 % respondentov,

- ukážky a výmeny skúseností medzi účastníkmi – 71,1 % respondentov,
- vzdelávanie celých školských kolektívov – 70,5 % respondentov,
- kombinovaná (prezenčná, online, dištančná) forma – 69,1 % respondentov,
- konzultácie a poradenstvo pre PZ/OZ – 63,9 % respondentov,
- online konzultácie a poradenstvo pre PZ/OZ – 62,5 % respondentov,
- semináre, webináre – 60,1 % respondentov,
- online (videokonferenčná) forma – 59,1 % respondentov,
- online platforma na výmenu skúseností – 50,9 % respondentov,
- letné školy, viacdňové sústredenia – 53,3 % respondentov,
- vzdelávanie online formou podľa vlastného plánu) – 46,7 % respondentov,
- dištančná forma (samoštúdium, dištančné úlohy) – 29,9 % respondentov.

Za optimálny rozsah programu inovačného vzdelávania najviac respondentov označilo 30 hodinový rozsah – 36,1 % respondentov, naopak najmenej respondentov

si vybralo 60 hodinový rozsah – len 4,5 % respondentov. Najviac respondentov očakáva trvanie vzdelávania v rámci jedného dňa v rozpätí 3 - 4 hodín – 48,8 % respondentov a 5 - 6 hodín – 41,9 % respondentov. Trvanie v rozsahu 9 - 10 hodín za deň nechce ani jeden respondent. Vzdelávanie by podľa respondentov malo začať do 2 mesiacov od prihlásenia sa – 72,5 % respondentov a ukončené by malo byť do 6 mesiacov od prihlásenia sa – 37,8 % respondentov. Najviac respondentov očakáva, že na vzdelávanie budú využité dopoludňajšie hodiny (počas obvyklej pracovnej doby zamestnancov) – 45,7 % respondentov. Takmer 38 % respondentov je skôr za striedanie dopoludňajších a popoludňajších hodín. Počas vedľajších školských prázdnin považuje za vhodné vzdelávať sa len 13,4 % respondentov a počas hlavných

školských prázdnin len 7,9 % respondentov.

Odpovede získané v prieskume vzdelávacích potrieb boli reflektované aj pri tvorbe programov inovačného vzdelávania a aj v nasledujúcom období budú tieto výsledky používané aj pri ich realizácii. Po spracovaní vý-

sledkov aj za jednotlivé cieľové skupiny, napr. osobitne pre učiteľky a učiteľov 1. stupňa základných škôl a pod. bude možné identifikovať aj rozdiely medzi jednotlivými skupinami a presnejšie formulovať a navrhovať nové programy inovačného vzdelávania.

PORADENSTVO PEDAGOGICKÝM ZAMESTNANCOM A ODBORNÝM ZAMESTNANCOM

Miroslav Repovský, Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava

Predstavenie konceptu poradenstva

Pedagogickí zamestnanci (ďalej aj PZ) a odborní zamestnanci (OZ), vedúci pedagogickí zamestnanci (VPZ) a vedúci odborní zamestnanci (VOZ) riešia v školách a školských zariadeniach mnoho **nových problémov a výziev**, ktoré vyplynuli z dlhodobých, ako aj aktuálnych zmien v systéme regionálneho školstva. Významné zmeny, ktoré sa premietajú do činnosti škôl a školských zariadení súvisia so zmenami, ktoré priniesol Zákon č. 138/2019 Z. z., predovšetkým v oblasti profesijného rozvoja a atestácií, ako aj potreba riešenia problémov súvisiacich s elimináciou dopadov spojených s prerušením vzdelávania v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19.

Doterajšie skúsenosti MPC ukazujú, že PZ a OZ, VPZ a VOZ majú k dispozícii len **obmedzené množstvo vhodných odporúčaní, postupov, nástrojov a techník na zvyšovanie kvality výchovno-vzdelávacieho procesu (VVP), riadenie efektívneho profesijného rozvoja PZ a OZ a budovania inkluzívnej kultúry**. Skúsenosti z predchádzajúceho programovacieho obdobia s realizáciou kontinuálneho vzdelávania ukázali, že absolvovanie vzdelávacích aktivít často nevedie k realizácii očakávaných zmien v edukačnej, riadiacej a odbornej praxi. Z doterajších skúseností, prieskumov a komunikácie s PZ a OZ, VPZ a VOZ sme zistili, že očakávajú **poradenstvo na tieto témy**:

- profesijný rozvoj PZ a OZ vo vzťahu k aplikácii novej legislatívy (Zákon č. 138/2019 Z. z. a Vyhláška č. 361/2020 Z. z.),
- nový proces atestácií a profesijného rozvoja PZ a OZ,
- plánovanie a realizácia profesijného rozvoja a zabezpečenie aktualizácie vzdelávania,
- zavádzanie zmien,
- budovanie inkluzívnej kultúry,
- využívanie dištančného vzdelávania,
- práca so žiakmi so ŠVVP,
- iné špecifické problémy škôl a školských zariadení.

Opis poradenských aktivít

V rámci NP TEACHERS hľadáme efektívne spôsoby poradenstva a uvedomujeme si šírku problémov, ktoré v regionálnych školách/školských zariadeniach pretrvávajú, ako aj rôznorodosť potrieb PZ a OZ, VPZ a VOZ, ktorí tieto problémy riešia. Chceme im podať pomocnú ruku a využiť širokú paletu možností na poradenskú činnosť. Ponúkame jednotlivým VP, OZ a VPZ a VOZ,

alebo aj rôznym skupinám v škole/školských zariadeniach tieto poradenské aktivity:

1. **Individuálne (krátkodobé) poradenstvo** zamerané na aplikáciu vedomostí, zručností získaných účasťou na vzdelávaní MPC do edukačného procesu, na vyučovanie jednotlivých predmetov, prepájanie predmetového vyučovania do vzdelávacích oblastí, na rozvíjanie funkčných gramotností, na prácu so žiakom/dieťaťom, na budovanie inkluzívnej kultúry školy/školského zariadenia, na profesijný rozvoj, na riadenie zmien, na prierezové témy a špecifické problémy škôl/školských zariadení. Tento druh poradenstva poskytujú interní učители profesijného rozvoja (UPR) a klientmi sú PZ a OZ, VPZ a VOZ, ktorí o túto poradenskú aktivitu požiadajú. Ide o poradenstvo typu „face to face“, realizované prezenčne, alebo online formou.
2. **Individuálna poradenská podpora VPZ a VOZ externými poradcami** so zameraním na transfer najlepších skúseností z **riadiacej praxe**. Poradenstvo poskytujú skúsení riadiaci zamestnanci menej skúseným kolegom, ktorí požiadajú o poradenskú podporu v riadiacej praxi. Poradenstvo je zamerané na plánovanie a realizáciu profesijného a osobnostného rozvoja, zavádzanie kurikulárnej zmeny v škole/školskom zariadení vo väzbe na strategické ciele školy, víziu školy, budovanie kultúry efektívnej, kvalitnej, učiacej sa školy/školského zariadenia, zavádzanie a budovanie inkluzívnej kultúry v školách (zavedenie inkluzívneho konceptu vzdelávania a budovanie inkluzívnej školy), poradenstvo a podpora pri využívaní dištančného vzdelávania, riadenia procesov v škole a školskom zariadení počas krízového obdobia, témy podľa špecifických potrieb klientov – menej skúsených riadiacich zamestnancov. Pôjde opäť o poradenstvo typu „face to face“, realizované prezenčne, alebo online formou na základe požiadavky menej skúseného riadiaceho zamestnanca.
3. **Zvukové a vizuálne (audiovizuálne) záznamy** vo forme rozhovorov vrátane tutoriálov (inštruktážne videá s názornými ukázkami).
4. **Linka podpory učiteľom** – poskytovanie bezplatného telefonického psychologického poradenstva PZ a OZ, VPZ a VOZ na podporu ich duševného zdravia a kvalitu ich činnosti v pandemickom a postpandemickom období.
5. **Individuálne a skupinové (dlhodobé) poradenstvo**

– zamerané na profesijný rozvoj PZ a OZ, škôl/školských zariadení, na procesy sebahodnotenia a riadenie zmien, na budovanie inkluzívnej kultúry školy/školského zariadenia. Pôjde o poradenstvo, ktoré bude realizovať expertná poradenská skupina (interní a externí odborníci pre riešenie problematiky), klientom môže byť jednotlivý PZ, OZ alebo VPZ, VOZ, ktorý o poradenstvo požiada (individuálne dlhodobé poradenstvo), alebo o poradenstvo požiada skupina zamestnancov školy/školského zariadenia, napr. vedenie, alebo predmetová komisia (skupinové dlhodobé poradenstvo). Poradenstvom na tento účel budeme rozumieť plánovitú, systematickú a cieľavedomú poradenskú činnosť spočívajúcu v identifikácii východiskovej situácie v škole/školskom zariadení (poradenského problému), jeho analýze, návrhu a prerokovaní riešenia, pomoci pri implementácii riešenia do edukačnej a riadiacej praxe a vyhodnotenia účelnosti, účinnosti, efektívnosti poradenstva a jeho procesov a ich aplikovateľnosti v podmienkach školy/školského zariadenia.

Informácia o poradenských aktivitách pre školy a školské zariadenia

Mnohé situácie a problémy v školách/školských zariadeniach si vyžadujú podrobnejšie preskúmanie, presnejšiu diagnostiku, hlbšie a náročnejšie analytické zisťovania, ktoré školy/školské zariadenia nie sú schopné samostatne realizovať z dôvodu nedostatku času, personálnej nepripravenosti alebo metodologickej nedostatočnosti. V rámci podaktivity 1.2 projektu plánujeme poskytovať školám a školským zariadeniam poradenstvo v oblastiach zvyšovania kvality VVP, riadenia zmien v školách a školských zariadeniach, riadenia profesijného rozvoja PZ a OZ a riešenia nových výziev spojených

so zastavením vyučovania z dôvodu COVID-19 a eliminácii jeho dôsledkov.

Zamestnanci škôl/školských zariadení si budú môcť vybrať poradenskú aktivitu, ktorá im vyhovuje, alebo použijú kombináciu týchto poradenských aktivít. Môžu sa rozhodnúť, či problém budú riešiť sami v spolupráci s poradcom, alebo skupinou poradcov (individuálne poradenstvo), alebo riešenie problému budú realizovať s vybranou skupinou kolegov v spolupráci s expertnou skupinou poradcov (skupinové poradenstvo). Niekomu k vyriešeniu zložitej situácie v škole/školskom zariadení bude stačiť pozrieť inštruktážne video s názornými ukázkami podobnej situácie.

Pôsobenie zamestnancov v regionálnom školstve je v súčasnej dobe mimoriadne náročné, vraciate sa do škôl a školských zariadení po vyčíňaní zákerného, nevypočítateľného nepriateľa COVID 19, ktorý na nás opäť číha v úzadí. Má to vplyv na dospelých, ktorí pracujú vo vzdelávaní, ale výrazným spôsobom to ovplyvňuje aj žiakov/deti. To je dôvod, ktorý nás utvrdil v potrebe realizácie bezplatnej **Linky podpory učiteľom** na podporu ich duševného zdravia a kvalitu ich činnosti v pandemickom a postpandemickom období.

Okrem ponuky poradenských aktivít ako klientom, Vám skúsenejším ponúkame možnosť zdieľať svoje najlepšie skúsenosti z edukačnej, riadiacej a odbornej praxe na pozícii **externý poradca**. Ak Vás náš článok zaujal a rozmyšľáte nad využitím **poradenských aktivít** v NP TEACHERS, alebo Vás zaujala **ponuka na pozíciu externý poradca**, sledujte náš web: <https://mpc-edu.sk/sk/project/teachers>, na ktorom budeme zverejňovať aktuálne informácie. Tešíme sa na spoluprácu pri skvalitňovaní regionálneho školstva.

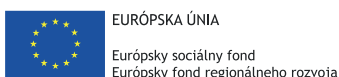
KOMPLEXNÁ PODPORA PRE PEDAGOGICKÝCH A ODBORNÝCH ZAMESTNANCOV POČAS KRÍZOVEJ A POST-KRÍZOVEJ SITUÁCIE, SÚVISIACEJ S PRERUŠENÍM VYUČOVANIA V ŠKOLÁCH

Projektový tím ŠPÚ, Bratislava

Národný projekt NP Teachers je tvorený tromi podaktivitami, z ktorých jedna je v gescii Štátneho pedagogického ústavu. Ide o **Podaktivitu 1.3** a jej úlohou je komplexná podpora pre pedagogických a odborných zamestnancov počas krízovej a post-krízovej situácie súvisiacej s prerušením vyučovania v školách. Činnosť tejto podaktivity je úzko spätá s webovým portálom Učíme na diaľku, ktorý prináša aktuálne usmernenia, odporúčania, zdroje a nástroje na vzdelávanie všetkých žiakov na diaľku. Vznikol spoluprácou viacerých mimovládnych organizácií, expertov, MŠVVaŠ SR a ŠPÚ ako nástroj oficiálnej komunikácie počas prerušeného vyučovania v školách a prerušenej prezenčnej výučby na vysokých školách v čase epidémie koronavírusu. Od 2. apríla 2020 spravuje portál Učíme na diaľku Štátny pedagogický ústav.

Primárnym cieľom portálu Učíme na diaľku bolo pomôcť zorientovať sa všetkým členom pedagogickej komunity od riaditeľov až po rodičov v aktuálnych informáciách, usmerneniach a prinášať aj metodickú podporu v čase dištančného vzdelávania. „*Ďakujem autorom myšlienky mať takýto portál a tiež aj tým, ktorí to zrealizovali po technickej stránke. Verím, že portál bude funkčný veľa rokov. Niečo také mi stále chýbalo. Vďaka.*“ zhodnotil v prieskume z roku 2020 jeden z používateľov portálu.

Služba e-mailového poradenstva na portáli info@ucimenadialku.sk bola prvou aktivitou, ktorá sa postupom času obohatila o rôzne iné druhy pomoci. Spolu s odborníkmi z praxe sme pripravovali webináre na aktuálne témy, riaditeľom sme pomáhali zvládať manažment škôl v čase dištančného vzdelávania prostredníctvom pravi-

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

delných piatkových ranných Káv riaditeľov s hosťom. Na portál pribudli rôzne učebné zdroje, inšpirácie z praxe a nástroje vhodné na využívanie dištančného vzdelávania.

Pre deti, ktoré mali sťažený prístup k dištančnému vzdelávaniu, sme pripravovali vysielanie cez televíznu obrazovku – reláciu Školský klub. Na portáli Učíme na diaľku sme zverejnili aj pracovné listy pre deti z marginalizovaných rómskych komunít. Rozdiely vo vzdelávaní sme pomáhali vyrovnávať aj v spolupráci s vysokoškolskými študentmi formou doučovania.

Nevieme presne, čo prinesie školský rok 2021/2022, vieme však sľúbiť, že aj v nasledujúcom školskom roku chceme byť nablízku všetkým členom učiacej sa komunity a rôznymi aktivitami pomáhať ľahšie zvládnuť situáciu v školách. Portál Učíme na diaľku má aj naďalej ambíciu zostať mostom medzi Štátnym pedagogickým ústavom a školami.

Doučovanie

Hlavným cieľom programu doučovania bolo pomôcť žiakom a žiačkam základných škôl prekonať rozdiely vo vedomostiach a zručnostiach spôsobené najmä rozdielnym prístupom k dištančnej forme vzdelávania.

Program doučovania žiakov základných škôl s ťažkosťami v učení, spôsobenými pandemiou Covid-19, vznikol ako spoločná iniciatíva Štátneho pedagogického ústavu a vysokých škôl v septembri školského roka 2020/2021. Do júna 2021 bolo do programu zapojených 10 fakúlt slovenských univerzít, 112 zapojených študentov vysokých škôl a odučených bolo 5667 žiakohodín.

V hlavnej úlohe vysokoškolskí študenti

Program doučovania ponúkal možnosť zapojenia vysokoškolských študentov do doučovania žiakov základných škôl, u ktorých vyučujúci identifikovali ťažkosti vo zvládaní vzdelávacích nárokov. Príležitosť prepojiť štúdium na vysokej škole s priamou praxou v období, v ktorom to deti v školách najviac potrebovali, bolo pridanou hodnotou pre všetkých zúčastnených. Jednou zo zapojených študentiek bola aj Viktória, študentka Fakulty sociálnych vied a zdravotníctva na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre.

Čo stálo za твоjím rozhodnutím venovať sa doučovaniu?

K tejto aktivite ma viedla najmä pandemická situácia, ktorá bola kritická vo viacerých smeroch. Myslím, že je veľmi dôležité nezištne pomáhať v tomto čase. Počas prvej vlny pandémie COVID-19 prebiehala v školách dištančná forma výučby. Existovali ale aj žiaci, ktorí nemali vhodné domáce prostredie na vzdelávanie sa on-line. Často preto o výučbu prichádzali, nie však ich vlastným pričinením, ale na základe toho, že doma nemali zavedený internet alebo počítač či inú technickú pomoc.

Aký je program doučovania твоjimi očami? Čo tá na tejto práci najviac napĺňalo?

Práca s deťmi ma veľmi baví, presne táto moja vlastnosť

*ma aj k tejto práci priviedla. Baví ma skúmať detskú tvorivosť a fantáziu. Vidieť, ako veľa sa dieťa dokáže naučiť, keď je správne motivované. Zatiaľ som nepostrehla, že by v tejto práci bolo niečo nezávládnuté. **Pokiaľ som pozitívne naladená a mám chuť vyučovať, deti sa rady pridajú.** Tiež sa budú s úsmevom učiť a pozorne ma počúvať. Najviac ma napĺňa spätná väzba. Či už od pedagógov a školských pracovníkov alebo od samotných žiakov. Pociť, keď triedna učiteľka danej triedy vidí a hodnotí pokroky, ktoré dieťa robí, je veľkým úspechom a prvotným cieľom tohto projektu a mojej práce v ňom. Snažila som sa hodiny doučovania viesť v hravej a ľahko pochopiteľnej forme. Keď som po príchode do školy videla, ako sa deti tešili na našu spoločnú hodinu, pociťovala som to ako najväčší úspech.*

„Myslím, že je veľmi dôležité nezištne pomáhať v tomto čase“. Študentka Viktória Zupková o doučovaní žiakov a žiačok počas pandémie.

Pokračovanie programu

Vzhľadom na opakované prerušovanie prezenčného vzdelávania v školách je možné očakávať, že negatívne dopady pandemickej situácie na časť žiakov sa budú ešte zvyrazňovať. S dôsledkami pandémie vo vzdelávaní sa budeme vyrovnávať dlhšie, program doučovania bude preto pokračovať aj v nasledujúcom školskom roku 2021/22 ako jedno z kompenzačných opatrení na vyrovnávanie rozdielov vo vzdelávaní, ktoré bolo spôsobené rôznym prístupom k vzdelávaniu počas prerušeného prezenčného vzdelávania.

Bližšie informácie budú zverejnené na webových sídlach Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu a na portáli Učíme na diaľku.

Káva pre riaditeľov

Prerušenie prezenčnej výučby na školách bolo náročné aj po manažérskej stránke pre riaditeľov škôl. Postavilo ich pred mnohé výzvy cez prechod na dištančné vzdelávanie až po manažovanie svojho tímu na diaľku bez osobného kontaktu a ruchu zborovni a kabinetov. Preto sa ŠPÚ spolu s neziskovou organizáciou LEAF rozhodli pripraviť formát šitý na mieru pre riaditeľov a širšie vedenie škôl. O tom, ako sme piatkové rána začínali virtuálnou kávou z obývačiek z rôznych kútov Slovenska a čo to riaditeľom dalo, napísal Janko Rusiňák, riaditeľ Špeciálnej základnej školy sv. Anny v Starej Ľubovni, ktorý sa zúčastnil takmer všetkých Ranných káv riaditeľov s hosťom:

Pred istým časom sa ma kamarátka pýtala, čo si myslím o ranných stretnutiach riaditeľov, ktoré by prebiehali online a rozoberali by rôzne zaujímavé témy. Povedal som jej, že je to skvelý nápad. Vnímal som v tom potenciál, ktorý by mohol riaditeľom dať nové impulzy v pracovnom i osobnom svete a vytvoril by priestor na vzájomné zdieľanie nápadov, povzbudenie i konštruktív-

ne usmernenia. Dal som jej aj zopár tipov, aké témy by sa mohli na úvodných stretnutiach rozoberať.

Bol práve čas zatvorenia škôl a dištančného vzdelávania. Zo dňa na deň sme museli prejsť z prezenčného vzdelávania do online priestoru. V tom čase mi prišla prvá pozvánka na *Rannú kávu riaditeľov* s konkrétnymi témami. Zúčastnil som sa prvého, druhého aj ďalších online stretnutí. Piatu *Kávu* som vynechal, lebo už nebolo miesto. Zakaždým to bol veľmi vzácny čas a bolo mi ľúto, keď som neskoro zaregistroval pozvánku a pre naplnenú kapacitu som sa už stretnutia nemohol zúčastniť.

Témy, ktorým sme sa postupne venovali, boli zamerané na vedenie tímu, koučing a leadership, osobnostný rast a manažment času. Ďalšie prinášali dobré príklady z praxe z online vzdelávania, či tipy na zvládanie stresu. Nechýbali ani témy odborného charakteru.

Vďaka danému projektu som spoznal riaditeľov z rôznych škôl v rámci celého Slovenska, hoci som zo školy nevytiahol ani päť. Popíjal som si svoj čierny čaj a počúval som skúsenosti a riešenia iných. Ak som sa chcel dozvedieť viac podrobností, kládol som konkrétne otázky a dostával trefné odpovede. Inokedy som sa aktívne zapájal do tém, ponúkal svoje pohľady i návrhy riešení, ktoré mohli byť zase prínosom pre ostatných účastníkov. Po pár stretnutiach sme si už neboli úplne cudzí, čo tiež prispelo k vyššej miere otvorenosti pri rôznych témach.

Aj moji zamestnanci skoro zavetřili, že riaditeľ takmer každý druhý piatok „kávičkuje“ s kolegami v riaditeľskej funkcii. Takmer po každom stretnutí som sa aj s nimi delil o inšpiratívne myšlienky, ktoré ma oslovili a boli by prínosné aj pre našu školu. Zdieľané nápady, postrehy a skúsenosti nás v niektorých oblastiach upriamili na konkrétny cieľ, ktorý sme mohli rozpoznať, pomenovať a pracovať na jeho realizácii.

Ranná káva riaditeľov vytvorila komunitu riaditeľov, ktorí si boli vzájomnou inšpiráciou a povzbudením. Bol to priestor úprimnej výmeny skúseností, know-how a nápadov, ktoré mi pomáhali získať nové pohľady aj nástroje a motivovali ma neustále pracovať na svojom osobnom i profesijnom raste.

Ďakujem tvorcom projektu za jeho realizáciu a povzbudzujem k ďalšiemu pokračovaniu! ☺

Webináre

Situácia spojená s prerušením vyučovania na školách nás prinútila rýchlo sa adaptovať na dištančné vzdelávanie. Preto, ako jedna z aktivít v rámci Národného projektu Profesionálny rozvoj učiteľov (NP TEACHERS), vznikol portál Učíme na diaľku. Okrem usmernení, odporúčaní, poradenstva a i., ponúkal portál sekciu „webináre“, ktorej poslaním bolo pomôcť učiacej sa komunite zvládnuť pandemickú situáciu COVID-19 na školách.

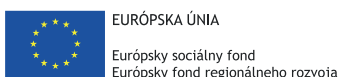
Webináre z dielne Štátneho pedagogického ústavu, rôznych organizácií a inštitúcií mali jeden spoločný cieľ – **pomôcť** rozvíjať zručnosti učiteľov, ostatných pedagogic-

kých a odborných zamestnancov, žiakov, študentov či rodičov, ktoré si nová forma vzdelávania vyžadovala (zdroj: <https://ucimenadialku.sk>). Hlavnou úlohou webinárov nebolo len podporiť učiteľov, priniesť nové možnosti v oblasti dištančného vzdelávania, zdieľanie aktivít, ktoré je možné robiť aj doma, ale aj sieťovať učiteľov a pedagogických zamestnancov či inšpirovať ich a starať sa o ich duševné zdravie. Petra Fridrichová ako jedna z mnohých rečníkov, o webinároch povedala: „Výzvou a prekonaním seba samej boli pre mňa webináre. Tie ma naučili mnoho vecí a vďaka otázkam od účastníkov, pomenovaním ich problémov som sa utvrdila v tom, že rozmanitosť problémov, ktoré učiteľia riešia naprieč Slovenskom, je veľmi veľká. Nedá sa nájsť jedna cesta a jedno riešenie. Ak však majú učiteľia záujem (a často majú záujem pomôcť svojim žiakom), je potrebné hľadať možnosti, navrhovať alternatívy, diskutovať o nich, podporovať učiteľov v experimentovaní a uistiť ich, že cesta, ktorou idú, je správna, príp. navrhovať korekcie.“ (zdroj: <https://ucimenadialku.sk/blog/petra-fridrichova-ucitelia-potrebuju-podporu-ocenenie-a-uistenie-ze-je-to-dobre>)

Webináre boli venované hlavne učiteľom, ktorí sa vo veľmi krátkom čase museli naučiť učiť svojich žiakov z domu. Samozrejme na webinároch neboli prítomní vždy len učiteľia. Na mnoho z nich sa prihlásili aj pedagogickí asistenti, výchovní poradcovia, riaditelia škôl či samotní žiaci alebo rodičia. Nemôžeme zabudnúť, na tzv. Kávy riaditeľov, ktoré sa tvorili v spolupráci s neziskovou organizáciou LEAF a boli venované riaditeľom škôl práve na zdieľanie skúseností ohľadom vedenia a organizovania vzdelávacieho procesu v dištančnom vzdelávaní.

Témy webinárov sa venovali aktuálnej situácii v školách. Počas roka sme sa venovali témam ako napr. Ako rozvíjať komunikačné zručnosti u dieťaťa s ťažkosťami v učení? Učenie jazykov na diaľku – problém alebo šanca? Bádanie v biológii – ako to robiť online? Úloha pedagogického asistenta v dištančnej forme vzdelávania alebo napríklad úprave obsahu vzdelávania v rôznych vyučovacích predmetoch. Na konci roka sme venovali pozornosť slovnému hodnoteniu na základných a stredných školách. Tiež sme sa v spolupráci s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR venovali aj téme letných škôl a ich významu pre žiakov nielen z marginalizovaných skupín. Záznamy z webinárov si môžete pozrieť aj na YouTube kanáli Učíme na diaľku (link: <https://www.youtube.com/channel/UCGltBBHjdTeaJ4g0HuT-iAA/videos>).

Tak ako dištančné vzdelávanie, aj webináre prešli rôznym progresom. Spočiatku boli webináre len akousi „snahou“ priblížiť sa učiteľom, no nakoniec sa z nich stal cenný zdroj informácií, inšpirácií, motivácie a prepojenie učiteľov, ktorí mali stále chuť dozvedieť sa niečo nové. Webináre mali svoje najväčšie opodstatnenie hlavne vtedy, keď boli školy pre žiakov zatvorené. Vlna webinárov sa pomaličky začala znižovať, keď sa postupne začali otvárať školy (najskôr 1. následne 2. stupeň a stredné školy).

Odozva od učiteľov:

- „Ďakujem za nápady a rady, už som začala s realizáciou a budem pokračovať.“
- „Veľká vďaka za inšpiratívny webinár.“
- „Ešte raz ďakujem veľmi pekne za obrovský prínos a dobré nápady pre prax.“
- „Robíte skvelú prácu, vďaka za jasný a veľmi kvalitne spracovaný webinár, prajem všetko dobré. :)“
- „Dnes to bolo znovu veľmi prínosné, Ďakujem. Určite robte tieto webináre aj naďalej.“
- „Dali ste nám veľmi pekné a užitočné nápady, veľa inšpirácie aj trochu upokojenia v týchto časoch, ďakujem.“
- „Ďakujem za zmysluplne využité čas.“
- „Mám dve strany poznámok, skúsím aplikovať aj v našej triede. Ďakujem.“

Emailové poradenstvo

Najviac nás potešilo, ak sme ľuďom pomohli

Janka Karľová je jednou z učiteliek s dlhoročnou praxou, ktorá zastrešovala emailové poradenstvo v rámci portálu Učíme na diaľku. Denne jej a jej kolegyniam prešli prstami desiatky rôznorodých otázok. Opýtali sme sa jej viac o tejto službe.

Ako dlho sa v rámci projektu venuješ e-mailovému poradenstvu?

Súčasťou e-mailového poradenstva som od novembra 2020.

Čo je hlavným poslaním tejto služby?

E-mailové poradenstvo je súčasťou portálu Učíme na diaľku. Jeho poslaním je pomôcť zorientovať sa pedagogickej obci, ale aj rodičom, v usmerneniach, rozhodnutiach ministra či iných aktuálnych informáciách pre zamestnancov školstva, rodičov i študentov.

Kto tvorí tím e-mailového poradenstva?

Priamo na odpovediach cez e-mail spolupracujeme tri. Všetky sme učiteľky s 30-ročnou praxou, dve máme skúsenosti s prácou vo vedení školy. Pracovali sme v materskej škole, základnej i špeciálnej základnej škole. Jedna kolegyňa pracovala istý čas ako inšpektorka na SŠI.

Kto sa najčastejšie na Vás obracia?

Najviac adresátov je z radov riaditeľov všetkých stupňov škôl, ďalej sú to pedagogickí i nepedagogickí zamestnanci škôl. Obracajú sa na nás aj rodičia, študenti a športovci. Pomáhame im orientovať sa v usmerneniach, rozhodnutiach ministra, ale aj v otázkach pracovných vzťahov a otázkach týkajúcich sa výchovno-vzdelávacieho procesu.

Aké sú témy, s ktorými sa na Vás ľudia obracajú?

Prichádzajú rôznorodé otázky. Najviac ich v tomto školskom roku súviselo s nárastom protipandemických opatrení, vydaných rozhodnutí a vyhlášok. Boli to témy, ktoré súviseli s prevádzkou škôl v čase pandémie, hodnotením žiakov, prijímacími a záverečnými skúškami, maturitami a pod. Veľa otázok nám prichádza aj z oblasti pracov-

no-právnych vzťahov, konkrétne pracovné zaradenie zamestnancov, čerpanie dovolenky, náhradná práca a pod. Na veľa otázok sme zodpovedali v spolupráci s ÚNZ ohľadom Covid automatu jednotlivých okresov, karanténnych opatrení na hraniciach, možnosti realizácie športových aktivít a pod. Odpovedanie na jednotlivé otázky si už vieme rozdeliť podľa našich zameraní, či pracovných skúseností. Ja som sa orientovala na odpovede týkajúce sa protipandemických opatrení, vydaných rozhodnutí a usmernení, hlavne v čase nástupu do škôl v roku 2021, testovania a očkovania. Kolegyne sa zamerali hlavne na odpovede týkajúce sa pracovno-právnych vzťahov, zápisov žiakov do škôl, záverečných skúšok, maturit a pod.

Kedy bol najväčší dopyt po poradenstve?

Najviac odpovedí sme odoslali v mesiacoch január - marec 2021. Denne to bolo aj vyše 25 odpovedí. Niektoré odpovede boli zodpovedané hneď, niektoré si bolo potrebné naštudovať, prípadne sa poradiť s inými odborníkmi.

Aké máte spätné väzby od ľudí, ktorým prostredníctvom e-mailov poskytujete poradenstvo?

Prevládajú jednoznačne kladné odozvy, ale stretli sme sa aj s negatívnou odozvou. Bolo to v období, keď sa v krátkom čase menili usmernenia a nebolo jednoduché sa v nich orientovať. Ale najviac nás potešilo, keď sme ľuďom pomohli, alebo dokonca prišli aj pozvania priamo do škôl, či na osobné stretnutie.

Aké nezvyčajné požiadavky od ľudí ste zaznamenali?

Môžem spomenúť napr. otázky, v ktorých sa nás pýtali, ako bude vyzeráť pandemická situácia o mesiac. Spomínam si aj, ako sme riešili požiadavku o pomoc pri registrácii na očkovaní, keď nám hlásili, že chyba je v registrácii na strane Ministerstva školstva a po čase sme chybu zistili v zlom nastavení na školskom počítači. Niekedy bolo potrebné reagovať obratom, odpovedali sme aj cez víkendy. Otázky často prichádzali aj po polnoci, bolo vidieť, že hlavne riaditelia škôl pracovali v čase pandémie dlho do noci. Prekvapili nás otázky týkajúce sa zápisu do triednych kníh na konci školského roka, alebo dokonca chýbajúcich žiakov. Najviac nás zarmútili požiadavky zo strany riaditeľov škôl o pomoc v súvislosti s ranným schádzaním detí do škôl, s prítomnosťou rodičov a detí bez rúšok, dokonca natáčanie na mobil pri neumožnenom vstupe do školy.

Všetky tri, ktoré poskytujeme e-mailové poradenstvo, sme sa zhodli na tom, že najväčšiu radosť máme, keď naša odpoveď pomohla. Hlavne, keď sme mohli pomôcť našou skúsenosťou či radou z oblasti vzdelávania žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, vzdelávania detí so zdravotným znevýhodnením, či v oblasti inklúzie.

Aké sú Tvoje osobné skúsenosti s e-mailovým poradenstvom? Obohatilo Ťa o niečo?

Každú otázku sme prijali s pokorou, snažili sme sa odpovedať čo najpresnejšie, najodbornejšie, ale s ľudskosťou. Boli dni, keď pýtajúci sa reagovali podráždene, neuspokojili sa s danou odpoveďou a reagovali viacerými

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

otázkami smerovanými do budúcnosti. Bolo naozaj cítiť veľkú neistotu, v niektorých prípadoch až zúfalstvo. V takom prípade prevyšovali a pomohli viac slová podpory a osobné skúsenosti, ako odborné vysvetlenia problematiky. Vždy sme si predstavili pisateľa, čo by sme robili na jeho mieste. Mali sme možnosť zistiť, ako sa cítia riaditelia, učitelia, rodičia i žiaci, ak sa ocitnú v neistote. Mňa osobne e-mailové poradenstvo utvrdilo v tom, že všetko treba riešiť triezvym rozumom, nie za horúca. Najprv preštudovať, hlavne prečítať s porozumením, ak sme na odpovedanie boli aspoň dvaja – najmä v súvislosti s vydanými rozhodnutiami, či vyhláškami. Pri riešení pracovno-právnych vzťahov zamestnancov, alebo pri hodnotení žiakov je vždy dôležité myslieť na to, ako sa cíti ten na druhej strane.

Učko – príbeh jednej malej veľkej aplikácie

Vzdelávanie a sebarozvoj by mali byť samozrejmom súčasťou našich profesionálnych aj osobných životov. Ideálne je, ak nadobudnuté znalosti či zručnosti vieme hneď v praxi aj aplikovať. Prepojiť prax a vzdelávanie, zároveň vytvoriť digitálny produkt, ktorý pomôže učiteľom v pandemickom období, to bola prvotná myšlienka spolupráce Štátneho pedagogického ústavu (ŠPÚ) a Digital League, občianskym združením, ktoré ponúka priestor k praktickému vzdelávaniu, zdieľaniu skúsenosti a vytváraniu inovatívnych digitálnych produktov.

Štátny pedagogický ústav prostredníctvom webovej stránky <https://ucimenadialku.sk/> informuje verejnosť o aktuálnych rozhodnutiach, usmerneniach počas pandemickej situácie spôsobenej ochorením COVID-19. Od marca 2020 prešlo slovenské školstvo na dištančné vzdelávanie. Tento nový, neznámy model prinášal nové situácie a veľa nejasností a otázok nielen pre učiteľov, no aj pre žiakov a ich rodičov. Vznikla potreba vyvinúť inovatívne moderné riešenie, ktoré bude účastníkom vzdelávania nápomocné.

Prieskumom aktuálnej situácie tím Digital League zistil, že učitelia potrebujú relevantný zdroj, z ktorého môžu čerpať zaručené informácie k aktuálnym rozhodnutiam, usmerneniam ale aj informáciám o aktuálnych alebo pripravovaných školeniach či webinároch. Cieľom mobilnej aplikácie preto bolo podporiť učiteľov v kritických obdobiach v čase pandémie, zjednodušiť im prístup k informáciám a sprostredkovať im ich rýchlo, efektívne.

Práce na projekte vývinu aplikácie začali v septembri 2020, keď tím Digital League absolvoval úvodné workshopy s odborníkmi. Tie ponúkli pohľad na to, ako postupovať a čo všetko zvažovať pri vývoji digitálneho produktu s ohľadom na kontext koncového užívateľa – učiteľa/ učiteľku.

Každé dva týždne tím Digital League predstavil zástupcom ŠPÚ dosiahnutý progres, boli prediskutované výzvy, ktorým tím čelil a zároveň získal okamžitú spätnú väzbu od ŠPÚ, čo výrazne pomáhalo správne smero-

vaniu pri ďalšej práci.

Výsledkom spolupráce tímu Digital League a ŠPÚ je vytvorenie bezplatnej mobilnej aplikácie. Jej cieľom je pomáhať pedagogickej komunite orientovať sa v uverejňovaných rozhodnutiach či usmerneniach a sprostredkovať informácie o plánovaných, ako aj realizovaných webinároch a ďalších podporných nástrojoch. Aplikácia je priamo prepojená s portálom Učíme na diaľku, ktorý slúži ako nástroj oficiálnej komunikácie ministerstva školstva, a podpory pre učiteľov, riaditeľov, zriaďovateľov a ďalších pedagogických aj odborných zamestnancov počas pandemickej situácie. Pri prvotnom vstupe do aplikácie užívateľ definuje obsah, o ktorý má záujem. Prostredníctvom push notifikácií používateľ získava okamžitý prístup k najnovšej informácii, ktorú zverejní ŠPÚ na portáli <https://ucimenadialku.sk/>. Vďaka takto personalizovanému obsahu je používateľ okamžite informovaný o novinkách, usmerneniach, vyhláškach, webinároch a zdrojoch z oblastí, ktorým sa venuje. Aplikácia ponúka možnosť priameho prihlasovania sa na webináre a zhladnutie realizovaných webinárov. Užívateľ získava prístup k často kladeným otázkam a môže položiť novú otázku. Môže tiež vyjadriť svoj názor v anketách od ŠPÚ. Aplikácia je zdarma k dispozícii na stiahnutie v Apple Store a Google Play. Po vyplnení základných údajov bude Učko užívateľovi zobrazovať najrelevantnejšie informácie vzhľadom na región, v ktorom sa nachádza, či typ školského zariadenia, v ktorom pôsobí. Názov aplikácie nadväzuje začiatčným písmenom na názov portálu Učíme na diaľku a zároveň definuje cieľovú skupinu, ktorej je aplikácia primárne určená.

Ako vznikol portál Učíme na diaľku?

Na vzniku portálu Učíme na diaľku sa okrem zástupcov rezortu školstva v priebehu marca 2020 podieľali viaceré mimovládne organizácie (Slovenská komora učiteľov, Centrum inkluzívneho vzdelávania, To dá rozum, Komenského inštitút, iniciatíva Deti nepočkajú) a vysokoškolské pracoviská (Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici). Od 2. apríla 2020 portál prešiel pod správu Štátneho pedagogického ústavu.

Cieľom webovej stránky od jej začiatku bolo pomôcť pedagogickým a odborným zamestnancom, ale aj zriaďovateľom škôl a žiakom, študentom a rodičom, zorientovať sa v množstve informácií, odporúčaní a usmernení v oblasti školstva. Zároveň stránka ponúka inšpirácie a kontakty na možnosti podpory pre rodičov pri vzdelávaní detí doma, ktoré im v čase prerušeného vyučovania v školách mohli čiastočne uľahčiť situáciu. Sú na nej tiež sústredené všetky dôležité termíny a usmernenia pre školy a školské zariadenia, ktoré sú pravidelne aktualizované. Na portáli bol od začiatku k dispozícii aj prehľad elektronických zdrojov dostupných on-line (napr. interaktívne učebné materiály pre žiakov, náučné videá, interaktívne cvičenia a testy, elektronické učebnice, me-

todické materiály pre učiteľov či mobilné aplikácie). Od spustenia portálu bol jeho súčasťou aj prehľad dostupných komunikačných nástrojov a platforiem. Mnohé spoločnosti poskytujúce on-line vzdelávanie sa rozhodli zadarmo sprístupniť svoj obsah po dobu trvania mimoriadnej situácie.

Len prvý deň fungovania zaznamenal portál enormný záujem zo strany pedagógov a rodičov. Počas tohto dňa ho navštívilo 119 602 návštevníkov. Najviac navštevovanými boli online zdroje, ktoré môžu využiť učitelia pri aplikácii dištančného vzdelávania, aktuálne zmeny termínov v organizácii školského roka, no často vyhľadávanými boli aj odporúčania na zadávanie úloh online, rady a tipy. Počas prvého dňa bolo do schránky emailového poradenstva Učíme na diaľku doručených viac ako 250 podnetov od rodičov, učiteľov, zriaďovateľov či rôznych subjektov (napr. neziskové organizácie).

V máji 2020 vznikol vďaka spolupráci s iniciatívou Stredoškolači učiteľom nový moderný dizajn webovej stránky. Študenti z vlastnej iniciatívy oslovili tím prevádzkovateľov portálu Učíme na diaľku, vymysleli novú podobu stránky, dali jej nový dizajn, tvorili viaceré texty a zabezpečili online podporu na Facebooku. V čase krízy tak nemalou mierou pomohli prekenuť náročnú situáciu školám a učiteľom, ale v konečnom dôsledku aj rezortu školstva.

Školský rok 2020/2021 a nástup druhej vlny pandé-

mie priniesol opäť skoré zatvorenie škôl a prechod na dištančnú výučbu. ŠPÚ a tím Učíme na diaľku priniesli školám podporu v podobe pravidelných webinárov, ktoré pedagógom pomáhali s adaptáciou obsahu na dištančné vzdelávanie, skvalitnením vzdelávania detí so špecifickými potrebami či neskôr v druhom polroku aj s férovým a konštruktívnym hodnotením a redukciami učiva. Pre vedúcich zamestnancov škôl boli v spolupráci s neziskovou organizáciou LEAF organizované tzv. „Kávy pre riaditeľov“, počas ktorých mohli so zaujímavým hosťom diskutovať o témach krízového manažmentu či motivácie zamestnancov v náročnom období pandémie. Na jeseň 2020 ŠPÚ spustil aj iniciatívu doučovania detí s ťažkosťami v učení študentmi vysokých škôl. Projekt doučovania online a offline fungoval po celý rok a s jeho rozšírením ako potrebným kompenzačným nástrojom po návrate detí do škôl po niekoľkomesačnom výpadku sa počíta aj v nadchádzajúcom školskom roku 2021/2022.

Ostáva nám dúfať, že očakávaná tretia vlna pandémie zasiahne školy v čo najmenšej miere a že učitelia a učiteľky spolu so svojimi žiakmi a žiačkami budú môcť pracovať spoločne v triedach a v prípade potreby prejsť na dištančnú výučbu, budú na ňu adekvátne pripravení. Tím Učíme na diaľku im bude vždy pripravený pomôcť a poradiť a bude vyvíjať snahu, aby adresne reflektoval na nové potreby žiakov a učiteľov.

TELEVÍZNE VYUČOVANIE POČAS PANDÉMIE POD NÁZVOM ŠKOLSKÝ KLUB

Adriana Šišková, koordinátorka Školského klubu

Školský rok 2020/21 bol tiež poznačený pandemicou situáciou, ktorá opäť spôsobila zatvorenie škôl. Mnohí žiaci nemali k dispozícii notebooky či iné zariadenia, prostredníctvom ktorých by sa mohli zúčastňovať online vyučovania. Podporou ich vzdelávania bolo preto aj pokračovanie televíznej relácie Školský klub z jari 2020.

Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ) v spolupráci s verejnoprávnu televíziou RTVS, neziskovou organizáciou Indícia a Pedagogickou fakultou Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici pripravili pokračovanie televízneho vyučovania. Relácia Školský klub bola určená žiakom a učiteľom prvého stupňa základných škôl. V jesennom termíne od 11. novembra do 17. decembra bolo na verejnoprávnej Dvojke odvysielaných 21 častí, v januári – februári 2021 28 častí. Pri zrode nových relácií vzniklo množstvo otázok: Aké témy zvoliť? Ako čo najrýchlejšie zostaviť tím scenáristov, učiteľov? Ako zrealizovať medializáciu projektu? Financovanie? Aký bude harmonogram, ako skĺbiť natáčanie s pracovnými povinnosťami učiteľov? Forma scenára? Ako bude vyzeráť štúdio? Rekvizity? Ako zabezpečiť GDPR? Ako zabezpečiť dodržiavanie epidemiologických pravidiel? Ako zabezpečiť celú organizáciu, kto, s kým a ako bude komunikovať?

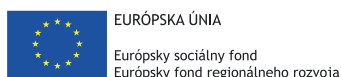
Obsahová koncepcia

Obsah odvysielaných relácií Školského klubu bol v súlade so Štátnym vzdelávacím programom a vzdelávacími štandardmi schválenými Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR. Programovú štruktúru tvorili štyri vysielacie dni Školského klubu. Každý deň bol venovaný inej oblasti alebo predmetu: pondelok slovenskému jazyku, utorok vlastivede, streda matematike a štvrtok prírodovedným predmetom. Všetky odvysielané televízne hodiny možno nájsť v archíve RTVS.

Témy vzdelávacieho štandardu jednotlivých predmetov boli rozšírené aj o prierezové témy: osobnostný a sociálny rozvoj detí, environmentálnu a mediálnu výchovu. Do jednotlivých častí relácie boli zaradené aj úlohy na rozvoj finančnej gramotnosti, či aktuálnu tému ochrany človeka a zdravia. Diváci sa stretli aj s regionálnou výchovou a tradičnou ľudovou kultúrou, oboznámili sa aj s mnohými regionálnymi zaujímavosťami.

Vzácni hostia Školského klubu

Televízne deti boli spolu s televíznym štábom na návšteve u prezidentky Zuzany Čaputovej v Prezidentskom paláci. Dokrútko z tejto návštevy sa stala súčasťou relácie vlastivedy. V iných dieloch Školského klubu prijali

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

účast minister školstva Branislav Gröhling, ministerka kultúry Natália Milanová, režisér Martin Šulík a ďalší hostia. Stretnúť významných predstaviteľov nášho života bolo pre deti výnimočnou príležitosťou. Za všetky uvádzame jedno vyjadrenie Filipka Bilického, žiaka 3. ročníka: „*Prezidentský palác je krásny ako skutočný palác. Na návšteve u pani prezidentky sme boli spolu s Esterkou, Šimonkom a Veronikou. Pani prezidentka nás prijala veľmi milo, usadila nás v krásnom salóniku. Odpovedala nám na všetky naše otázky a tiež sa nás pýtala. Dozvedeli sme sa, ako sa stala prezidentkou, čo všetko robí, čo má rada a že má deti.*“

Príprava a realizácia televíznych relácií

Metodickej príprave a výrobe relácií predchádzalo manažovanie celého tímu televíznych i pedagogických pracovníkov, pridelenie režisérov, dramaturgov, produkčného, rekvizitára, asistentov a zabezpečenie zmluvy medzi ŠPÚ a RTVS. Súbežne sa vytváral tím pedagógov, metodikov, scenáristov a učiteľov. Celá táto úvodná organizácia trvala iba niekoľko hodín, pretože situácia so zatvorenými školami si vyžadovala promptné natáčanie a vysielanie. Celá výroba sa uskutočňovala za prísnych epidemiologických opatrení, pred každým natáčaním všetci účinkujúci a členovia televízneho štábu na čele s režisérom absolvovali testy.

Obdivuhodná bola disciplinovanosť všetkých zúčastnených, počas celej štvormesačnej výroby 49 relácií sa nevyskytol pozitívny prípad COVID ochorenia.

Scenár každej relácie tvoril scenárista spoločne s učiteľmi, niekoľkokrát sa stretli online, každý týždeň vytvárali nové scenáre. Zdieľané dokumenty mali možnosť vzájomne pripomienkovať a dopĺňať. Ich tímová spolupráca a súhra sa prejavovala v kvalitných scenároch. Hotový scenár každú stredu koordinátorka konzultovala s dramaturgičkou a asistentkou produkcie televízie. Vždy do piatku vzájomne odkonzultovali všetky otázky scenára a pripravili potrebné rekvizity. Následne počas dvoch dní víkendu sa plánované 4 relácie vyrábali v RTVS v Mlynskej doline, v sobotu spravidla matematika a prírodoveda (Indícia), v nedeľu slovenský jazyk a vlastiveda (ŠPÚ). Už v nedeľu večer po natáčaní sa tím pedagógov opäť online spájal pri plánovaní a tvorbe nového scenára na nasledujúci týždeň.

Tlmočenie

Vďaka snahe riaditeľky ŠPÚ, Miroslavy Hapalovej, sa podarilo od tretej relácie včleniť aj tlmočenie do posunkovej reči. Pri tlmočení sa striedali dve tlmočičky: Agáta Čermáková a Darina Tarcsiová. Snaha bola aj o tlmočenie do rómskeho jazyka, podarilo sa nám aspoň prekladať pracovné listy. Tvorcovia relácie tak chceli sprístupniť možnosť vzdelávania sa všetkým deťom aj v čase prerušeného vyučovania v školách.

Interaktívna participácia divákov

Relácia ponúkla interaktívnu komunikáciu s detským divákom počas celého vysielania, ale aj prostredníctvom tzv. výzvy, ktorú zadali v každej relácii televízni učitelia a je uvedená v titulkoch. Deti mohli na výzvy reagovať zaslaním odpovedí, ale aj nápadov a fotografií na adresu: skolskyklub@ucimenadialku.sk. Rodičia tiež mohli vypracované výzvy svojich detí zavesiť na FB stránku Školského klubu. Spracované výzvy od detí, zaslané reakcie a podnety učiteľov, rodičov či žiakov tvorili významnú spätnú väzbu a stali sa dôležitým podnetom pre tvorbu obsahu ďalších častí Školského klubu.

Výzvy od detí a ich rodičov evidoval a pripravoval do vysielania Marek Kamenský, ktorý sa rád vyjadril: „Každým týždňom nám na e-mail prichádzalo stále viac a viac splnených výziev a výtvorov žiakov. Bol som veľmi milo prekvapený, že od určitého času nám svoje práce začali posielat aj rodičia detí, ktoré boli ešte v predškolskom veku.“

Metodické materiály

S vysielaním Školského klubu pribudla na stránke ucimenadialku.sk do hlavného menu nová položka Školský klub. V rámci textu sú uvedené pomôcky, metodika i výzvy a pracovné listy ako súbory na stiahnutie. Odvysielané relácie Školského klubu sú k dispozícii v archíve RTVS a na webovej stránke <https://ucimenadialku.sk/skolsky-klub>.

Ku každej relácii sú vytvorené pracovné listy, ktoré môžu deťom vytlačiť ich rodičia. Škola ich zase mohla distribuovať tým deťom, ktoré nemajú doma potrebné technické vybavenie. Pracovné listy sú zverejnené aj v rómskom a maďarskom jazyku, aby sme podporili vzdelávanie všetkých detí.

Ako hodnotia spoluprácu s RTVS televízni pracovníci?

Vedúca výrobného štábu Heidi Nižňanská:

„K výrobe Školského klubu môžem povedať, že za pedagógov bola odvedená 110 % práca. Čo sa týka scenárov, boli akceptované pripomienky, ktoré ste urýchlene riešili. Scenáristi a učitelia, ktorí účinkovali „ako moderátori“ vždy chodili pripravení a myslím si, že odučené hodiny dali deťom aj rodičom pri televíznej obrazovke veľa (dokonca by ma to bavilo viac, keby učenie – hodina – prebiehala takto vizuálne). Do budúcnosti (ak by to bolo aktuálne) by som obohatila vyučovanie aj o nové predmety (napr. cudzie jazyky, hudobná výchova). Veľmi dobre sa nám podarila história (kostýmované vstupy) a hostia (buď v štúdiu alebo formou dokrútky). ŠPÚ by mohol v budúcnosti spolupracovať s televíziou pre rôzne vekové skupiny výrobou v oblasti folklóru, známych osobností a kultúry, napr. formou cca 10 - 15 minútových vzdelávacích relácií.“

Dramaturgička Janka Ondrušová:

„Na relácii Školský klub som spolupracovala ako dramaturg. Veľmi vysoko oceňujem spoluprácu s pedagógmi

na projekte, profesionálnu prípravu a každotýždňové nasadenie tímu metodikov, učiteľov a koordinátorky, ktorí túto pracovnú nálož zvládali aj popri svojej bežnej pracovnej agende. Verím, že pre nich bolo spočiatku ťažké prispôbiť sa televíznemu rámcu a s ním spojeným pravidlám prezentácie obsahu, ktorý bol odlišný od toho, čo poznali v škole. Ale naladili sa veľmi rýchlo a dodávali podklady, ku ktorým často neboli potrebné ďalšie veľké dramaturgické zásahy. Komunikácia oboch zložiek, pedagogickej aj štábu, či už na pláči alebo počas prípravy, bola veľmi ústretová a priateľská a verím, že táto spolupráca obe strany obohatila. Vnímam, že podobný vzdelávací projekt by sa oplátilo znovu uviesť, ale už za o čosi ústretovejších produkčných podmienok neovplyvnených pandemiou – kde by bol dostatok času na dôkladnejšiu prípravu, ako to býva aj u iných, štandardných formátov.“

Miesto záveru poďakovanie

Poďakovanie patrí všetkým, ktorí akýmkoľvek spôsobom prispeli k úspešnej realizácii 49 relácií, z ktorých 21 sme natočili v RTVS v spolupráci s neziskovou organizáciou Indícia a Pedagogickou fakultou UMB v Banskej Bystrici za jeden mesiac od 7. novembra do 7. decembra 2020 a ďalších 28 relácií od 11. januára do konca februára 2021.

Záverom odporúčanie učiteľom

Na tvorbe relácií Školského klubu spolupracoval tím špičkových odborníkov – metodikov, každú časť dôkladne didakticky spracovali pri rešpektovaní pedagogických zásad v súlade so Štátnym vzdelávacím programom. Preto si dovoľujem pripojiť odporúčanie učiteľom, aby sa siahli do archívu RTVS alebo stránky Učíme na diaľku a využili vo svojej praxi kvalitný metodický materiál v rovnako kvalitnom technickom televíznom prevedení. Mimoriadne odporúčanie patrí študentom pedagogiky, začínajúcim učiteľom a metodickým združeniam.

ŠPÚ POMÁHAL V ČASE PANDÉMIE PRI ZABEZPEČENÍ DIŠTANČNÉHO VZDELÁVANIA PRE ŽIAKOV Z VYLÚČENÝCH RÓMSKYCH LOKALÍT

Jozef Facuna, Štátny pedagogický ústav, Bratislava

Anotácia: Článok sa zameriava na problematiku vzdelávania žiakov z vylúčených rómskych lokalít. Poukazuje na nové ciele vzdelávania týchto žiakov v čase pandémie. Popisuje tvorbu pracovných zošitov v čase prerušeného vyučovania v školách. Sprostredkováva názory pedagógov k pracovným zošitom a ich využitiu v praxi.

Úvod

Systém vzdelávania v školách so žiakmi z vylúčených rómskych lokalít má zohľadňovať sociálne a kultúrne špecifiká každého žiaka. Pod sociálnymi špecifikami žiaka rozumieme najmä sociálnu situáciu rodiny žiaka – v akých podmienkach žiak býva a či jeho základné ľudské potreby sú dostatočne uspokojené. Pod kultúrne špecifiká zaradujeme najmä kultúrne zvyky, ktoré sa tradujú v rodine. Ďalej je to jazyk, ktorým žiak bežne rozpráva doma a hodnoty, ktorými sa členovia rodiny v živote riadia. Ak sú tieto špecifiká v školskom prostredí zohľadnené, školská klíma je pre nich prijateľnejšia a v škole sa dobre cítia. Dokážu sa viac zaujímať o učenie a dosahovať lepšie učebné výsledky. Žiak z vylúčených rómskych lokalít sa stretáva s väčšinovou kultúrou, s prostredím školy, ktoré vníma ako inojazyčné. Sociálna a komunikačná bariéra žiaka sa prejavuje v jeho správaní a v správaní jeho spolužiakov k nemu. Jeho sociálne a kultúrne špecifiká sú v mnohých prípadoch príčinami intolerancie v škole i mimo školy. Tieto tvrdenia sú krátkym zhrnutím názorov mnohých učiteľov, ktorí vzdelávajú žiakov z vylúčených rómskych lokalít.

Problémov, ktoré sú aj po niekoľkých rokoch skoro rovnaké, je viac, ale musíme konštatovať, že riešenia pre ne si vyžadujú dlhodobú, kontinuálnu a intenzívnu prácu všetkých zainteresovaných strán – manažmentu

škôl, učiteľov, asistentov učiteľov, vychovávateľov, komunitných pracovníkov, sociálnych pracovníkov, rodičov z miestnych komunít a ďalších. Aby sa každý žiak cítil v škole spokojne, kľúčové ciele vzdelávania preto majú: 1) zohľadňovať sociálne a kultúrne špecifiká každého žiaka, 2) podporovať realizáciu vyučovania prostredníctvom inovatívnych metód a foriem vzdelávania, 3) inovovať obsah vyučovania, 4) prispôbiť vyučovanie žiakovi tak, aby sa cítil v škole bezpečne a aby bol motivovaný učiť sa a dosahovať v škole úspechy.

Nové ciele vzdelávania

V čase pandémie sa k uvedeným cieľom pridružili ďalšie ciele, ktoré sledovali nové problémy a museli sa riešiť v čo najkratšom čase. Bolo nutné: a) vymedziť to, čo sa bude učiť a ako sa bude učiť, b) pripraviť koncept novej formy vyučovania – vyučovanie v on-line prostredí, c) zabezpečiť technické vybavenie a kvalitné internetové pripojenie a tiež d) pripraviť nové učebné pomôcky – napríklad pracovné zošity či pracovné listy pre žiakov, ktoré by zohľadňovali nový koncept on-line vzdelávania, čomu sa budeme v článku ďalej venovať.

Podľa Miroslavy Hapalovej „ŠPÚ sa spolupodieľal na úlohách, ktoré mali zabezpečiť prístup všetkých žiakov a žiačok ku vzdelávaniu v sťažených podmienkach, ktoré boli spôsobené pandemiou. Je časté, že deti, ktoré vyras-

tajú vo vylúčených rómskych lokalitách, nemajú prístup k internetovému pripojeniu a technickému vybaveniu, ktoré je potrebné na zapojenie sa do dištančného vzdelávania. Zároveň, podmienky ich domáceho prostredia môžu predstavovať významnú prekážku pri ich napredovaní vo vzdelávaní počas prerušenia prezenčnej výučby v školách. Preto si tieto deti vyžadujú osobitnú pozornosť“ (Hapalová, 2020).

Metodická pomoc učiteľom v čase pandémie

V snahe čo najviac pomôcť učiteľom, školám, ale aj rodičom pri zabezpečovaní vzdelávania žiakov z vylúčených rómskych lokalít v období prerušeného vyučovania v školách z dôvodu pandémie COVID-19, Štátny pedagogický ústav, v spolupráci s viacerými odborníkmi, vypracoval Pracovné zošity pre žiakov z vylúčených rómskych lokalít. Tieto zošity boli vypracované pre žiakov 1. a 2. stupňa základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským a pre žiakov 1. stupňa základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským. To znamená, že tieto zošity boli vypracované v slovenskom jazyku a tiež v maďarskom jazyku. Mohli ich používať žiaci, ktorí sa vzdelávajú v slovenčine, ale aj žiaci, ktorí sa vzdelávajú v školách v maďarčine. Zošity tiež obsahujú krátke texty a úlohy v rómskom jazyku a zaujímavé témy z oblasti rómskej kultúry.

Učitelia a učiteľky si môžu bezplatne stiahnuť pracovné zošity a vytlačiť v potrebnom počte kusov. Všetky pracovné zošity pre prvý a druhý stupeň ZŠ, ktoré boli doposiaľ vydané, sú zverejnené na portáli: <https://ucimenadialku.sk/odporucania/ro>.

Zaujímavý inovatívny koncept vypracovania pracovných zošitov

Pracovné zošity mali charakter Zapisníka na každý deň. Ich úlohou bolo pomôcť žiakom a žiačkam v precvičovaní a upevňovaní učiva počas prerušeného vyučovania v školách. Zapisníky na každý deň pre žiakov základných škôl pomohli učiteľom, školám, ale aj rodičom pri zabezpečovaní vzdelávania žiakov z vylúčených rómskych lokalít v období prerušenia vyučovania v školách z dôvodu pandémie COVID-19. Zapisníky sú vypracované samostatne pre prvý stupeň ZŠ a pre druhý stupeň ZŠ, nie pre jednotlivé ročníky.

Nachádzajú sa v nich zaujímavé texty, obrázky a úlohy, ktoré motivujú žiaka k samostatnému učeniu sa a tvorivosti. Zošity tiež pomáhajú žiakom a žiačkam spoznávať rastliny a živočíchy, vyjadrovať sa prostredníctvom písomného a výtvarného prejavu. Autori pracovného zošita, napríklad využili medzipredmetovosť témy z literatúry naprieč etickou výchovou, dejepisom, biológiou, geografiou, matematikou a výtvarnou výchovou. Úlohy v pracovných zošitoch sa vyberali tak, aby boli v súlade s Usmernením k obsahu a organizácii vzdelávania žiakov základných škôl počas mimoriadneho prerušenia škol-

ského vyučovania v školách v školskom roku 2019/2020, vydaným Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR dňa 28. 4. 2020. Nachádzajú sa v nich obsahovo integrované témy zo vzdelávacích oblastí z inovovaného štátneho vzdelávacieho programu pre primárne vzdelávanie (pre 1. stupeň ZŠ) a pre nižšie stredné vzdelávanie (pre 2. stupeň ZŠ). Sústreďujú sa najmä na vzdelávacie oblasti: Jazyk a komunikácia, Matematika, Človek a príroda a Človek a spoločnosť. Ďalšie vzdelávacie oblasti predstavujú integrálnu súčasť zadaní z hlavných vzdelávacích oblastí.

Postrehy pedagógov k pracovným zošitom, ich využitiu v praxi

Podľa pedagogičiek z praxe, ktoré svoje skúsenosti aplikovali pri tvorbe pracovných zošitov - „v pracovných zošitoch sú tiež odkazy na rozvíjanie finančnej alebo informačnej gramotnosti, prírodovednej gramotnosti, ochrany životného prostredia a podobne“ uvádza M. Langerová (2020). Podľa Z. Révészovej (2020) každý pracovný zošit je vypracovaný na 10 pracovných dní. Zošity voľne nadväzujú na témy jednotlivých častí televíznej relácie RTVS Tumenca khere – S vami doma. Podľa Révészovej „deti mali možnosť počas televízneho vysielania sledovať, počúvať, čítať a následne vypracovať jednotlivé úlohy v pracovnom zošite, čím rozvíjali aj počúvanie s porozumením, čítanie s porozumením, písanie, logické myslenie – analyzovanie informácií a správne využitie informácií, tvorivé a kritické myslenie“.

V čom najviac pomohli pracovné zošity počas prerušeného vyučovania v školách? Na ktorých on-line hodinách sa používali? Ako s týmito zošitmi pracovali žiaci? Boli pre nich zaujímavé či náročné? Čo by ste odporučili pre ich ďalšie spracovanie? Na otázky odpovedala pani A. Papp, ktorá tiež odborne spolupracovala pri príprave pracovných zošitov: „Pracovné zošity pomohli v udržaní učebných návykov, úspore času pri vytváraní adekvátnych úloh, kompenzácii chýbajúcich učebníc a pracovných zošitov u žiakov počas učenia sa doma. Úlohy sa dali použiť na každej dištančnej hodine. Žiaci pracovali so zošitmi rôzne, záviselo to od mentálnej úrovne žiakov resp. od vedomostí, ktoré v danom čase mali. Žiaci bez mentálneho znevýhodnenia vedeli pracovať samostatne, niektorí vyžadovali pomoc od rodinných príslušníkov. V škole sa aj naďalej pracuje so zapisníkmi. Úlohy boli obľúbené, takmer nepotrebovali pomoc pedagóga. Zošity po nahliadnutí ostali u žiakov. Boli dostatočne vyplnené. Na úlohách pracovali aj súrodenci. Pri práci im poskytovali pomoc rodičia, ktorí komunikovali s pedagógmi. Do budúcnosti by sme ocenili zošity aj k ďalším tematikám. Ich využívanie spestruje triedne aj školské projekty, prácu v rámci záujmovej činnosti, voľného času v mimoškolskom období“ (Papp, 2021).

Záver

Pracovné zošity v čase pandémie mali pomôcť žiakom kontinuálne pokračovať v rozširovaní si učiva a v jeho utvrdzovaní, udržiavaní učebných návykov. Zošity umožnili učiteľom efektívne využívať čas určený na prípravu na dištančné vzdelávanie. Zvyšný čas venovali koordinovaniu spolupráce s rodinnými príslušníkmi, komunitnými pracovníkmi a ďalším pedagogickým personálom. Prax ukázala, že pri zabezpečovaní rôznych edukatívnych materiálov pre žiakov je potrebné:

- brať ohľad pri príprave edukatívnych materiálov na rôzne špecifiká žiakov (jazykové, kultúrne) a znevýhodnenia (zdravotné, sociálne),
- vyberať zaujímavé témy blízke žiakom a využívať rôzne odkazy na interaktívne úlohy,

- využívať medzipredmetovosť, prepájanie obsahu vzdelávania,
- rozvíjať najmä čitateľskú, prírodovednú a finančnú gramotnosť, ako aj ďalšie gramotnosti,
- sústrediť pozornosť pri tvorbe edukatívnych materiálov na to, aby si žiak mohol precvičovať: počúvanie, hovorenie, čítanie, písanie,
- úlohy v pracovných zošitoch zameriavať na rozvoj logického, tvorivého a kritického myslenia.

Nie menej dôležitou je aj podpora tvorby audio-vizuálnych edukatívnych materiálov, zapájanie médií do spolupráce – printové, audiovizuálne. Tiež podpora pri zabezpečovaní technického vybavenia, kvalitného internetového pripojenia, tlače a distribúcie edukatívnych materiálov bezplatne pre všetkých.

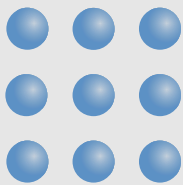
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

HAPALOVÁ, M., 2020. ŠPÚ v spolupráci s odborníkmi vypracoval pracovný zošit pre žiakov prvého stupňa základných škôl z vylúčených rómskych lokalít [online]. [cit. 2021-08-10]. Dostupné z: <https://www.statpedu.sk/sk/aktuality/spu-spolupraci-odbornikmi-vypracoval-pracovny-zosit-ziakov-prveho-stupna-zakladnych-skol-z-vylucenych-romskych-lokalit.html>

PAPP, A., 2021. Rozhovor k pracovným zošitom – dištančné vzdelávanie (interný materiál). Bratislava: ŠPÚ, 2021.

RÉVESZOVÁ, Z. a M. LANGEROVÁ, 2020. ŠPÚ vypracoval dva pracovné zošity pre žiakov druhého stupňa ZŠ z vylúčených rómskych lokalít [online]. [cit. 2021-08-10]. Dostupné z: <https://www.statpedu.sk/sk/aktuality/pre-ziakov-druheho-stupna-zs-z-vylucenych-romskych-lokalit-je-k-dispozicii-novy-pracovny-zosit.html>

Summary: The article focuses on the issue of teaching students from excluded Roma localities. It points to the new educational goals of these students during a pandemic. The creation of workbooks at the time of interrupted teaching in schools is described. Opinions of teachers on workbooks and their use in practice are also presented.

LINKA PODPORY PRE UČITEĽOV

ANONYMNÁ A BEZPLATNÁ

PSYCHOLOGICKÁ POMOC A PODPORA

TELEFONICKÁ PORADŇA: **0800 221 323**E-MAILOVÁ PORADŇA: linkapreucitelov@mpc-edu.sk

Linku podpory pre učiteľov zriadilo Metodicko-pedagogické centrum, priamo riadená organizácia Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, v rámci implementácie národného projektu Profesijný rozvoj učiteľov (TEACHERS).

Linku podpory pre učiteľov môžu kontaktovať všetci pedagógovia, ktorí potrebujú psychologickú pomoc, podporu a sprevádzanie v rozličných pracovných aj osobných situáciách. Ponúka anonymnú a bezplatnú psychologickú pomoc a podporu. Linka podpory pre učiteľov chce byť bezpečným miestom na konverzáciu a zdieľanie pocitov, ktoré pri plnení svojho pedagogického poslania zažívate. Práve zdieľanie myšlienok a pocitov môže viesť k zníženiu stresu, upokojeniu silných emócií a poskytnutiu úľavy.

SME TU PRE VÁS!

mpc METODICKO
PEDAGOGICKÉ
CENTRUM

TEACHERS
NÁRODNÝ PROJEKT

EURÓPSKA ÚNIA

Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

INFORMÁCIA O PORTÁLI MPC

Pedagogickí a odborní zamestnanci regionálneho školstva majú už nejaký čas k dispozícii nový portál MPC. Na tomto portáli sú užívateľom k dispozícii informácie o činnosti MPC, ktoré sú prístupné aj neregistrovanému užívateľovi. Po registrácii sú užívateľovi sprístupnené aj možnosti prihlásiť sa na vzdelávanie, požiadať o atestáciu a vidieť ďalšie informácie, ktoré sa týkajú priebehu vzdelávania, pozvánok a podobne.

Vzhľadom na GDPR aj množstvo spamu (ktorý chodí do mailových schránok, keď robot vyhľadá zverejnenú e-mailovú adresu) sú informácie o zamestnancoch MPC zverejnené v obmedzenom režime. Po prvýkrát je potrebné zamestnanca MPC kontaktovať cez portál, v časti Verejnosť, Zoznam zamestnancov, kde nájdete pri každej osobe link na kontaktovanie e-mailom. V takomto prípade si vás dovoľujeme požiadať, aby ste v e-mailoch vždy uviedli aj vaše meno a priezvisko a školu, na ktorej pracujete, vrátane jej adresy (ide o vizitku, ktorá nám pomôže pri hľadaní riešenia a ďalšej komunikácii). Táto informácia je pre nás dôležitá aj preto, že niektoré e-mailové adresy neobsahujú meno a priezvisko a keď sa kontaktujúci do textu nepodpíše, my nevieme, s kým komunikujeme.

V časti **Verejnosť** nájde užívateľ aj pokyny na požiadanie o vydanie duplikátov osvedčení a vzory tlačív na iný termín ukončenia vzdelávania.

V časti **Vzdelávanie** môže užívateľ nájsť informácie:

1. o ponuke schválených vzdelávacích programov MPC na konkrétny školský rok, prípadne o jej doplnení (toto doplnenie sa zväčša uskutočňuje v mesiacoch november – december),
2. o ponuke seminárov a konferencií, ktoré sú na portál dopĺňané v trojmesačných intervaloch (na každý kvartál kalendárneho roka) a sú aktualizované podľa tém, ktoré sú v danom roku považované za dôležité, či už vyplývajúce z historických udalostí alebo iných zaujímavých tém.

V rovnakej časti nájdete aj:

1. publikácie vydané MPC v elektronickej podobe v ich kompletnom znení,
2. všetky vydania časopisu Pedagogické rozhľady od vzniku časopisu (zdigitalizovali sme aj tie, ktoré vznikli v čase, keď bol Internet ešte pre bežného užívateľa menej dostupný),
3. aktuálne vydanie časopisu BIGECHE, predchádzajúce čísla budú postupne doplnené,
4. zborníky z konferencií, ktoré MPC od vzniku portálu realizuje.

V časti **Atestácie** nájde žiadateľ všetky potrebné informácie k požiadaniu a vykonaniu atestácie v MPC. Pre účely atestácie je dôležité správne vyplnenie všetkých údajov v žiadosti, ktoré sú dôležité pre rozhodovanie MPC.

Posledná časť portálu je venovaná národným aj medzinárodným projektom, ktoré MPC realizovalo a v súčasnosti realizuje. Užívateľ v tejto časti nájde aj link na stránku BEZPRE (BEZPEČNOSŤ A PREVENCIA V ŠKOLÁCH) a informácie a materiály z činnosti ROCEPO (Rómske vzdelávacie centrum Prešov, s celoslovenskou pôsobnosťou).

Pokyny na úpravu príspevkov

Rukopis príspevku musí spĺňať tieto kritériá:

- príspevok musí byť svojím zameraním v súlade s obsahovým zameraním časopisu (pozri Výzvy na publikovanie na stránke časopisu),
- príspevok má byť pôvodným textom, za pôvodnosť aj správnosť zodpovedá autor,
- príspevok má tvoriť ucelený, logicky usporiadaný text s konkrétnymi závermi pre pedagogickú prax,
- rozsah príspevku nesmie prekročiť:
 - A. Príspevok: max. 9 normostrán, t.j. 16 200 znakov (vrátane medzier)
 - B. Recenzia: max. 1,5 normostrany, t.j. 2 700 znakov (vrátane medzier)
 - C. Informácia z činnosti MPC: max. 0,5 strany, t.j. 900 znakov (vrátane medzier)napísaných v textovom editore MS Word 1997 a vyšším, vrátane tabuliek a grafov.

A. Príspevok – osnova: *Názov, Autor/i, Anotácia, Kľúčové slová, Úvod, Hlavný text, Záver, Zoznam bibliografických odkazov, Summary*

B. Recenzia – osnova recenzie je nasledovná: *Názov, Bibliografický odkaz na recenzovanú publikáciu v štruktúre: Autor/i recenzie, Text recenzie*

C. Informácia o činnosti MPC – osnova: *Názov, Autor/i informácie/správy, Text informácie/správy*

Pri písaní príspevku:

- vzhľad stránky – všetky okraje 2 cm, záhlavie a päta 1,25 cm
- používajte typ písma **Calibri**, veľkosť 11, riadkovanie – 1
- zarovnanie textu – zarovnať doľava
- nepoužívajte žiadne štýly (len formátovanie – tučné, kurzíva, index horný, dolný, **nie podčiarkovanie**)
- nepoužívajte medzery ani tabulátory na začiatku odseku, vyhnite sa dvojitým medzerám medzi slovami
- nepoužívajte voľné riadky (2 x enter) medzi odsekmi, ani medzi nadpisom a textom
- špeciálne symboly používajte len ak sú nevyhnutné, nepoužívajte grafické ozdoby pri nadpisoch a pod.
- obrázky vo formáte jpg v kvalite aspoň 150 dpi
- tabuľky v texte označte formou Tab. 1 Názov tabuľky (**nad tabuľkou**)
- grafy, obrázky v texte označte formou Obr. 1 Názov obrázka (**pod obrázkom**), pri prevzatých obrázkoch je nevyhnutné uviesť zdroj
- citovanie literatúry v texte: priezvisko autora/ov, potom rok vydania, napr. (Turek 2008). Ak ide o doslovný citát v úvodzovkách, uvádza sa aj strana, napr. Turek (2008, s. 258), alebo „...“ (Turek 2008, s. 258). V prípade, že počet autorov je viac ako 3, uvedie sa meno prvého autora a „et al.“, napr. Meško et al. 2005
- v žiadnom prípade v príspevku **nepoužívajte „poznámky pod čiarou“**
- rozlišujte písmeno veľké O a číslicu 0, malé písmeno l a číslicu 1
- autori môžu skracovať často uvádzané výrazy – tieto skratky sa musia vysvetliť pri prvom objavení v texte, napr. materská škola (ďalej MŠ), školský vzdelávací program (ďalej ŠkVP) a pod.
Zoznam bibliografických odkazov – je abecedne usporiadaný a obsahuje údaje podľa normy ISO 690 Bibliografické odkazy z roku 2012
- elektronické zdroje dokumentov musia obsahovať **tri dôležité údaje** – za názov dokumentu v hranatých zátvorkách [**online**]; vydavateľské údaje, údaj o dátume citovania v hranatých zátvorkách v tvare [**cit. 2008-01-27**]. Posledný údaj: **Dostupné z: http://....; Dostupné na internete:** – pri citovaní používajte **vždy jeden zvolený spôsob pre všetky elektronické zdroje**

